A magyar nyugdíjrendszer a fenntarthatóság útján

The hungarian pension system on the way of sustainability

Kézirat lezárása: 2013. október 07.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés 5
1.1 A magyar nyugdíjrendszer története napjainkig 8
1.1.1 A változások első hulláma, 1992-1993 9
1.1.2. A változások második hulláma, 1995–1997 9
1.1.3. A változások harmadik hulláma, 1998–2002 11
1.1.4. A változások negyedik hulláma, 2002–2004 11
1.1.5. A változások ötödik hulláma, 2007-2009 11
1.1.6. A változások hatodik hulláma, 2010–2013 12
1.2. A pontrendszeres nyugdíj 13
1.3. Az Nypont 15
1.3.1. A pontrendszeres nyugdíj lényegi elemei 16
1.4. A Botos-féle javaslat 19
2. Módszer 28
2.1. Vizsgálati személyek 28
2.2. Berendezés, anyag, eszközök 31
3. Eredmények 31
3.1. Az első kérdéskörre adott válaszok bemutatása és statisztikai elemzése 36
3.1.1. A válaszadók neme és a kapott válaszok közötti összefüggések 37
3.1.2. A válaszadók iskolai végzettsége és a kapott válaszok közötti összefüggések 40
3.1.3. A válaszadók kora és a kapott válaszok közötti összefüggések 42
3.1.4. A válaszadók életszínvonala és a kapott válaszok közötti összefüggések 44
3.2. A második kérdéskörre adott válaszok bemutatása és statisztikai elemzése 49
3.2.1. A válaszadók neme és a kapott válaszok közötti összefüggések 51
3.2.2. A válaszadók iskolai végzettsége és a kapott válaszok közötti összefüggések 52
3.2.3. A válaszadók életkora és a kapott válaszok közötti összefüggések 54
3.2.4. A válaszadók életszínvonala és a kapott válaszok közötti összefüggések 56
3.3. A harmadik kérdéskörre adott válaszok bemutatása és statisztikai elemzése 58
3.3.1. A válaszadók neme és a kapott válaszok közötti összefüggések 60
3.3.2. A válaszadók iskolai végzettsége és a kapott válaszok közötti összefüggések 62
3.3.3. A válaszadók életkora és a kapott válaszok közötti összefüggések 65
3.3.4. A válaszadók életszínvonala és a kapott válaszok közötti összefüggések 67
4. Megvitatás 71
4.1. Megszorítások 75
Irodalomjegyzék 76
I. melléklet: a kutatásban használt kérdőív 77

Táblázatjegyzék

1. táblázat: a válaszadók kora.
2. táblázat: az első kérdéskörön belüli kérdésekre adott válaszok átlagos pontszáma.
3. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról" kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint.
4. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről" kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint.
5. táblázat: „Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalára" kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint.
6. táblázat: „Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint.
7. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint.
8. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint.
9. táblázat: „Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalához." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint.
10. táblázat: „Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint.
11. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életkor szerint.
12. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életkor szerint.
13. táblázat: „Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalára." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életkor szerint.
14. táblázat: „Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életkor szerint.
15. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint.
16. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről" kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint.
17. táblázat: „Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalához" kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint.
18. táblázat: „Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint.
19. táblázat: a második kérdéskörön belüli kérdésekre adott válaszok átlagos pontszáma.

20. táblázat: „A saját nyugdíjamat biztosítottnak látom.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint.
21. táblázat: „A mostani nyugdíjrendszer hosszútávon fenntartható.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint.
22. táblázat: „A mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete igazságos, mindenki akkora nyugdíjat kap, amekkoráért megdolgozott.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint.
23. táblázat: „A saját nyugdíjamat biztosítottnak látom.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint.
24. táblázat: „A mostani nyugdíjrendszer hosszútávon fenntartható.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint.
25. táblázat: „A mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete igazságos, mindenki akkora nyugdíjat kap, amekkoráért megdolgozott.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint.
26. táblázat: „A saját nyugdíjamat biztosítottnak látom.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei kor szerint.
27. táblázat: „A mostani nyugdíjrendszer hosszútávon fenntartható.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei kor szerint.
28. táblázat: „A mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete igazságos, mindenki akkora nyugdíjat kap, amekkoráért megdolgozott.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei kor szerint.
29. táblázat: „A saját nyugdíjamat biztosítottnak látom.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint.
30. táblázat: „A mostani nyugdíjrendszer hosszútávon fenntartható.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint.
31. táblázat: „A mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete igazságos, mindenki akkora nyugdíjat kap, amekkoráért megdolgozott.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint.
32. táblázat: az első kérdéskörön belüli kérdésekre adott válaszok átlagos pontszáma.
33. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint.
34. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint.
35. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint.
36. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint.
37. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint.
38. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint.
39. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint.
40. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint.
41. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei kor szerint.
42. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei kor szerint.
43. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei kor szerint.
44. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei kor szerint.
45. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint.
46. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint.
47. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint.
48. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.” kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint.

Ábrajegyzék

1. ábra: az öregségi nyugdíjasok és a 63 évnél fiatalabb öregségi nyugdíjasok aránya az aktív népességhez képest.
2. ábra: a nyugdíjban nem részesülők aránya a 62 éven felüli népességben és a létminimum alatti nyugdíjasok aránya.
3. ábra: a létminimum alatti összegű nyugdíjak létminimumot elérő összegre emelő állami segélyek GDP arányos összege.
4. ábra: a felsőfokú végzettségűek aránya a 25-34 és az 55-64 évesek körében, 2008-as adatok alapján.
5. ábra: a foglalkoztatottsági arány alapfokú, középfokú és felsőfokú végzettség esetében, 2008-as adatok alapján.
6. ábra: a válaszadók neme.

7. ábra: a válaszadók korcsoportonkénti megoszlása.
8. ábra: a válaszadók iskolai végzettsége.
9. ábra: a közép- és felsőfokú végzettségű válaszadók százalékos megoszlása.
10. ábra: a válaszadók lakhelye.
11. ábra: a válaszadók életszínvonala.
12. ábra: a válaszadók megoszlása a magánnyugdíjpénztári tagság tekintetében.
13. ábra: a magánnyugdíjpénztári tagság melletti maradás indokai.
14. ábra: a magánnyugdíjpénztári tagság feladásának indokai.
15. ábra: "A döntése meghozatala előtt milyen forrásból / forrásokból tájékozódott?" kérdésre adott válaszok.
16. ábra: a nyugdíjcélú, vagy életjáradék formájában is igénybe vehető megtakarítások megoszlásának százalékos aránya.
17. ábra: a nyugdíjcélú, vagy életjáradék formájában is igénybe vehető megtakarítások hiányának indoklása.
18. ábra: az első kérdéskörön belüli kérdésekre adott válaszok átlagos pontszáma.
19. ábra: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről” kérdésre adott "inkább egyetértek" és "teljes mértékben egyetértek" válaszok összessége százalékos formában megadva az életszínvonal függvényében.
20. ábra: „Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalához” kérdésre adott "inkább egyetértek" és "teljes mértékben egyetértek" válaszok összessége százalékos formában megadva az életszínvonal függvényében.
21. ábra: „Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam.” kérdésre adott teljes "mértékben egyetértek" válaszok összessége százalékos formában megadva az életszínvonal függvényében.
22. ábra: a második kérdéskörön belüli kérdésekre adott válaszok átlagos pontszáma.
23. ábra: a harmadik kérdéskörön belüli kérdésekre adott válaszok átlagos pontszáma.
24. ábra: „Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj összegének megállapításában.” kérdésre adott "teljes mértékben egyetértek" válaszok összessége százalékos formában megadva az életszínvonal függvényében.
25. ábra: az élveszületések száma Magyarországon.

1. BEVEZETÉS

A Nyugdíj és Időskori Kerekasztal, a NYIKA 2007 elején miniszterelnöki kezdeményezésre jött létre, azzal a céllal, hogy megvizsgálja, minként lehetne az öregségi nyugdíjban részesülők, illetve a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer helyzetén javítani a 2050-ig terjedő időszakban (Süge [2011]). A NYIKA 2009 decemberében tette közzé a tevékenységéről szóló összefoglalót, illetve a vizsgálatuk eredményéül szolgáló jelentést, melyről általánosságban az jelenthető ki, hogy a készítők a Magyarországon tapasztalható demográfiai illetve foglalkoztatottsági trendek miatt elkerülhetetlennek ítélik bizonyos alapvető változások bevezetését (NYIKA [2009]). Fontos megjegyezni, hogy a tanulmány elkészítésekor, 2009-ben a magánnyugdíj-pénztárak intézménye még érintetlen volt, a tanulmány készítői nem számoltak a kormány 2010-ben foganatosított intézkedéseivel.

A jelenleg élő társadalombiztosítási nyugdíjrendszer gyakran említett problémái a következők (NYIKA [2009]:

a) az aktív népességhez viszonyítva magas az öregségi nyugdíjasok aránya. A demográfiai előrejelzések alapján az évszázad végére az aktív népességhez viszonyítva az öregségi nyugdíjasok száma 70 százalék fölé emelkedhet. Ennek az az oka, hogy a nyugdíjasok száma nő, míg az aktív dolgozók száma csökken. Magyarországon 2050-ig várható két nagy hullám, a Ratkó-gyermekek, valamint az ő gyermekeik, a "visszhang" nyugdíjba vonulása. Az ország termékenységi rátája az önreprodukciós szintnél is jóval alacsonyabb (a jelentés elkészítésének évében, 2009-ben ez a KSH adatai alapján 1,34 volt), ez az alacsony termelékenységi ráta pedig nem képes pótolni a munkaerőpiacról kilépők számát, és fokozatosan tovább rontja a demográfiai egyensúlyt, amit csak tetéz az európai szinten rendkívül alacsony arányú aktivitás és foglalkoztatás, valamint a tartósan külföldön élők egyre emelkedő aránya. A teljes öregségi nyugdíjrendszer mérete, a kiadások mértéke az évszázad során folyamatosan nő, 2050-re megközelíti a GDP 10 százalékát, az évszázad végére a 13 százalékot.

b) magas a korhatár alatti nyugdíjasok száma. Ahogy azonban a munkába állás ideje a felmérések szerint fokozatosa kitolódik, a jelenlegi 25 százalékról fokozatosan minimálisra, az évszázad végére kb. 3 százalékra csökkenhet a 63 évnél fiatalabb öregségi nyugdíjasok aránya.

c) sokan nem szereznek elegendő szolgálati időt a nyugdíjjogosultsághoz, emiatt egyre több ember kimarad a nyugdíjrendszerből. Számukra és arányukra csak nagyon bizonytalan becslések tehetőek, de a NYIKA jelentése alapján legalább százezer főről

beszélünk, egyes kutatások szerint azonban ez a szám akár kettőszáz-négyszázezerre is tehető. Az előrejelzések szerint amennyiben a költségvetés legalább a mai létminimumnak megfelelő összeget juttat segélyként ezen embereknek, ez a kiadás a század közepére a GDP 0,3-0,4 százalékának megfelelő költségvetési kötelezettséget fog jelenteni.

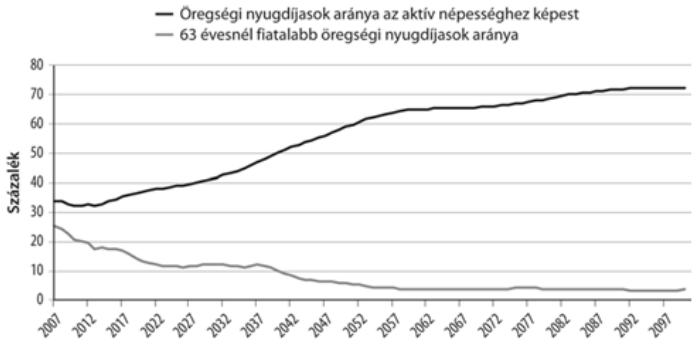

1. ábra: az öregségi nyugdíjasok és a 63 évesnél fiatalabb öregségi nyugdíjasok aránya az aktív népességhez képest. Forrás: NYIKA, 2009

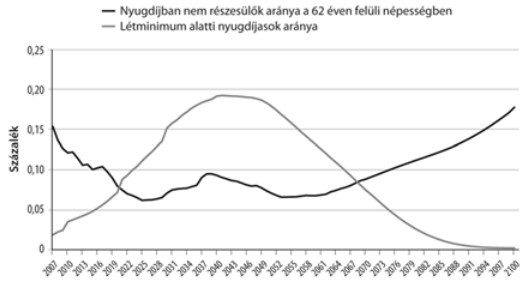

2. ábra: a nyugdíjban nem részesülők aránya a 62 éven felüli népességben és a létminimum alatti nyugdíjasok aránya. Forrás: NYIKA, 2009

d) sok a kis összegű, sok esetben a létminimum alatt maradó nyugdíj. A modellszámítások szerint amennyiben nem történik változás, a század közepéig drasztikusan növekedni fog a létminimum alatti nyugdíjban részesülők aránya, a jelenlegi 2 százalékról közel 20 százalékra. Ezt követően azonban az emelkedő nyugdíjkorhatárnak köszönhetően ez az arány fokozatosan csökkenne, az évszázad végére ez az arány 3 százalékra süllyedne.

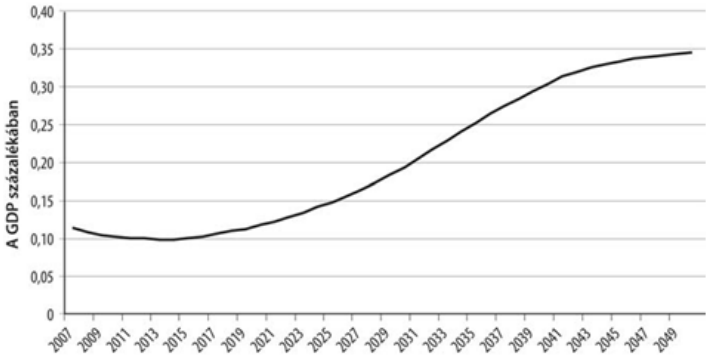

3. ábra: a létminimum alatti összegű nyugdíjak létminimumot elérő összegre emelő állami segélyek GDP arányos összege. Forrás: NYIKA, 2009

e) a rendszerben átláthatatlan és igazságtalan az újraelosztás. A hagyományos megközelítés szerint a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer feladata a kieső

munkajövedelem valamilyen arányú pótlása, a jövedelem kiesés fő oka pedig a megöregedés, az özveggyé vagy árvává válás, illetve a keresőkorban bekövetkező betegség vagy baleset miatti megrokkanás. A hazai társadalombiztosítás ezeket a kockázati tényezőket máig is együtt, egy rendszerben kezeli. A különböző okok miatt keletkező nyugdíj, vagy nyugdíjszerű jogosultságok és a kapcsolódó ellátások elkülönített számbavétele statisztikailag megoldott, így a rendszer napi működőképessége biztosított, a járulékfedezet azonban közös, így az ellátási feladatok közötti újraelosztás nem mutatható ki, és ezért átláthatatlan.

A NYIKA ([2009]) jelentése alapján a jelenlegi társadalombiztosítási nyugdíjrendszer paradigmatikus reformjának elmaradása esetén a várható tendencia a következőképpen foglalható össze: a bérek már jelenleg is nagyon magas járulékterhelésének emelése tovább csökkentené a hazai versenyképességet, a jelenleg abszolút értelemben alacsony átlagos havi nyugdíjszint ilyen formában tehát nem emelhető már érdemben. A társadalombiztosítási ellátás költségvetési forrásokból történő kiegészítése jelenleg kb. a GDP 1%-ára tehető, ennek a mértéke azonban az évszázad végére elérné a GDP 4%-át. A nyugdíjba vonuláshoz szükséges 15 éves minimális szolgálati időnek köszönhetően a jövőben várhatóan a nyugdíjrendszerből kiszorulók száma drasztikusan emelkedni fog, az évszázad közepére az ellátatlan időskorúak becsült száma több százezres is lehet. A fentiek miatt tehát kijelenthető, hogy a jelenleg működő társadalombiztosítási nyugdíjrendszer felülvizsgálatra szorul.

A dolgozat a továbbiakban négy nagyobb részre tagolódik:

- A bevezetőben a továbbiakban ismertetésre kerül a magyar társadalombiztosítási nyugdíjrendszer eddigi történetének összefoglalása, különös tekintettel a 2010-ben végbement változásokra.
- Ezt követi a fentiekben vázolt problémák megoldását célzó szakértői javaslatok közül több tartalmának bemutatása, és a javasolt paradigmatikus reformok részletes ismertetése.
- A dolgozat részét képezi egy saját kutatás eredményeinek ismertetése. A kutatás eredményeinek ismeretében képet alkothat az olvasó arról, hogy a jövőbeli társadalombiztosítási nyugdíjrendszer potenciális résztvevői hogyan reagáltak a 2010-ben foganatosított nyugdíjreformokra, hogy milyen forrásokból tájékozódtak ebben a témában, mennyire voltak elégedettek a kapcsolódó kormányzati kommunikációval, és hogy hogyan vélekednek a jelenleg működő

társadalombiztosítási nyugdíjrendszer működéséről, valamint fenntarthatóságáról. Bemutatásra kerül továbbá az is, hogy mit gondolnak a megkérdezettek a szakértők által javasolt nyugdíjreformokról, hogy mennyire tekintenék ezen javaslatok bevezetését kívánatosnak, célszerűnek illetve igazságosnak.

- Az ismertetett adatok összefoglalására, valamint a kapcsolódó következtetések levonására a dolgozat befejező részében kerül sor.

1.1. A magyar nyugdíjrendszer története napjainkig

A kötelező magyar nyugdíjrendszer 1928-ban jött létre. Ebben az időszakban, a II. világháborúig bezáróan a dolgozók mintegy felére terjedt ki. A második világháború során azonban a magyar nemzeti vagyon mintegy 40%-a vagy nagymértékben megrongálódik, vagy megsemmisül, a problémát pedig csak tovább tetézi a nemzetközi pénzügyi zavar és pénzromlás. A fenti tényezők, valamint a kialakuló hiperinfláció miatt a korábbi nyugdíjrendszer teljes mértékben működésképtelenné válik, ezért az ország 1947. január 1-től áttér a felosztó-kirovó típusú nyugdíjrendszerre, amely az öregségi nyugdíjon felül rokkantnyugdíjat és özvegyi ellátást is nyújtott. Az 1950-es években bevezetett nyugdíjrendszer kezdetben a népesség mintegy felét fedte le, de a következő évtizedekben fokozatosan mind a járadékfizetők, mind a nyugdíjra jogosultak körét kiterjesztették, így 1975-re a jogosultsági arány már megközelítette a 100%-ot (Bartha és Tóth [2013]; Süge [2011])

A rendszerváltozás idején, 1990-ben szinte minden idős magyar állampolgár viszonylag elfogadható nyugdíjat kapott, melynek összege országos átlagban az akkori átlagkereset kétharmadát tette ki. A nyugdíjrendszer általánossá válásával és a demográfiai változásokkal párhuzamosan azonban fokozatosan nőtt a nyugdíjkiadások aránya a GDP-ben. Az 1970-es években a nyugdíjkiadások GDP-hez viszonyított aránya 3,5% volt, ez az arány azonban 1990-re 8,8%-ra nőtt (Bartha és Tóth [2013]). Ezzel párhuzamosan a szocialista nagyvállalati rendszer összeomlása következtében a foglalkoztatási ráta 76%-ról 60% alatti szintre esett a kilencvenes évek elején. A munkanélküliség csökkentésére irányuló politika miatti széleskörű korai nyugdíjazásoknak köszönhetően ugyanakkor a nyugdíjasok aránya a foglalkoztatottakhoz képest 46-ról 75 százalékra nőtt 1990 és 1995 között, a nyugdíjkiadások aránya pedig a GDP-hez viszonyítva 10%-ra ugrott (Bartha és Tóth [2013]). A rendszerváltáskor, az 1988-as államháztartási reform keretében a Társadalombiztosítási Alapot leválasztják a

költségvetés rendszeréről, így annak bevételei és kiadásai összemérhetővé válnak, és évről évre kimutatható a hiány mértéke (Süge [2011]).

A gazdasági-demográfiai körülmények drámai változása miatt a rendszerváltás utáni kormányok már a kilencvenes évek elejétől a nyugdíjkassza fenntarthatóságát segítő korrekciós lépésekre kényszerültek, ami a reformok 1992-ben megjelenő első hullámát eredményezte.

1.1.1. A változások első hulláma, 1992–1993

1992-ben az első átfogó nyugdíjreform keretein belül a kezdőnyugdíj a szolgálati időnek, valamint a beszámítási időszak átlagos elismert havi keresetének függvénye lett. Az akkoriban kétszámjegyűre növekedett infláció miatt a változások részét képezte a nyugdíjak indexálásának bevezetése is. Átalakult a nyugdíjakat igazgató államigazgatási szervezet rendszere is. 1993-ban megválasztották a társadalombiztosítás önkormányzatait, állami felügyeletüket az Országgyűlés és a Kormány látta el. Az önkormányzatok megalakulása után a korábbi egységes irányítású társadalombiztosítási szervek (OTF) szétváltak, létrejöttek az önkormányzatok igazgatási szervei, az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság (ONYF) és az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP). A pénzügyi alapok is szétváltak egészségbiztosítási és nyugdíjbiztosítási alapra. 1990-től 1998-ig a törvényességi felügyeletet a Népjóléti Minisztérium gyakorolta (Bartha és Tóth [2013]; Menyhárt [2009]; Süge [2011]).

Létrejött a Nyugdíjbiztosítási Alap, amely az állami költségvetéstől függetlenedve, saját igazgatással, költségvetéssel és választott önkormányzattal rendelkezett. Ezzel párhuzamosan 1993-ban megszületik az önkéntes magánnyugdíj intézménye is. Ezen rendszer keretein belül a tőkefedezeti elven működő pénztárakban a pénztártagok általi befizetésekből származó vagyon szolgál a majdani rendszeres vagy egyszeri juttatás alapjául. Az önkéntes magánnyugdíj azonban csak részlegesen tekinthető a nyugdíjrendszer részének, tekintettel arra, hogy a megtakarításhoz való hozzájutásnak a nyugdíjba vonulás nem volt előfeltétele (Bartha és Tóth [2013]; Menyhárt [2009]; Süge [2011]).

1.1.2. A változások második hulláma, 1995–1997

Már a változások második hullámát megelőzően is szakpolitikai konszenzus látszott kirajzolódni arról, hogy elkerülhetetlenné vált egy nagyszabású nyugdíjreform bevezetése (Bartha és Tóth [2013]). A befizetett járulékok egyre kevésbé fedezték a kifizetendő nyugdíjjárandóságokat, így az 1992-ben átalakított rendszert nem lehetett hosszabb távon

az államháztartás egyéb kiadási tételeiből történő egyre jelentősebb átcsoportosítás nélkül fenntartani. Az egyik legfontosabb kritika az volt, hogy ekkorra drámaian megnőtt a részben, vagy teljesen a rejtett gazdaságban foglalkoztatottak száma, akik jövedelmeiket legalább részben eltitkolták, ilyen módon pedig nem járultak hozzá a nyugdíjrendszer fenntartásához. Ezért a korabeli szakértői megnyilvánulások jellemzően amellett érveltek, hogy az új nyugdíjrendszernek erős egyéni ösztönzőkön kell alapulnia, amelyek érdekeltté teszik a munkavállalókat a járulékfizetésben. A bevezetésre kerülő nyugdíjreform irányára meghatározó hatással volt a Világbank, amely 1994-től a chilei nyugdíjreform tapasztalatai alapján a vegyes rendszerre való áttérést javasolta (Bartha és Tóth [2013]; Prugberger [2011]). A világbanki ajánlás szerint az első, állami nyugdíjpillérnek adókból fedezett szerény, de mindenki számára azonos nyugdíjat, illetve a rászorultaknak minimális időskori jövedelmet kell biztosítania. Ehhez társul a második nyugdíjpillér, a magánnyugdíj-pénztárak rendszere, amely tőkefedezeti alapon működve egészíti ki a dolgozók nyugdíját (Bartha és Tóth [2013]). Itt minden biztosítottnak kötelező egy magánpénztárt választania, amely befekteti befizetett járulékait, majd az illető nyugdíjazásakor a hozamokkal növelt tőkét életjáradékként fizeti vissza. Elsősorban tehát a Világbank ösztökélése alapján döntött a kormány a magán-nyugdíjpénztári rendszer bevezetéséről 1995-ben (Bartha és Tóth [2013]; Prugberger [2011]). A Horn-kormány alatt végül egy hárompilléres rendszer került bevezetésre:

- az első pillér a keresetarányos társadalombiztosítási nyugdíjrendszer
- a második pillér a kötelező magánnyugdíj
- a harmadik pillér pedig az önkéntes nyugdíjpénztár

A kormány lehetőséget adott arra, hogy 1998 és 1999 között minden magyar munkavállaló átléphessen a bevezetésre kerülő vegyes rendszerbe, az 1998-tól munkába lépők számára pedig kötelezően előírták a belépést. A kormány a magánnyugdíjpénztári kifizetésekben részesülők rész tb-nyugdíját a teljes tb-nyugdíjnak az 1997-es törvényben előírt 75%-ban állapította meg. A rendelkezésre álló két év során a munkavállalók több mint fele önként átlépett a vegyes rendszerbe a tisztán társadalombiztosítási nyugdíjrendszerből. A kormány ezzel egy időben garantálta a vegyes rendszerbe belépők számára, hogy a magánnyugdíjpénztár működéséből fakadó esetleges veszteség nem lehet nagyobb, mint a teljes tb-nyugdíj 6%-a (Bartha és Tóth [2013]).

A magánnyugdíjpénztár bevezetésével párhuzamosan a kormány rendelkezett a nyugdíjkorhatár emeléséről is, ezt egységesen 62 évben állapította meg. Korábban ez a

nők esetében 55, a férfiak esetében 60 év volt. Ezen túlmenően bevezetésre került a nyugdíjak 50%-ban bér-, 50%-ban árindexálását megvalósító svájci indexálása is (Bartha és Tóth [2013]).

1.1.3. A változások harmadik hulláma, 1998–2002

1998-ban megszűnt a két társadalombiztosítási pénztár, az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság (ONYF) és az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP) önállósága, és visszakerültek a kormányzat irányítása alá (Bartha és Tóth [2013]; Menyhárt [2009]).

Ami a magánnyugdíj-pénztárakat illeti, az Orbán-kormány feloldotta az átlépés kötelező voltát, és egyben eltörölte az állami garanciát a magánnyugdíjalapok bizonyos mértéken felüli veszteségeinek megtérítésére, amelynek mértéke korábban a teljes tb-nyugdíj 6%-a volt. Ezzel egy időben a kormány a gazdaság élénkítése érdekében jelentősen csökkentette a tb-járadékkulcsokat, ezt azonban meghatározó nyugdíjszakértők úgy értékelték, hogy ezzel a magyar nyugdíjrendszer ismét a hosszú távú fenntarthatatlanság útjára került.

1.1.4. A változások negyedik hulláma, 2002–2004

Az új kormány egyik legelső intézkedése a 13. havi nyugdíj bevezetése volt, ami tovább fokozta a nyugdíjrendszer hosszú távú fenntarthatatlanságát. A kormány bevezetett egy új típusú önkéntes nyugdíjpénztári formát is, amelynek keretében jelentős állami támogatással jutalmazta, ha valaki megtakarításainak legalább 70%-át tőzsdei részvényekbe fektette be. A kormány 2003-ban ismét kötelezővé tette a munkába lépők számára a magánnyugdíj-pénztárba történő belépést, az Orbán-kormány által eltörölt, a pénztárak esetleges veszteséges működésének kompenzációjának állami garanciáját azonban már nem állította vissza (Bartha és Tóth [2013]).

1.1.5. A változások ötödik hulláma, 2007-2009

2007 elején miniszterelnöki kezdeményezésre létrejött a Nyugdíj és Időskor Kerekasztal, a NYIKA (Bartha és Tóth [2013]; Süge [2011]). A nyugdíjrendszer problémakörét átfogóan összegző jelentése (NYIKA [2009]) a demográfiai folyamatok miatt elkerülhetetlennek ítélte az alapvető változásokat. A második Gyurcsány-kormány azonban nem vállalkozott a NYIKA által javasolt reformlépések megtételére, még a 13. havi nyugdíjat is megtartotta. Átfogó, paradigmatikus reformlépéseket a Bajnai-kormány sem tett. Az államháztartás fenntartható egyensúlya érdekében azonban jelentős parametrikus megszorító lépéseket foganatosított, ennek keretében megszüntette a 13. havi nyugdíj intézményét. Ezen túlmenően leállította a nyugdíjak svájci indexálását is

(50%-ban bér-, 50%-ban árindexálás). A reform keretében bevezette, hogy amennyiben a GDP növekedése 3% alatt marad, úgy csak inflációkövető nyugdíjemelésre van lehetőség. A nyugdíjkorhatár további emelésére is sor került: törvénybe iktatta 2012 és 2018 között a korábbi 62 esztendőről 65 évre való fokozatos emelését.

1.1.6. A változások hatodik hulláma, 2010–2013

A 2010-ben hatalomra kerülő kormány választást kínált a magánnyugdíj-pénztári tagoknak: ha visszalépnek az első pillérbe, úgy teljes társadalombiztosítási nyugdíjra számíthatnak, és felvehetik a magán-nyugdíjpénztári számlájukon keletkezett reálhozamot (Bartha és Tóth [2013]). Ha viszont a második pillér tagjai maradnak, úgy elveszítik a jogosultságot a társadalombiztosítási nyugdíjra, ámde továbbra is a törvényi előírásoknak megfelelő tb-járulékot kell fizetniük. A fentieknek köszönhetően az addigi tagok alig 3%-a maradt magán-nyugdíjpénztári tag, az ő számuk a későbbiekben ennél is tovább csökkent. Ezzel az intézkedéssel a kormány lényegében felszámolta az 1995–97-es második hullám nagy paradigmatikus reformját, és helyreállította az első pillér abszolút dominanciáját. Megszüntették a rokkantsági nyugdíj intézményét, eltörölték a korai nyugdíj lehetőségét és tovább szigorították a nyugdíjemelés képletét, ennek értelmében a továbbiakban a nyugdíjak mértéke minden évben az inflációnak megfelelő mértékben emelkedik, függetlenül a nemzetgazdaság teljesítményétől, vagy az átlagbérek alakulásától. Emellett engedélyezték, hogy 40 éves jogszerző viszony után minden nő, az éppen aktuális nyugdíjkorhatártól függetlenül teljes nyugdíjat kaphasson. (Barta és Tóth [2013]).

Ezzel párhuzamosan a kormány megvizsgálta, hogy a svéd nyugdíjmodellt, az NDC-t (Notion Defined Contribution) minként lehetne Magyarországon adaptálni. Az NDC a magyar társadalombiztosítási nyugdíjrendszerhez hasonlóan felosztó-kirovó jellegű, azaz a nyugdíjasok részére fizetett járadék fedezete az aktív korosztály által befizetett nyugdíjjárulék, ebben az esetben azonban a befizetett járulékokat egyéni számlán vezetik illetve tartják nyilván. A befizetett nyugdíjjárulék kamatozik, a kamat mértékét pedig a befizetett járulékok összege határozza meg, minél több nyugdíjjárulékot fizetnek az aktív munkavállalók, annál magasabb összegű nyugdíjat tud az állam a jövőben kifizetni az ellátottaknak. Ha azonban a befizetett járulékok összege csökken, az alacsonyabb összegű nyugdíjat, vagy magasabb nyugdíjkorhatárt jelent, Svédországban ugyanis a nyugdíjkorhatár rugalmas. Az ellátás 61 éves kortól vehető igénybe, azonban minél később megy valaki nyugdíjba, annál magasabb összegű nyugdíjat kap. A rendszer tehát korrekciós elemet is tartalmaz, mivel a napi politikai döntésektől függetlenül

automatikusan reagál a demográfiai és a munkaerő-piaci változásokra, és tekintettel van az ellátottak egyéni preferenciájára is. (Nyugdíjcsökkenést hozhat az új magyar "svéd modell" [2012]).

A nyilvánvaló előnyök mellett azonban a magyar államadósság mértéke és a költségvetés helyzete miatt a rendszer bevezetése a jövőben a jelenleginél alacsonyabb összegű nyugdíjakat jelentene, ezért a kormány végül elvetette az elképzelést, helyette pedig a Népesedési Kerekasztal javaslatára a német mintájú pontrendszeres nyugdíj bevezetésének lehetőségét kezdte fontolgatni. Az elképzelés nagyon hasonló a NYIKA jelentésében ismertetett pontrendszeres nyugdíjrendszerhez, azonban a Botos Katalin és szerzőtársai által javasolt módon a felnevelt gyermekek számára is tekintettel van (Nemzetgazdasági Minisztérium [2012]).

2013-ban azonban ez az elképzelés is lekerült a napirendről. Az előzetes ígéreteknek megfelelően bevezetésre kerültek az egyéni számlák, ezek azonban a korábbi elképzelésekkel ellentétben nem tőkeszámlák, hanem csupán nyilvántartási, virtuális számlák, így ezek mögött sem tőke, sem befektetés nincsen, és a jövőben nem a számlákon nyilvántartott összegek alapján fognak a járulékfizetők öregségi nyugdíjat kapni. (Kevés adat lesz egyelőre a nyugdíjszámlán [2013]; Szabics [2013])

1.2. A pontrendszeres nyugdíj

Amint az a bevezetőben már kifejtésre került, a Nyugdíj és Időkor Kerekasztal, a NYIKA 2009 decemberében tette közzé a tevékenységéről szóló összefoglalót, illetve a vizsgálatuk eredményéül szolgáló jelentést. Megjegyzendő, hogy a tanulmány elkészítésekor a magánnyugdíjpénztárak intézménye még érintetlen volt, a készítők nem számoltak a 2010-ben foganatosított intézkedésekkel.

Ettől függetlenül a szakmai műhely tagjai öt lehetőségeket vizsgálták meg, mint az akkor érvényben lévő öregségi nyugdíjrendszer alternatíváit, következzék ezek vázlatos ismertetése (NYIKA [2009], Süge [2011]):

1. NyPont: a pontrendszeres nyugdíjrendszer, az első (felosztó-kirovó rendszer) és a második (kötelező magánnyugdíjpénztár) pillér fenntartása, miközben nincs államilag garantált alap- vagy minimálnyugdíj.

2. Nyp+a: pontrendszer és alapnyugdíj, az első és a második pillér fenntartása, miközben van államilag garantált alap- vagy minimálnyugdíj.

3. Nyndc: a társadalombiztosítási pillér működése névleges egyéni számlás rendszerben, az első és második pillér fenntartása, miközben alap- vagy minimálnyugdíj csak 70 éves kor felett van.

4. NDCtbki: távlatilag csak magánnyugdíj, az első pillér fokozatos kivezetése, így hosszú távon csupán a második pillér marad fenn, és belép az állami kiegészítés a minimumnyugdíjra.

5. CSAKa: fokozatosan megszűnik mind az első, mind a második pillér, és kizárólag egy általános rezidensi alapnyugdíj marad fenn.

Valamennyi javasolt modell esetében az állam által működtetett rendszert kiegészítik az önkéntes megtakarítások, amelyeknek a szerepe az ötödik, CSAKa modellben a legnagyobb. A modellezés során a szakmai műhely tagjai kialakítottak egy mérőszámot, az NHA-t (Nyugdíjbiztosítási Hozzájárulások Alapja). Az NHA a járulékfizető idő, és az ezen idő alatt elért relatív kereset szorzata. A relatív kereset alatt az adott évben elért kereset, illetve adott évben fennálló országos átlagbér hányada értendő. Ilyen formában ha valaki például egy adott évben éppen az országos átlagos nettó jövedelmet éri el (és ennek megfelelő mértékű járulékot fizet be), akkor ebben az évben 1 NHA-t szerez. Az átlagbérnél alacsonyabb kereset, vagy adott éven belüli rövidebb jogszerzés 1-nél kevesebb NHA-t, az átlagbérnél magasabb kereset 1-nél több NHA-t jelent. A jogszerző időszak alatt összesen megszerzett NHA-pontszámot mindegyik javasolt nyugdíjparadigma összegszerű nyugdíjra számít át.

A NYIKA ([2009]) jelentésében kihangsúlyozza, hogy egyik kidolgozott modellt sem preferálja a többihez képest, azonban ezek egymáshoz, illetve a 2009-ben fennálló nyugdíjrendszerhez képest részletesen taglalják az egyes modellek előnyeit és hátrányait. Több szakértő is az első, NYpont modellt tartja a leginkább ígéretesnek. Az NYpont előnyei a következőképpen foglalhatóak össze (NYIKA [2009]):

- Egyszerű, áttekinthető. A jogszerzés egyéni számlás nyilvántartás keretein belül dokumentált, így a biztosítottak folyamatosan nyomon követhetik az aktuális nyugdíjuk alakulását.
- A rendszer jellemzője a biztosítási teljesítménynek a biztosítottak közötti arányos elismerése, magyarul: minél magasabb összegű járulékot fizet be valaki, annál magasabb összegű nyugdíjra számíthat a későbbiekben. A rendszer tehát additív, és a teljes linearitása miatt szociális elvű átcsoportosítást sem tartalmaz.

- Körülbelül 30 NHA felett (ehhez a fenti definíció alapján 30 év szolgálati időre, és ezen belül az országos átlagnak megfelelő összegű keresetre van szükség) ez a változat adja a legmagasabb összegű nyugdíjat.
- A viszonylag alacsonyan megállapított minimális szolgálati idő miatt jóval alacsonyabb mértékű kiszorulást prognosztizál, mint amekkorát a mostani társadalmi nyugdíjrendszer fennmaradása esetén várhatunk. A rövid szolgálati idejűek megállapított nyugdíja ebben az esetben természetesen igen alacsony lesz.

Valamennyi kidolgozott változat részletes bemutatása terjedelmi okokból meghaladja ezen dolgozat kereteit. A dolgozatom további részében ezért csupán ezen modell, az NYpont, illetve a kapcsolódó szakértői vélemények ismertetésére kerül sor.

1.3. Az Nypont

A modell alapja egy konkrét, a biztosítási teljesítménytől függő, azzal arányos úgynevezett nyugdíjígéret (Borlói és Réti [2009]). Ez a nyugdíjígéret azt jelenti, hogy a járulékfizető előre tudja, hogy ha adott ideig fizeti a járulékot adott kereset után, és az adott életkorban vonul nyugdíjba, akkor ezért cserébe mekkora nyugdíjat fog kapni. Ez a nyugdíjígéret elősegíti az inaktív kori jövedelembiztonság megvalósulását, ezzel párhuzamosan pedig kiszámíthatóságot és tervezhetőséget jelent. A mai nyugdíjrendszertől eltérően az aktív életszakasz során bármikor az addig már felhalmozott jogokhoz képest megszerzett további jogok tényleges és arányos többletet biztosítanak az inaktív korban kézhez kapott nyugdíjban, a javasolt modell tehát nem tartalmaz olyan elemeket, mint például a keresetek nyugdíjalapba történő degresszív beszámítása, vagy a degresszív nyugdíjskála.

Az NYpont jellemzője, hogy a kapott nyugdíj nem csupán induláskor, hanem a teljes nyugdíjas életszakaszban kifejezi az ezt megelőző biztosítási teljesítményt, ennek alapját a bérindexált nyugdíjak folyósítása jelenti. Ennek következtében az aktív és inaktív életszakaszok meghatározó jelentőségű jövedelmei, úgymint a munkajövedelem, valamint a nyugdíj egymással párhuzamosan alakulnak (Borlói és Réti [2009]).

Fontos kiemelni, hogy az NYpont modell kidolgozói nem tekintik a társadalombiztosítási nyugdíj feladatának, hogy minden időskorú személy számára védelmet nyújtson a "végletes szegénység" ellen, ugyanis a kötelező nyugdíjrendszert kizárólag a teljesítmény szerinti elosztás eszközeként tekintik. A szerzők természetesen elismerik, hogy a modell bevezetése esetén rászorultság szerinti elosztásra is szükség van, ezt azonban a nyugdíjtól elkülönítve tárgyalják (Borlói és Réti [2009]).

1.3.1. A pontrendszeres nyugdíj lényegi elemei

A biztosításba bevont személyek körét illetően az NYpont modell a jelenlegi nyugdíjrendszerhez viszonyítva nem kezdeményez változást. A javasolt nyugdíjrendszer által kezelt kockázatok körébe a mostani rendszerhez hasonlóan az öregségi, a rokkantsági, valamint a hozzátartozói kockázatok egyaránt beletartoznak. A modellezés során a javaslat kidolgozói csupán az öregségi kockázatot elemezték mélyebben, ám a modell alkalmas a rokkantsági, valamint a hozzátartozói kockázatok megfelelő kezelésére is (Borlói és Réti [2009]).

A jogszerzési folyamatot illetően kiemelendő, hogy a javasolt modell alapján minden jogszerzés mögött járulékfedezetnek kell állnia. A jelenlegi nyugdíjrendszerhez hasonlóan jogviszonyt keletkeztet munkaviszony, vállalkozói jogviszony, megbízási jogviszony, valamint a különféle ellátotti időszakok, úgymint a táppénz, a terhességi-gyermekágyi segély, a gyed, gyet, gyes és az álláskeresési ellátások (Borlói és Réti [2009]).

Az NYpont modell nem terjed ki a szélsőségesen magas, és ezáltal csak kevesek által megszerezhető jövedelmek teljes egészére, csupán ezeknek a javasolt biztosítási jövedelemhatárig kiterjedő részére, ami a javaslat szerint az országos bruttó átlagkereset 2,5-szereséig terjed (Borlói és Réti [2009]).

Az öregségi nyugdíjhoz kapcsolódó jogszerzések megszerzett nyugdíjpontokban fejeződnek ki, ezek a pontok pedig a teljes jogszerző időszak alatt összeadódnak. A megszerzett nyugdíjpontok értelmezése, illetve öregségi nyugdíjba való átszámításának módja a következőképpen foglalható össze: az adott naptári évben 1 pontot szerez az, akinek az adott naptári évben elért, biztosításba bevont jövedelemvolumenének nettó, tehát a személyi jövedelemadóval és a keresetből levont járulékokkal csökkentett összege megegyezik az országos átlagos, éves szintű bruttó kereset nettósított összegével. Az ennél alacsonyabb, vagy magasabb éves keresetvolumen 1-nél arányosan kevesebb vagy több pontot ér. Ha tehát a biztosításba bevont személy például az adott naptári évben havonta az országos átlag kétszeresének megfelelő nettó keresetet ért el, ám a keresőtevékenység ebben az évben csupán fél évig állt fenn, ugyanúgy 1 pontnyi jogszerzést szerzett, mint az, aki ugyanezen időszak alatt a teljes évben, de csupán az országos átlagnak megfelelő nettó jövedelem mellett végzett kereső tevékenységet (Borlói és Réti [2009]).

A megfelelő színvonalú ellátások megállapítása és a rendszer finanszírozhatóságának fenntartása érdekében a nyugdíjjogosultság elérése a javasolt modell keretein belül is

életkori feltételhez kötött, ez a feltétel azonban bizonyos határok között rugalmas. A modellezés során a nyugdíjkorhatárt illetően a 2009. évi törvénykezés során meghatározott korhatáremelés került alapulvételre, mely törvény szerint a nyugdíjkorhatár 2017-től kezdődően mindkét nem esetében egységesen 65 év. A javasolt modellben az öregségi nyugdíjjogosultság minimális feltétele a megszerzett 5 szolgálati év. A szerzők javasolják, hogy a 20 évnél rövidebb megszerzett szolgálati idő esetén a nyugdíjazás csak az általános korhatárnál magasabb életkor esetén legyen elérhető, 5 és 19 évnyi szolgálati idő között a következőképpen (Borlói és Réti [2009]):

- 2017-ig bezárólag: 65 év
- 2018 és 2022 között 66 év
- 2023 és 2027 között 67 év
- 2028-tól pedig 68 év.

A nyugdíj kiszámítási szabálya: a pontrendszeres nyugdíjrendszerben az öregségi kockázat kezelésére 21 százalék járulékmérték szolgált, aminek kétharmadát, 14 százalékot a munkáltató, a fennmaradó egyharmadot, 7 százalékot a biztosított fizeti, egészen a már fentebb említett plafonig, az országos bruttó átlagkereset 2.5-szereséig, az efölött megszerzett jövedelem járulékmentes. A javasolt modell a magánnyugdíjrendszer fennmaradásával számolt. A számítások során a tőkésített rendszer súlya egyharmad volt, így a fizetendő 21 százalékos járulékmérték is ennek megfelelő arányban oszlott meg a két pillér között, oly módon, hogy a 2/3:1/3 arány mind az egyéni, mind a munkáltató járuléknál érvényesül (Borlói és Réti [2009]).

Minden járulékfizető aktív életútja alatt megszerzett pontjainak száma, illetve ezek összege nyilvántartottá válik. Az induló nyugdíj összegét a megszerzett NHA-k összegének és 1 nyugdíjpont aktuális forintértékének a szorzata adja. Az alapul vett 1 nyugdíjpont aktuális forintértéke a nyugdíjazás évében az országos átlagos bruttó havi átlagkereset nettósított összegének meghatározott százaléka, amelynek értéke a modellező számítások során 2 százalék volt. Ez a 2 százalék tipikus példát véve 80 százalékos helyettesítési rátát biztosít azok számára, akik 40 éven keresztül minden naptári évben a országos átlaggal megegyező nettó összeget kerestek és fizettek járulékot, s ezzel éppen 40 NHA-t gyűjtöttek össze aktív életútjuk során (Borlói és Réti [2009]).

Lássunk egy konkrét példát. Ha adott évben a nettó átlagkereset 150 000 forint, és a biztosításba bevont személy ezen naptári évben pontosan ekkora nettó keresetet ért el, a kereső tevékenység pedig ebben az évben folyamatos volt, akkor ebben az évben 1 NHA-

ra tett szert. Ha ennél magasabb, vagy alacsonyabb keresetet ért el, akkor az 1 NHA-nál arányosan magasabb, vagy alacsonyabb NHA-t gyűjtött ebben az évben. Ezzel párhuzamosan, ha a kereső tevékenység nem volt folyamatos, hanem például egy fél éven keresztül állt fenn, akkor a konkrét példában 0.5 NHA-t gyűjtött. Ez a számítás minden naptári évben elvégzésre kerül, majd a nyugdíjba vonuláskor kiszámításra kerül az induló nyugdíj összege.

Ha a nyugdíjba vonuló 40 éven keresztül minden egyes évben 1 NHA-t szerzett, akkor az aktív életút során 40*1 = 40 NHA-ra tett szert. A helyettesítési ráta kiszámításához szükséges másik paraméter a fent említett 2 százalék. Az induló nyugdíj kiszámításának érdekében a megszerzett 40 NHA-t megszorozzuk ezzel a 2 százalékkal, a kapott 80 százalékos eredményt pedig arányosítjuk az éppen aktuális országos nettó átlagkereset összegével. Ha ez az adott évben például 300 000 forint, akkor a nyugdíjba vonuló személy induló nyugdíja ezen összeg 80 százaléka, azaz 240 000 forint lesz.

A kidolgozott rendszer a biztosítási teljesítményt nem csupán az induló nyugdíjban, hanem a teljes nyugdíjas életszakasz során is azonos formában és tartalommal értékeli. Mivel 1 NHA forintra átszámított értéke a fentiekben kifejtett módon az aktuális országos átlagkeresetnek megfelelő, a nyugdíjak emelése bérkövető módon, a pontérték automatizmusának megfelelően biztosított (Borlói és Réti [2009]).

A fizetendő járulékok mellett ez a százalékos mérték a kidolgozott modell másik alapvető jelentőségű paramétere, amely lényegében meghatározza a keresetek és az öregségi nyugdíjak közötti helyettesítési arányt, valamint a fizetendő járulék mértékével való viszonya határozza meg a pontszámos nyugdíjrendszer rövidebb és hosszabb távú egyensúlyi feltételeit. Bármilyen nyugdíjrendszer kialakítása esetében kulcsfontosságú a "méretezés". A "méretezés" a modell karakterét nem, vagy csupán kevéssé határozza meg, de alapvetően fontos a rendszer egyensúlya, illetve a költségvetés rövid és hosszú távú kiegyensúlyozottsága szempontjából. Az aktuális jogosultsági, munkaerőpiaci, demográfiai, stb. feltételek mellett a fent említett egyensúly szempontjából meghatározó a fizetendő járulék mértékének és a helyettesítési rátának egymással összhangban történő meghatározása. Ezek az értékek azonban a modell karakterének megváltoztatása nélkül módosíthatóak, és ilyen módon kilengés, vagy valamilyen tendenciózus változás esetén a költségvetést egy új egyensúlyi állapotba billenthető, az aktuális kívánalmaknak megfelelően (Borlói és Réti [2009]).

A nyugdíj nettó összegként képződik, ennek megfelelően adó- illetve járuléklevonás nem terheli. Ezt a szerzők szerint az indokolja, hogy az időskori jövedelembiztonság magasabb foka érhető el, ha az adóztatás már nyugdíjjogok megszerzése során megtörténik, azáltal, hogy a nettó keresetnek az országos átlaghoz viszonyított relatív nagysága befolyásolja a megszerzett NHA-k mértékét. Ezzel szemben a bruttó módon megállapított nyugdíjak a nyugdíjas életszakasz során a mindenkori változó adózási feltételeknek megfelelően alakulnának, ami a rendszert a jogszerzők számára kevésbé átláthatóvá illetve tervezhetővé tenné (Borlói és Réti [2009]).

A modell kidolgozóinak meglátása szerint a megélhetési garanciákat a szociális ellátórendszer keretein belül kell biztosítani, így a rendszer a biztosítási elv következetes érvényesítésének megfelelően nem alkalmaz nyugdíjminimum-szabályt (Borlói és Réti [2009]).

A pontrendszeres, avagy bármilyen más, a jelenlegitől lényegesen eltérő, paradigmatikus változást is magán hordozó nyugdíjrendszer bevezetése speciális átállási szabályokat igényel. Mindez számos elvi kérdést is felvet, illetve magába foglal, ezért a szerzők az átállási szabályok kérdését részletekbe menően tárgyalják (Borlói és Réti [2009]). Mindez azonban nem képezi a dolgozat tárgyát, ezért ezek ismertetésétől a dolgozat tartalmi keretei miatt eltekintek.

1.4. A Botos-féle javaslat

Az NYpont modell által javasolt változtatások tehát az alábbiakban foglalhatóak össze. Miután minden munkaviszonyban álló magyar állampolgárnak 1998-tól kezdődően egyértelműen, névre szólóan nyilvántartott a munkaviszonyból eredő jövedelme, ezáltal pedig az általa befizetett járulékok összege, semmi akadálya nincs annak, hogy minden biztosított kapjon egy úgynevezett egyéni nyugdíjszámlát, amelyen a megszerzett NHA-k száma nyilvántartható. A rendszer lényege, hogy a kifizetett nyugdíj alapját az aktív életút során megszerzett NHA-k száma, illetve a mindenkori országos átlagbér szolgáltatja. A jelenleg is fennálló rendszerben a biztosítottak járulékbefizetései a jelenlegi nyugdíjas korosztály számára kifizetett járadékok fedezetéül szolgálnak, ilyen formában tehát az egyén járulékbefizetései csupán egy biankó jogosultságot jelent arra vonatkozóan, hogy a társadalombiztosítás az aktív életút lezárása után valamilyen nyugdíjat fog biztosítani az egyén számára, amelynek összege a mindenkori jogszabályoktól, valamint ezek változásától függ. A pontrendszeres nyugdíjrendszerben azonban egyszerűen és pontosan kiszámítható, illetve nyomon követhető, hogy az egyén mennyit fizetett az előző

generáció nyugdíjának biztosítására, és ezért cserébe ő maga mekkora nyugdíjra számíthat majd. Ennek köszönhetően a pontrendszeren alapuló nyugdíjrendszerben a fentebb már ismertetett előnyökön túl megvalósul a generációk közötti szolidaritás (Borlói és Réti [2009]).

A pontrendszeres nyugdíjrendszer azonban számos kérdést nyitva hagy. A NYIKA által kidolgozott modellek mindegyike, így az NYpont is alapvetően a nyugdíjkövetelés kitermelésének módjával foglalkoztak, azt azonban szinte teljesen elhanyagolták, hogy a nyugdíjhoz nem elég a nyugdíjköveteléseket jóváírni, ha mindeközben az aktív réteg nem nevel fel egy új generációt, amelyen a nyugdíjkövetelések ténylegesen behajthatók. A nyugdíjrendszer egy generációs láncolatban működik, a szülők és a gyermekek egymásra utaltságáról egyik fél sem feledkezhet meg (Szegő [2011]).

A KSH 2009-es adatai szerint a 15-49 éves nők megoszlása gyerekszám szerint a következőképpen alakul:

0 gyermek 43 százalék,
1 gyermek 20 százalék,
2 gyermek 25 százalék,
3, illetve több gyermek 12 százalék

Ebben a korosztályban tehát az egy nőre eső gyermekek száma mindössze 1.11. A KSH által közölt teljes termelékenységi ráta is csupán 1.34, ez az arány azonban számol a 49 évesnél idősebb nők gyermekeivel is, amit erre a korosztályra vetítenek. Ahhoz azonban, hogy a rendszer hosszú távon is fenntartható legyen, a mindenkori szülőképes nőknek átlagosan 2 gyermeket kellene vállalniuk, ha figyelembe vesszük a halandósági mutatót is, akkor a bruttó reprodukciós arányszámnak el kellene érnie a 2,1-et. Jelenleg ugyanis a fenti számok figyelembe vételével kijelenthető, hogy minden nyugdíjba vonuló helyébe csupán 0,67 járulékfizető fog lépni (Botos és Botos [2011])

Felmérések szerint egy gyermek felnevelése, ha a statisztikai standardok szerint a gyermekekre fordított munkát is forintosítjuk, reálértéken ma mintegy 30-35 millió forintba kerül. Ezért egy 2 gyermeket felnevelő szülői pár a jövő magyar "nyugdíjgazdaságát" mintegy 60-70 millió forinttal segíti, feltéve, hogy a gyermekek az aktív korban dolgozni, így nyugdíjjárulékot fognak fizetni. Emiatt több szakértő szerint a jövő nyugdíjrendszerében fontos szempontként kellene kezelni, hogy a rendszer ismerje el a családok gyermeknevelését, valamint a gyermek munkaerőpiacra történő segítésének ráfordításait is (Szegő [2011]).

További elvi problémát jelent, hogy az NYpont modellben vázoltak szerint az NHA-k megszerzése során hogyan lehetne figyelembe venni, hogy az anya (vagy az apa) a gyermekvállalás miatt eleve kevesebb ideig lehet foglalkoztatott, mint az, aki nem vállal gyereket. Az európai országok nagyobb hányadában a nyugdíj értékének kiszámításakor elismerik a gyermek felnevelésével töltött időnek legalább egy részét. Ennek néhány jellemző példája (Szegő [2011]):

- a nyugdíjjogosultság megszerzéséhez szükséges minimális szolgálati időbe beleszámít a gyermekneveléssel töltött időből gyermekenként 1–3 év
- az állam a minimálbér szintjéig, vagy a korábbi kereset értékéig befizeti az adott egyén helyett a nyugdíjjárulékot a nyugdíjalapba a kisgyermek nevelésével eltöltött idő alatt
- A gyermekneveléssel töltött időből 1–3 évet úgy vesznek figyelembe, mintha az anya dolgozott volna, de például Németországban, Norvégiában a gyermekneveléssel eltöltött időből 1–3 évet a szokásosnál magasabb szorzószámmal vesznek figyelembe
- Franciaországban a legalább három gyermeket felnevelő szülők alapnyugdíját 10 százalékkal megemelik (az alapnyugdíj Franciaországban a teljes nyugdíj mintegy felét teszi ki)
- Portugáliában a legfeljebb 12 éves gyermeke mellett részmunkaidőben dolgozó anya esetében az így eltöltött időszakból 3 évet úgy vesznek figyelembe, mintha teljes munkaidőben dolgozott volna

A felsorolt korrekciók pozitívuma, hogy elismerik, hogy gyermekenként legalább 1–3 év kiesik a szülő foglalkoztatási karrierjéből az utódnevelésnek köszönhetően. Azzal azonban még ezek a modellek sem számolnak, hogy a gyermeknevelés jóval több áldozatot kíván, mint a gyermek nevelésével eltöltött 1-3 év, ennél ugyanis a gyermeknevelés időben és anyagilag is jóval nagyobb ráfordítást jelent a szülők részéről (Szegő [2011]). Jól ismert jelenség továbbá, hogy a gyesről, gyedről visszatérő anyák (esetleg apák) jóval nehezebben tudnak ismét munkába állni, mint a gyermekvállalást megelőzően (Márkus [2013]).

Ésszerű lenne tehát a gyermekvállalás- és nevelés időbeli illetve pénzbeli ráfordításait elismerni a nyugdíjak megállapítása során. A Botos Katalin és Botos József által javasolt eltérés az NYpont koncepciójához képest tehát az, hogy a rendszer tekintetbe veszi, hogy

a járulékfizető állított-e a maga helyére olyan utódot, aki az ő számára fizeti majd a járulékot, amiből a számára fizetett nyugdíjjáradék folyósítható (Botos és Botos [2011]).

A Botos házaspár által javasolt rendszerben az öregségi nyugdíj megállapított összegének számítása nagyon hasonló az NYpont modell kapcsán már részletezett módhoz. A vezetett egyéni számlákon nyilvántartásra kerül, hogy ki mennyi járulék befizetésével járult hozzá a nyugdíjrendszer fenntartásához az aktív életút során, a megállapított öregségi nyugdíj összege pedig ezzel lesz arányos. Az Nypont rendszerhez viszonyítva azonban néhány lényegi különbséget is tartalmaz a javasolt modell, úgymint (Botos és Botos [2011]):

- a javasolt modell figyelembe veszi, hogy a nyugdíjba vonuláskor a mindenkori statisztikai adatok alapján az öregségi nyugdíjas várható hátralévő életéveinek száma mekkora. Az öregségi nyugdíjak összegét továbbra is az éppen aktuális országos nettó átlagkeresethez köti, azonban a megszerzett nyugdíjjogosultságot nem NHA-pontok, hanem konkrét befizetett összegek (az országos nettó átlagkereset befizetéskori százalékos arányába átszámítva) formájában tartja nyilván. A modell 2009-es kidolgozásakor a fizetendő nyugdíjjárulék 37 százalék volt. Ha az egyén például minden naptári évben az országos nettó átlagkeresetnek megfelelő összeget ért el, és 40 éven keresztül folytatott jogszerző kereső tevékenységet, akkor minden naptári évben az országos nettó átlagkereset 37 százalékával támogatta a nyugdíjrendszert. A nyugdíjba vonuláskor a befizetett nyugdíjjárulékok országos átlaghoz viszonyított százalékos arányát (ami az országos átlagbérből számítható) megszorozzuk a szolgálati idő években megadott értékével, ami a konkrét példában 14,8. Ezután a KSH minden évben közölt adatai alapján a kapott 14,8-as értéket elosztjuk a várhatóan hátralévő életévek számával, a kapott százalékos értéket pedig az adott naptári év országos nettó átlagkeresetével arányítjuk. Ha például a hátralévő életévek várható száma 20, akkor a kapott hányados 0,74. Ha az aktuális országos nettó átlagkereset ebben az évben például 300 000 forint, akkor az adott évben minden hónapban folyósított öregségi nyugdíj az adott egyén esetében 300 000*0,74 = 222 000 forint. Az NYpont modellhez hasonlóan, ha valaki az országos átlagnál jobban jövedelmező kereső tevékenységet folytatott, avagy több szolgálati időre tett szert az aktív életút során, akkor a folyósított öregségi nyugdíj összege magasabb, alacsonyabb jövedelem vagy kevesebb szolgálati idő esetén a fentinél alacsonyabb lesz.

- A javasolt rendszer figyelembe veszi, hogy az adott egyén hány gyermeket nevelt fel egészen 18 éves koráig. Amennyiben legalább 2 gyermeket nevelt fel, akkor az öregségi nyugdíj összegének megállapítása a fentiekben részletezett módon zajlik. Ha csupán egyetlen gyermeket nevelt fel, akkor a fent levezetett számítás alapján kapott összeg 75 százalékára lesz jogosult. Ha egyetlen gyermeket sem nevelt fel, akkor ez az érték mindössze 50 százalékra módosul.
- A javasolt rendszer támogatja továbbá azokat, akik kettőnél több gyermeket nevelnek fel. A javaslat szerint az egygyermekes, vagy gyermektelen szülők fent részletezett nyugdíj-csökkentményét egy nemzeti nyugdíjkiegyenlítő alapba helyeznék, majd a kettőnél több gyermeket felnevelt szülők között osztanák szét. A javaslat ennek pontos módját nem részletezi.
- A javaslat kitér továbbá a gyesen vagy gyeden lévőkre, illetve a főállású anyákra. Ebben a modellben a gyermeket felnevelők teljesítményét olyan módon ismernék el, hogy az érintett naptári években számukra az éppen aktuális nemzetgazdasági átlagbér utáni pontszámokat írnák jóvá.

A vázolt modell előnye mind a jelenleg érvényben lévő, mind az NYpont modellhez viszonyítva, hogy figyelembe veszi a nyugdíjba vonuláskor várhatóan hátralévő életévek számát. Erre valamilyen szinten az NYpont is tekintettel van, hiszen hosszabb aktív életút során magasabb NHA-pontszám gyűjthető. Azonban a nők várható élettartama magasabb, mint a férfiaké, így a teljes nyugdíjas életszakasz során azonos biztosítási teljesítmény esetén összegszerűen magasabb nyugdíjat kap egy nő, mint egy férfi. A jelenleg érvényben lévő nyugdíjrendszer viszont egyáltalán semmilyen tekintettel nincs erre, sőt, 2010-től lehetővé vált, hogy 40 év jogszerző viszony után minden nő nyugdíjba mehessen. Ez a kedvezmény azonban a férfiakat nem illeti meg. A hátralévő életévek számának figyelembe vétele pedig egyúttal a várható élettartam folyamatosan növekedésének a nyugdíjrendszerre gyakorolt hatását az egyensúly felé terelné.

További előny, hogy a vázolt rendszer a gyermekvállalást, sőt, a minél több gyermek vállalását ösztönzi. Megfelelő foglalkoztatottságot feltételezve a magasabb gyermekszám, így a növekvő termelékenységi ráta jelentősen javítaná mind a gazdaság lelassult növekedését, mind az államháztartás bevételeit. Ha Magyarországon évente mindössze 9 ezerrel nőne a születések száma, akkor számítások szerint az éves államháztartási bevételek 20 év múlva mintegy 100-120 milliárd forinttal is növekedhetnének. Ehhez

azonban sok egyéb tényező mellett gyermekvállalásra ösztönző, illetve foglalkoztatásra ösztökélő nyugdíjrendszerbeli módosításra van szükség (Szegő [2011]).

A javasolt rendszerrel szemben azonban több kritika is felmerült (Botos és Botos [2011]).

- A gyermekeket nem vállalók esetében a kialakuló nyugdíjpontszám csupán nagyon alacsony összegű nyugdíjat biztosítana, ez főleg azok esetében tűnik igazságtalannak, akik valamilyen okból önhibájukon kívül nem vállalhatnak gyermeket. Az azonban tény, hogy akik akár a saját döntésük alapján, akár önhibájukon kívül nem állítanak maguk helyett járulékfizetőt, azoknak nem szükséges a gyermeknevelés komoly költségeire áldozniuk, így az időskorra való megtakarítás az ő esetükben önkéntes formában adott, ilyen például a jelenleg is működő önkéntes nyugdíjpénztári rendszer.
- Egy másik felvetés szerint a nehezen belátható, igen hosszú időtávok miatt a majdani magasabb összegű nyugdíj a gyermekvállalás szempontjából nem igazán ösztönző. Ezzel a szerzők is egyetértenek, ezért szükségesnek látják olyan kedvezmények rendszerbe való beépítését, amelyek egyrészt a gyermekvállalás idején könnyítik a gyerekesek anyagi terheit, másrészt szorgalmazzák az adórendszeren keresztüli, illetve a közvetlen, célzott támogatások fejlesztését. Megjegyzendő, hogy a 2010-ben életbe lépett adóreformok (családi adózás) éppen ilyen irányba mutatnak.
- Súlyosabb kritika, hogy a javasolt rendszer egy gyermek felnevelését egyenlőnek tekinti azzal, hogy a szülő járulékfizetőt állít a maga helyére. Ez azonban egyáltalán nem szükségszerű. A rendszer nem veszi figyelembe, hogy a felnevelt gyermek fog-e egyáltalán kereső tevékenységet folytatni, és ha igen, akkor mennyi időn keresztül, és mekkora összegű járulékokkal fogja támogatni a nyugdíjrendszert.

Ezen utóbbi probléma megoldására nyújt megoldást a gyermekfedezetű juttatás intézményének bevezetése (Szegő [2011]). A javaslat szerint a gyermekfedezetű nyugdíjelem egy havi fix összegben ismerné el az anya nyugdíjában a gyermeknevelő tevékenységét.

A gyermekfedezetű nyugdíjelem forrása egy elkülönített számla lenne, ahová a 37 év alatti munkavállalók első 30 ezer forintos jövedelmét terhelő nyugdíjjárulékok érkeznének, és innen kerülnének kifizetésre. A javaslat alapján a gyermekfedezetű juttatás összege annál magasabb lenne, minél több, és minél magasabban foglalkoztatott

gyermeket nevelt fel az anya. Az "átlagos" összegű gyermekfedezeti juttatás akkor járna, ha a gyermek 37 éves koráig legalább 13 évnyi kereső tevékenységet folytatott, ennél kevesebb évnyi jogszerző viszony esetében a gyermekfedezetű nyugdíjelem összege is alacsonyabb lenne. Ez a juttatás a szerző indoklása szerint azért az anyát illetné meg, mert a nők jellemzően jóval nagyobb súllyal vesznek részt a gyermeknevelésben, ezáltal a nyugdíjjárulékokból képződő nyugdíjrendszert kevesebb járulékkal tudnák támogatni, ami viszont a számukra alacsonyabb összegű nyugdíjat eredményezne. A gyermekfedezetű juttatás a nők időskori nyugdíjának átlagosan mintegy 10-15 százalékát tenné ki, az apa pedig akkor lenne a támogatásra jogosult az anya helyett, ha a gyermeket annak 18. életévéig döntő hányadában egyedül nevelte (Szegő [2011]).

A kirívó aránytalanságok kialakulásának megelőzéseképpen a rendszer degresszív elemet is tartalmazna, így az első és a második gyermek utáni gyermekfedezetű nyugdíjelemhez képest a harmadik és minden további gyermek után járó összeg alacsonyabb lenne, a konkrét elképzelés szerint ez 80%.

A javasolt rendszernek számos pozitív hozadéka volna. A gyermekfedezetű nyugdíjelem bevezetése gyermekvállalásra ösztönözné a nyugdíjrendszer jövőbeli potenciális résztvevőit, ezáltal mind többen állítanának gyermekeket, azaz foglalkoztatás esetén járulékfizetőket maguk után. Másfelől az időskori nyugdíj nélkül maradó emberek számát is nagymértékben csökkentené a javasolt rendszer. A jelenlegi társadalombiztosítási nyugdíjrendszeren belül két nagy csoport tagjai maradnak a nyugdíjkorhatár betöltését követően ellátatlanul: azok, akik a gyermeknevelésnek köszönhetően nem tudtak elegendő szolgálati időt gyűjteni, illetve azok, akik nem tudnak, vagy nem akarnak munkát vállalni. Az első csoport nyugdíjjal kapcsolatos problémáit a javaslat megoldaná, vagy legalábbis enyhítené, mivel a felnevelt, és kereső tevékenységet folytató gyermekek után a nyugdíjuk gyermekfedezetű elemmel gazdagodna. Ezzel párhuzamosan pedig az utóbbi csoport képviselőinek száma várhatóan csökkenne, mivel a javaslat a gyermekeket munkavállalásra, és ezen belül kifejezetten kifehérített munkavállalásra ösztönözné.

Az elképzeléssel szembeni fontos kritika, hogy a gyermekfedezetű nyugdíjelem bevezetése nagyon megbonyolítaná a már jelenleg is szerteágazó adminisztrációt, ezáltal a rendszer átláthatóságát tovább rontaná, továbbá nincs tekintettel a jövőbeli foglalkoztatottsági adatokra. Botos Katalin a 2012. június 29-én az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság és a Budapesti Corvinus egyetem által közösen

megrendezett konferencián egy alternatív megközelítést javasolt, eszerint a gyermekek után járó pontértéket a gyermekek által elért iskolai végzettség is befolyásolná. A javaslat alapján az általános iskolai végzettségű gyermek után járó pontértéket a korábbi, a fentiekben már ismertetett módon kellene figyelembe venni, az ennél magasabb taníttatási szintet, azaz a felnevelt gyermekek által elért közép- és felsőfokú végzettséget a pontrendszeres nyugdíjrendszer magasabb pontértékkel honorálná, ezáltal arra ösztönözné a szülőket, hogy az általuk felnevelt gyermekeket minél magasabb iskolai végzettség elérésére ösztönöznék. A javaslat komoly vitát generált a konferencián résztvevők körében (Nyugdíj: kapjanak többet, akik gyereket vállaltak! [2012]). Sajnos a konkrét elképzelés nyomtatott vagy online formában nem került még megjelenésre, így a megadott szakirodalom sem tartalmazza ezt.

Ez az elképzelés számos ponton támadható, azonban vitathatatlan tény, hogy az iskolai végzettség és a foglalkoztatottsági szint mind Magyarországon, mind bárhol az EU-ban erősen összefügg. Az OECD 2010-es kiadványa alapján Magyarországon a 25-64 évesek mindössze 18%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel, míg ez a szám az OECD-átlag tekintetében 28%, az EU-19 átlag pedig 25%. Az összesített számoknál informatívabb, hogy hogyan állunk a fiatal felnőttek, azaz a 25-34 évesek körében a felsőfokú végzettség arányának tekintetében. Amint 4. ábrán is látható, a fiatal felnőttek körében kisebb ugyan a lemaradásunk, de ebben a tekintetben is lényegesen az OECD-átlag alatt vagyunk.

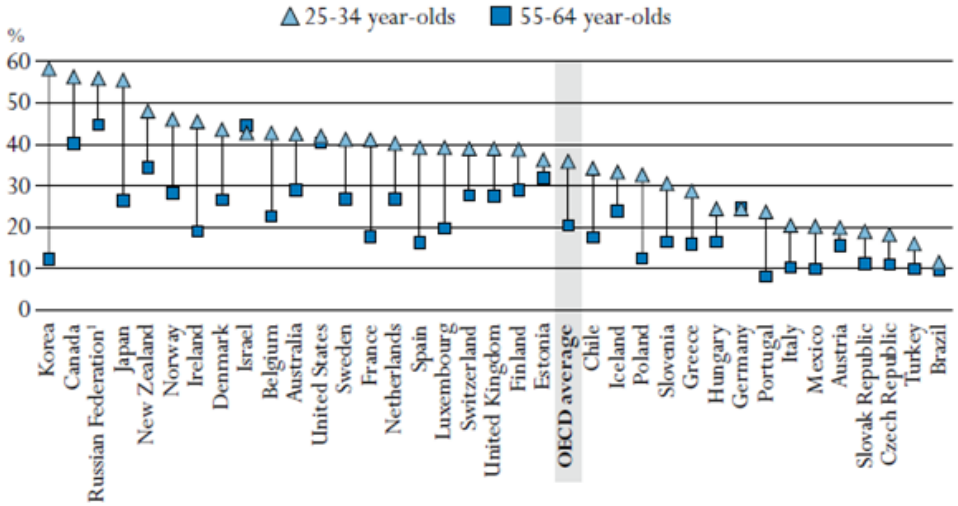

4. ábra: a felsőfokú végzettségűek aránya a 25-34 és az 55-64 évesek körében, 2008-as adatok alapján. Forrás: OECD Education at a Glance, 2010

Ezzel párhuzamosan az 5. ábrán látható adatok alapján az alapfokú iskolázottságú, illetve a felsőfokú végzettségű munkavállalók elhelyezkedési lehetőségei között a világon mindenütt komoly különbségek adódnak, de az OECD-országok körében Szlovákiát

követően nálunk a legmagasabb ez az eltérés. Magyarországon az alapfokú, vagy még ezzel sem rendelkező népcsoport képviselőinek kevesebb, mint 40%-a képes elhelyezkedni, ugyanezen arány a felsőfokú végzettségűek körében viszont 80%.

A fentieken túl megjegyzendő, hogy a valamilyen felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának növelése EU-elvárás, az Európa 2020 stratégia szerint az EU-ban a 30-34 évesek körében a felsőfokú végzettségűek arányát az évtized végéig a jelenlegi 25%-ról 40%-ra kell emelnünk, ennek szükségessége azzal indokolható, hogy az Egyesült Államokban ez az arány szintén 40%, de Japánban például még ennél is magasabb, 50% (Kulcsszerepet szán a Tanács az oktatásnak [2011]).

A fentiek tükrében tehát üdvözlendő lenne, ha a jövőben a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer nem csupán a gyermekvállalást, hanem a vállalt gyermekek minél magasabb iskolai végzettségének elérését is ösztönözné. A korábbiakban ismertetett gyermekfedezetű nyugdíjelem a 37 év alatti felnőttek által megszerzett szolgálati idő, és az általuk befizetett nyugdíjjárulékok alapján támogatná a nyugdíjkorhatárt már betöltött szülőket, döntően az anyát, azonban ez a megoldás adminisztratív tekintetben rendkívül bonyolult, továbbá a minél magasabb szintű oktatásban való részvétel helyett a munkaerőpiacon a minél korábban való elhelyezkedést ösztönözné, ezáltal indirekt módon

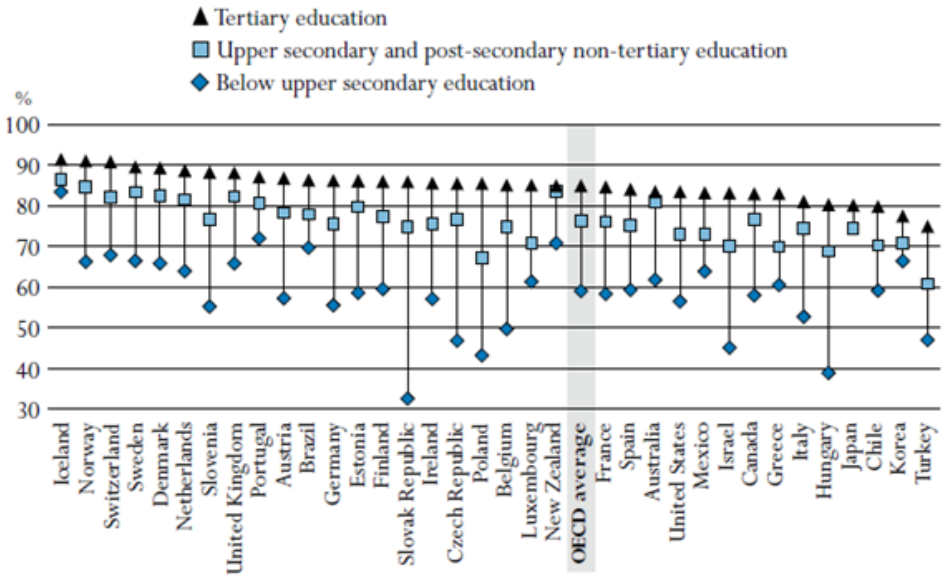

5. ábra: a foglalkoztatottsági arány alapfokú, középfokú és felsőfokú végzettség esetében, 2008-as adatok alapján. Forrás: OECD Education at a Glance, 2010

hazánk nemzetközi versenyképességét is rontaná. A Botos Katalin és szerzőtársai által javasolt megoldás azonban ezt a problémát is áthidalná azáltal, hogy a magasabb szintű

iskolai végzettséget elért gyermekek felnevelését magasabb pontértékkel, így magasabb öregségi nyugdíjjal honorálná.

Összefoglalóan tehát a szakértői vélemények ismertetése alapján a következőek jelenthetőek ki egy jövőben remélhetően bevezetésre kerülő, "ideális" nyugdíjrendszerről, fenntartva, hogy ez a téma továbbra is komoly viták alapját képezi, még a szakértői rétegen belül is. Átláthatónak, és lehetőség szerint minél egyszerűbbnek kell lennie. El kell ismernie az egyéni teljesítményt, azaz aki összegszerűen magasabb járulékokat fizetett be, annak a számára magasabb nyugdíjat is kell biztosítani. Törekedni kell az államháztartás egyensúlyára, és lehetőség szerint támogatnia kell a megbomlott demográfiai egyensúly helyreállítását. Az is kívánatos továbbá, hogy automatikus, a napi politikai döntések ellen védelmet nyújtó, és az aktuális demográfiai illetve foglalkoztatottsági trendeket figyelembevevő, az egyensúlyi állapotot felé terelő mechanizmust is tartalmazzon.

A dolgozat további részében egy saját kutatás eredménye kerül ismertetésre. A kutatás alapja egy saját szerkesztésű, 24 kérdésből illetve kérdéskörből álló kérdőívre érkezett válaszok. Az érintett témakörök a következőképpen csoportosíthatóak:

- a válaszadók általános jellemzői (nem, kor, iskolai végzettség, életszínvonal)
- a 2010-ben foganatosított nyugdíjreformmal kapcsolatos vélemények
- a jelenleg működő társadalombiztosítási rendszer működésével és fenntarthatóságával kapcsolatos vélemények
- egy lehetséges, pontrendszeren alapuló nyugdíjrendszer várható fogadtatásával kapcsolatos vélemények, amely figyelembe veszi a nyugdíjasok által befizetett járulékok összegét, az éppen aktuális nemzetgazdasági átlagbért, a felnevelt gyermekek számát, valamint a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettséget.

2. Módszer

2.1. Vizsgálati személyek

A TDK-dolgozat alapjául szolgáló kérdőíves vizsgálatban 138 személy vett részt, közülük 9 fő nem fejezte be a vizsgálatot, ők vagy értelmezhetetlen válaszokat adtak, vagy a feltett kérdések egy részét nem válaszolták meg. A válaszadók 30,2%-a nő, 69,8%-a férfi. A legfiatalabb válaszadó 23, a legidősebb 67 éves. A válaszadók átlagéletkora 37,59 év, a szórás 9,88 év.

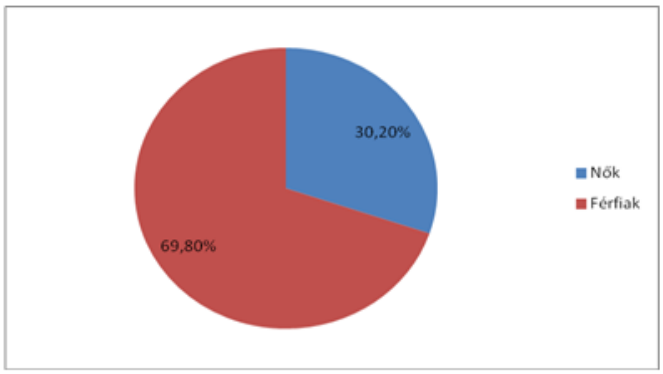

6. ábra: a válaszadók neme. Forrás: saját kutatás (2013), N=129

1. táblázat

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Kor	23,00	67,00	37,5969	9,88964

1. táblázat: a válaszadók kora. Forrás: saját kutatás (2013), N=129

Az életkor alapján a válaszadók három csoportba kerültek besorolásra, úgymint a 25 év alattiak, a 25 és 40 év közöttiek, és a 40 év felettiek, százalékos megoszlásuk a 7. ábrán tekinthető meg.

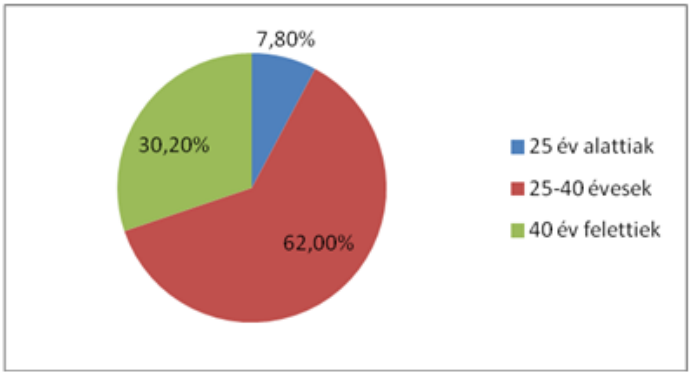

7. ábra: a válaszadók korcsoportonkénti megoszlása. Forrás: saját kutatás (2013), N=129

A válaszadók iskolai végzettségéről a 8. ábra tudósít. Minden válaszadó legalább középfokú végzettséggel rendelkezik, az érettségizett válaszadók aránya a teljes mintán belül 41,1%. A főiskolai, Bsc vagy Ba diplomával rendelkezők hányada 22,5%, az egyetemi, Msc vagy Ma diplomával rendelkezőké 32,6%. Tudományos fokozattal a válaszadók 3,9%-a rendelkezik. Az adatok könnyebb statisztikai elemzése érdekében az iskolai végzettség alapján a válaszadók két csoportra oszlottak: a közép- és a felsőfokú végzettségűekre, százalékos megoszlásuk a 9. ábrán látható.

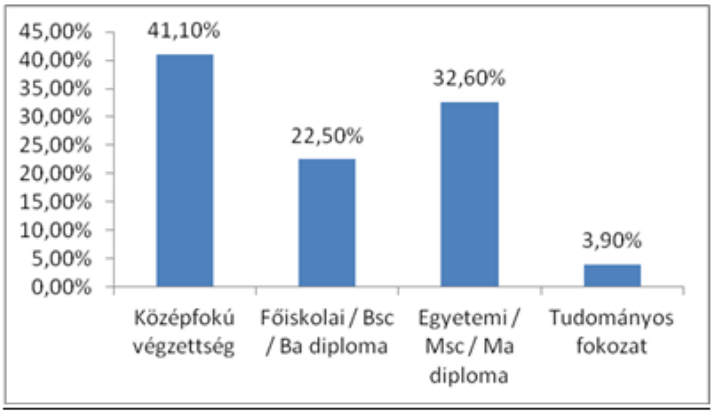

8. ábra: a válaszadók iskolai végzettsége. Forrás: saját kutatás (2013), N=129

A válaszadók lakhelye a 10. ábrán szerepel. A válaszadók nagy többsége, 57,4%-a budapesti, 14,7%-uk vidéki megyeszékhelyen, 20,9%-uk vidéki városban, 5,4%-uk pedig községben vagy falun él. A válaszadók lakhelye a dolgozat terjedelmi korlátai miatt a statisztikai elemzésben nem kapott szerepet.

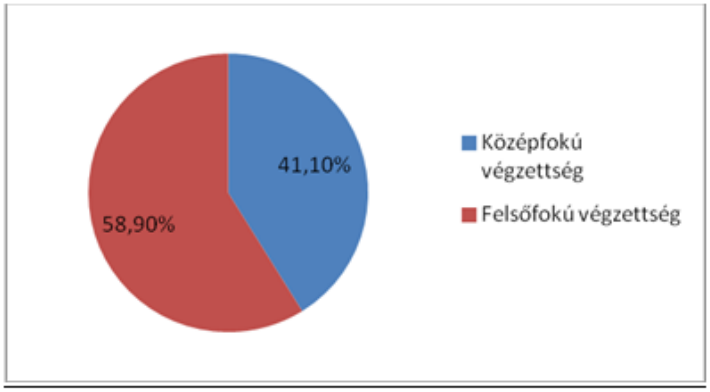

9. ábra: a közép- és felsőfokú végzettségű válaszadók százalékos megoszlása. Forrás: saját kutatás (2013), N=129

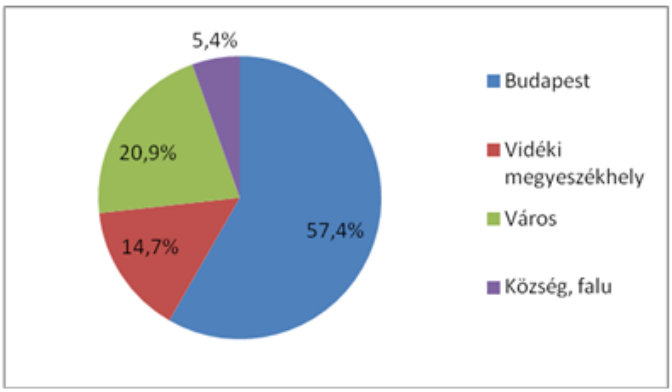

10. ábra: a válaszadók lakhelye. Forrás: saját kutatás (2013), N=129

A kapott válaszok statisztikai elemzése során alkalmazott negyedik csoportképző változó a válaszadók életszínvonala, erről a válaszadók a kérdőív utolsó, 24. kérdésének keretein belül nyilatkozhattak, megoszlásukról pedig a 11. ábra tudósít.

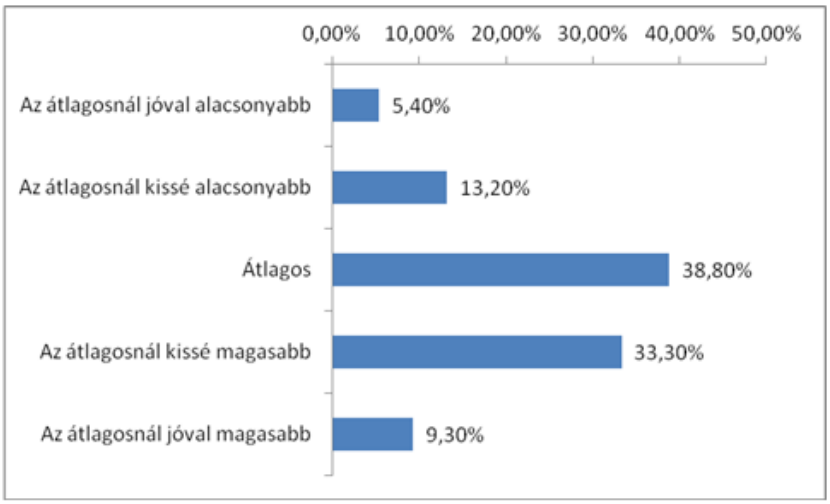

11. ábra: a válaszadók életszínvonala. Forrás: saját kutatás (2013), N=129

A kérdőíves kutatás 2012. szeptemberétől 2013. márciusáig tartott. A kutatás alapját képező kérdőív több csatornán keresztül jutott el a válaszadókhoz, úgymint nagy oldalletöltés-számot generáló blogok, fórumok, illetve kisebb hányadban levelezőlisták, a kérdőívek egy része pedig papíralapon került kitöltésre. A kérdőív az I. számú mellékletben megtalálható.

2.2. Berendezés, anyag, eszközök

Az adatok statisztikai elemzése a Microsoft Excel 2007 illetve az SPSS 17.0 segítségével került elvégzésre, a következtetéseket pedig kereszttáblák, Pearson-féle Chi-négyzet értékek, valamint korrigált standardizált reziduumok alapján vontam le.

3. Eredmények

A kérdőív első, a dolgozatba bevont kérdésköre a válaszadók magánnyugdíjpénztári tagságára irányult. A válaszadók 17,8%-a soha nem volt tagja magánnyugdíjpénztárnak, vagy azért, mert 2010 után lépett a munkaerőpiacra, vagy azért, mert számára a belépés az életkora miatt nem volt kötelező. A válaszadók 59,7%-a tagja volt ugyan magánnyugdíjpénztárnak,

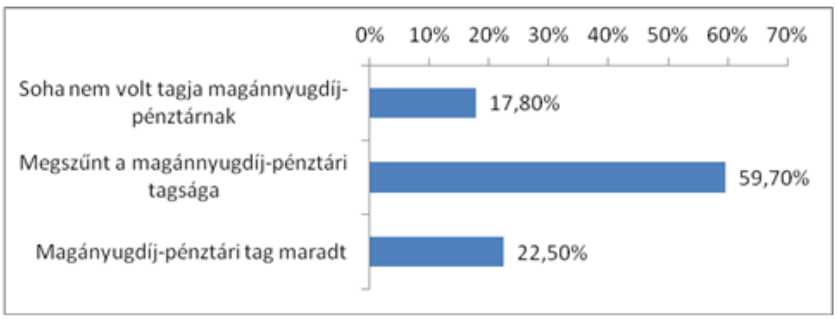

12. ábra: a válaszadók megoszlása a magánnyugdíj-pénztári tagság tekintetében. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129

ám visszalépett a tisztán állami nyugdíjrendszerbe. A válaszadók 22,5%-a viszont a kérdőív kitöltésének pillanatában is tagja magánnyugdíjpénztárnak. Az országos érték ebben a tekintetben mindössze 3%, ez a réteg tehát a vizsgálatban jócskán felülreprezentált.

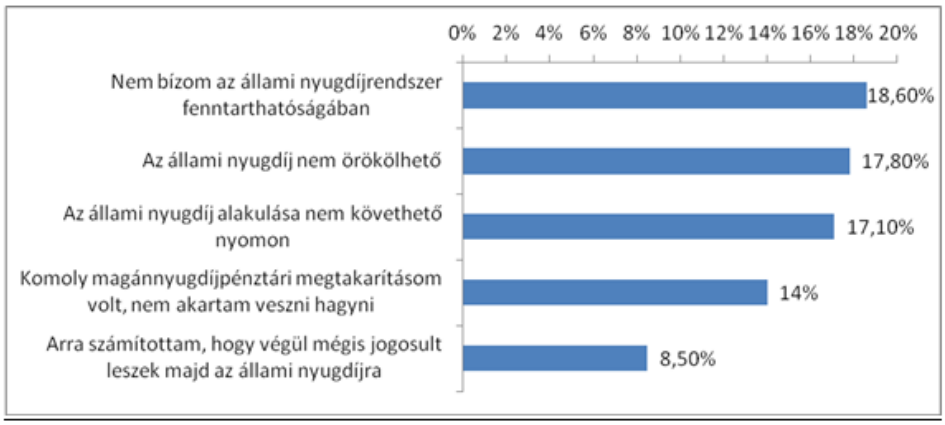

13. ábra: a magánnyugdíj-pénztári tagság melletti maradás indokai. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129

A következő kérdés azt célozta, hogy a magánnyugdíjpénztári tagság mellett döntő válaszadókat mi motiválta döntésük meghozatalában. A válaszadók több választ is megjelölhettek, az eredményekről a 13. ábra tudósít. A válaszadók közül a legtöbben, 18,6% azzal indokolta a döntését, hogy nem bízik az állami nyugdíjrendszer fenntarthatóságában. A válaszadók 17,8%-a a magánnyugdíj-pénztárak által kezelt összeg örökölhetősége motiválta. 17,1% a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe befizetett járulékok nyomonkövethetetlensége miatt döntött a maradás mellett, a válaszadók 14%-nak pedig már komoly összeg gyűlt össze a pénztárak valamelyikében, ezt pedig nem akarták veszni hagyni. A válaszadók mindössze 8,5%-a nyilatkozott úgy, hogy a kormány előzetes tervei ellenére arra számít, hogy végül mégis jogosult lesz a társadalombiztosítási nyugdíjra is a magánnyugdíjpénztári megtakarítása mellett is.

A magánnyugdíjpénztári tagságot feladók is megválaszolták, hogy miért döntöttek a pénztári tagság feladása mellett, ők szintén több választ is megjelölhettek.

A válaszadók 24%-a az esetleges állami retorziótól tartva adta fel magánnyugdíj-pénztári tagságát. 14,7% szerint a magánnyugdíjpénztárak nem megbízhatóak, ezért döntöttek a tisztán állami nyugdíjrendszer mellett. A harmadik legnépesebb csoportot azon válaszadók képviselték, akiket ez a téma nem érdekelt, ezért a határidő lejárta után automatikusan megszűnt a magánnyugdíjpénztári tagságuk (11,6%). A válaszadók 9,3% a reálhozam felvételének lehetőségével indokolta a döntését, 7,8% pedig igazságtalannak

tartja a magánnyugdíjpénztárak intézményét, ezért szolidáris alapon léptek vissza a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe. A válaszadók 5,4%-a gondolja úgy, hogy az

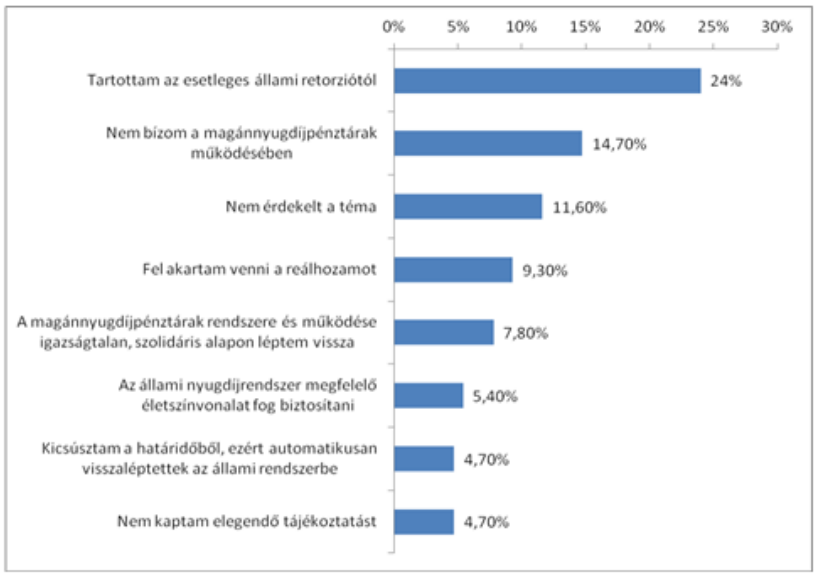

14. ábra: a magánnyugdíj-pénztári tagság feladásának indokai. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129

állami nyugdíjrendszer megfelelő életszínvonalat fog biztosítani a számukra, és végül 4,7%-4,7% adta azt a választ, hogy nem rendelkezett elegendő információval a magánnyugdíjpénztári tagság mellett való döntéshez, vagy lejárt a rendelkezésre álló idő, és ezért automatikusan visszaléptek az állami nyugdíjrendszerbe.

A következő kérdéskör azt taglalta, hogy a válaszadók milyen forrást, vagy forrásokat vettek igénybe a magánnyugdíjpénztári tagság megtartása vagy feladása melletti döntés meghozatala előtt. Ebben az esetben is több válasz volt megadható, az eredmények a 15. ábrán tekinthetőek meg.

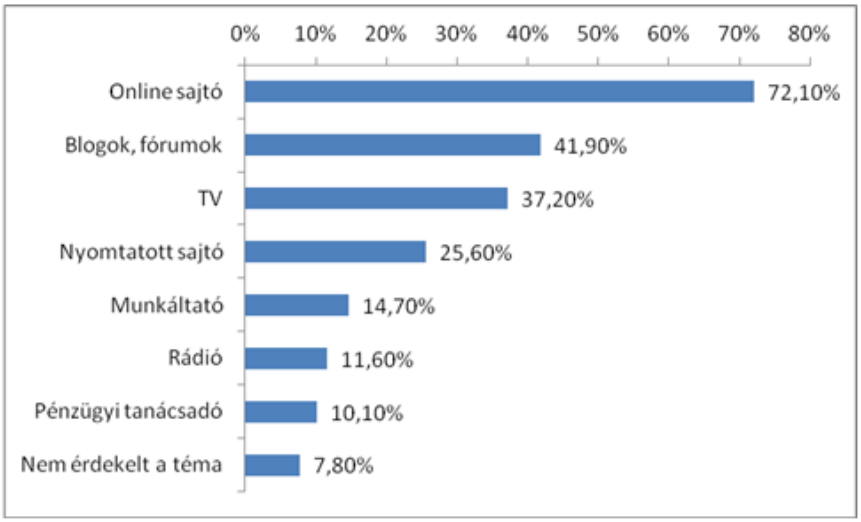

15. ábra: "A döntése meghozatala előtt milyen forrásból / forrásokból tájékozódott?" kérdésre adott válaszok. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129

Szembetűnő, hogy a válaszadók nagy többsége, 72,1% az online sajtót vette igénybe, a második leggyakoribb forrásként pedig a blogokat vagy fórumokat jelölte meg (41,9%). Ezt követi a televízió (37,2%), és az ismerősök, családtagok (34,1%). A nyomtatott sajtó az adatok tanúsága szerint egyre inkább visszaszorulóban van, ezt a forrást a válaszadók csupán 25,6%-a adta. A válaszadók 14,7%-a a munkáltató segítségét kérte, a rádiót 11,6% vett igénybe. Pénzügyi tanácsadó segítségét a válaszadók 10,1%-a kérte, és csupán 7,8% nyilatkozott úgy, hogy őt ez a téma nem érdekelte, így nem is tájékozódott.

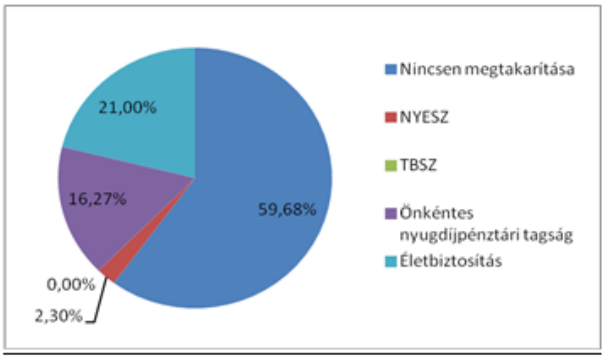

16. ábra: a nyugdíjcélú, vagy életjáradék formájában is igénybe vehető megtakarítások megoszlásának százalékos aránya. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129

A következő kérdéskör arra irányult, hogy a válaszadóknak van-e valamilyen nyugdíjcélú, vagy életjáradék formájában is felvehető megtakarítása, és ha nincsen, akkor mi ennek az oka (16. ábra). A válaszadók 59,68%-nak semmilyen megtakarítása nincsen. Tartós befektetési számlát egyetlen válaszadó sem jelölt meg, nyugdíj-előtakarékossági számlával is csupán a válaszadók 2,3%-a rendelkezik. Ennél jóval többen, a válaszadók 16,27%-a bír önkéntes nyugdíjpénztári megtakarítással, 21% pedig életbiztosítással.

A 17. ábrán kerül bemutatásra, hogy a nyugdíjcélú, vagy életjáradék formájában is igénybe vehető megtakarítással nem rendelkezők mivel indokolják a megtakarítás hiányát. A válaszadók ebben az esetben is több választ is megjelölhettek. A leggyakoribb indok a pénzhiány, a válaszadók 28,7%-a úgy gondolja, hogy nem engedhet meg magának efféle megtakarítást. A válaszadók 19,4%-a szerint a megjelölt megtakarítási lehetőségek nem eléggé megbízhatóak, ezért nem bíznak a működésükben. 12,4%-ban jelezték, hogy a megadott megtakarítási formákkal kapcsolatban nem áll rendelkezésükre elegendő információ, a válaszadók 11,6%-a pedig a nyugdíjkorhatár betöltése után tőkejövedelemre számít. Szintén jelentős hányad, a válaszadók 10,9%-a gondolja úgy, hogy nem fogja megélni a nyugdíjkorhatárt, ezért nincsen szüksége nyugdíjcélú megtakarításra. A válaszadók 7,9%-a attól tart, hogy a későbbiekben a megjelölt megtakarítási formák által

kezelt összegek is valamilyen formában a társadalombiztosítási rendszerbe olvadnak a magánnyugdíjpénztári megtakarításokhoz hasonlóan, és ezért nem élnek velük. Majdnem

7. ábra: a nyugdíjcélú, vagy életjáradék formájában is igénybe vehető megtakarítások hiányának indoklása. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129

ugyanilyen gyakorisággal, 7,8%-ban fordult elő az a válasz, hogy messze van még a nyugdíjkorhatár, így a későbbiekben is megkezdhető lesz majd az öngondoskodás. A válaszadók kisebb hányada, 6,2%-a munkajövedelemre számít a nyugdíjkorhatár betöltése után, ők tehát úgy gondolják, hogy a nyugdíjkorhatár betöltése után is dolgozni fognak. A válaszadók 5,4%-a külföldön él, vagy tervezi a külföldre költözést, ezért ők már nem a magyar társadalombiztosítási nyugdíjrendszer által kínált lehetőségekben gondolkodnak. A válaszadók mindössze 3,9%-a számít a gyermekei segítségére, és egyetlen válaszadó sem nyilatkozott úgy, hogy azért nincsen nyugdíjcélú, vagy életjáradék formájában is igénybe vehető megtakarítása, mert számára az állami nyugdíjrendszer is megfelelő életszínvonalat fog biztosítani.

A következő fejezetekben a kérdőív három fő kérdéskörére adott válaszok bemutatása és statisztikai elemzése olvasható. A három kérdéskör a következő témaköröket fedi le:

- A magánnyugdíj-pénztári tagság megtartása vagy feladása melletti egyéni döntések, és a kapcsolódó kormányzati kommunikáció hatékonysága
- A jelenlegi társadalombiztosítási nyugdíjrendszer működésével és fenntarthatóságával kapcsolatos vélemények

- A pontrendszeres nyugdíjrendszer lehetséges működésével kapcsolatos vélemények

3.1. Az első kérdéskörre adott válaszok bemutatása és statisztikai elemzése

Az első kérdéskör keretein belül a válaszadóknak a következő állításokat kellett minősíteniük:

- *Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe történő visszalépés módjáról.*
- *Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe történő visszalépés következményeiről.*
- *Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalához.*
- *Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam.*

A válaszadók a következő lehetőségek közül választhattak:

1 - *Egyáltalán nem értek egyet*

2 - *Inkább nem értek egyet*

3 - *Inkább egyetértek*

4 - *Teljes mértékben egyetértek*

5 - *Nem tudom*

Az alkalmazott csoportképző változók: a válaszadók neme, kora, iskolai végzettsége és életszínvonala. Az első kérdéskörön belül valamennyi kérdés esetében statisztikailag is megvizsgáltam a kérdésekre adott válaszok és a csoportképző változók közötti összefüggéseket. Mivel a fenti kérdések esetében a mérési szint ordinális skála, indokolt a válaszok átlagértékének bemutatása (2. táblázat). Az adatok a 18. ábrán szemléletes formában is bemutatásra kerültek. A 2. táblázat, illetve a 18. ábra csupán az 1-4. válaszokból számított átlagos pontszámokat mutatják be, az 5 - Nem tudom válaszok ilyen formában tehát az átlagos pontszámok értékét nem torzítják.

Amint az a 2. táblázatban látható adatokból kitűnik, a válaszadók leginkább a "Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam." állítással értettek egyet, az átlagos pontszám 2,8. Majdnem ugyanilyen mértékben értettek egyet a válaszadók a "Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról." állítással, ebben az esetben az átlagos pontszám 2,64. Ezt követi az "Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalához." állítással való egyetértés mértéke, az itt kapott átlagos pontszám 2,54, viszont ebben az esetben a legmagasabb a szórás értéke, ez 1,1. A válaszadók legkevésbé pedig a "Megfelelően tájékoztattak az állami

nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről." állítással értettek egyet, ez a pontszám a legalacsonyabb az első kérdéskörön belül, mindössze 2,13.

2. táblázat

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
"Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról."	1,00	4,00	2,6471	1,04972
"Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről."	1,00	4,00	2,1373	,99543
"Elegendő időt biztosítottak a döntések meghozatalához."	1,00	4,00	2,5437	1,10947
"Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam."	1,00	4,00	2,8041	1,04721

2. táblázat: az első kérdéskörön belüli kérdésekre adott válaszok átlagos pontszáma. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

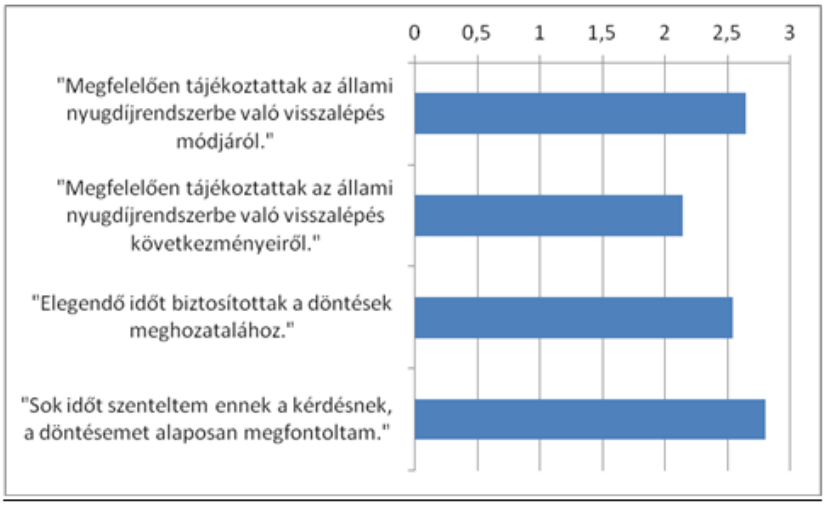

18. ábra: az első kérdéskörön belüli kérdésekre adott válaszok átlagos pontszáma. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

Összességében tehát a válaszadók többsége sok időt szentelt az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés kérdésének, ezen döntésüket alaposan megfontolták. Majdnem ugyanilyen kedvezően ítélik meg az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjával kapcsolatos tájékoztatás színvonalát is, és összességében elégedettek voltak a döntés meghozatalához rendelkezésre álló idővel is. Ezzel szemben a válaszok alapján kevésbé kielégítőnek találták az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeihez kapcsolódó tájékoztatást, az átlagos pontszám ebben a kérdésben éppen csak meghaladja a 2 - "inkább nem értek egyet" válasz pontértékét.

Az alábbiakban következik a kapott válaszok csoportképző változók szerinti bővebb elemzése.

3.1.1. A válaszadók neme és a kapott válaszok közötti összefüggések

A 3. táblázat szerint a nők legnagyobb hányada, 40,6%-a inkább egyetért azzal, hogy megfelelően tájékoztatták őket az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról, a

férfiak körében viszont a leggyakrabban a "teljes mértékben egyetértek" válasz született, ami viszont a nők által adott legritkább válasz. Összességében tehát kijelenthető, hogy a férfiak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról való tájékoztatást kedvezőbben ítélik meg, mint a nők, akik ezzel kapcsolatban inkább elégedetlenek.

3. táblázat

		„Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Nők	% within Nem	28,1%	18,8%	40,6%	12,5%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	2,0	-,9	1,5	-1,9	-1,3	
Férfiak	% within Nem	12,2%	27,0%	25,7%	29,7%	5,4%	100,0%
	Adjusted Residual	-2,0	,9	-1,5	1,9	1,3	
Total	% within Nem	17,0%	24,5%	30,2%	24,5%	3,8%	100,0%

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,063[a]	4	,039

3. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról" kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A Pearson-féle Chi-négyzet érték alapján megállapítható, hogy létezik statisztikailag igazolható összefüggés a válaszok és a válaszadók neme között. A korrigált standardizált reziduumok értéke alapján a nők az elvárt érték felett, a férfiak az elvárt érték alatt adták az első, "egyáltalán nem értek egyet" választ.

4. táblázat

		„Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Nők	% within Nem	43,8%	34,4%	18,8%	3,1%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	2,0	,1	-,3	-1,8	-1,3	
Férfiak	% within Nem	24,3%	33,8%	21,6%	14,9%	5,4%	100,0%
	Adjusted Residual	-2,0	-,1	,3	1,8	1,3	
	% within Nem	30,2%	34,0%	20,8%	11,3%	3,8%	100,0%

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,333[a]	4	,119

4. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről" kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A 4. táblázatban látható, hogy a válaszadók többsége mind a nők, mind a férfiak esetében egyáltalán nem, vagy inkább nem ért egyet azzal, hogy megfelelő tájékoztatást kaptak volna az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről. A nők esetében a leggyakoribb válasz az "egyáltalán nem értek egyet" (43,8%), a férfiak

esetében pedig az "inkább nem értek egyet" (33,8%) volt. A Pearson-féle Chi-négyzet érték alapján az átlagtól való eltérések nem vizsgálhatóak egyértelműen.

5. táblázat

		„Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalához."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Nők	% within Nem	28,1%	28,1%	31,3%	12,5%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,9	,7	,7	-1,9	-1,2	
Férfiak	% within Nem	20,3%	21,6%	24,3%	29,7%	4,1%	100,0%
	Adjusted Residual	-,9	-,7	-,7	1,9	1,2	
Total	% within Nem	22,6%	23,6%	26,4%	24,5%	2,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,416[a]	4	,247

5. táblázat: „Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalára" kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

Az 5. táblázat adatai szerint a legtöbb nő inkább egyetért azzal, hogy elegendő időt kapott annak a kérdésnek az eldöntésére, hogy tagja marad-e magánnyugdíj-pénztárnak, vagy az állami gondoskodást választja, ezt a választ 31,3%-uk adta, a férfiak többsége, 29,7%-uk pedig teljes mértékben egyetért ezzel. A teljes mintán belül a legtöbben, 26,4% inkább egyetért az állítással, statisztikailag szignifikáns eltérés a férfiak és a nők által adott válaszok között nincsen.

6. táblázat

		"Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Nők	% within Nem	18,8%	21,9%	31,3%	25,0%	3,1%	100,0%
	Adjusted Residual	,7	1,3	-,4	-,4	-1,3	
Férfiak	% within Nem	13,5%	12,2%	35,1%	28,4%	10,8%	100,0%
	Adjusted Residual	-,7	-1,3	,4	,4	1,3	
Total	% within Nem	15,1%	15,1%	34,0%	27,4%	8,5%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,549[a]	4	,471

6. táblázat: „Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A kérdéskör utolsó elemének tárgya az volt, hogy a válaszadók mennyi időt szenteltek a magánnyugdíjpénztárban való maradás vagy távozás kérdésének (6. táblázat). Mindkét nem alaposan megfontolta a kérdést, a nők 31,3%-a és a férfiak 35,1%-a inkább egyetért a megfogalmazott állítással, a teljes mintán belül is ez volt a leggyakoribb válasz (34%). Statisztikailag igazolható eltérés a két nem képviselői között nincs.

3.1.2. A válaszadók iskolai végzettsége és a kapott válaszok közötti összefüggések

A második csoportképző változó az iskolai végzettség volt. Az adatok statisztikai elemzése alapján az első kérdéskör elemeinek többsége esetén kimutatható a különbség a középfokú és a felsőfokú végzettségű válaszadók véleménye között.

A 7. táblázatban látható eredmények alapján a középfokú végzettségűek közt az első kérdésre adott válaszok legnagyobb hányada, 33,3% az "inkább nem értek egyet" volt, míg a felsőfokú végzettségűek esetében a többség, 37,7% inkább egyetért azzal az állítással, hogy megfelelő tájékoztatást kapott az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról. A Pearson-féle Chi-négyzet értéke 0,024, tehát szignifikáns az eltérés az iskolai végzettség függvényében. A korrigált standardizált reziduumok értéke alapján a középfokú végzettségűek az elvárt érték felett adták az "egyáltalán nem értek egyet" és a "nem tudom" választ, ennek a kijelentésnek az ellenkezője igaz a felsőfokú végzettségűek esetében. Az "inkább egyetértek" válaszra azonban ennek az eredménynek az ellenkezője érvényes. Kijelenthető, hogy a felsőfokú iskolai végzettségűek inkább elégedettek az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról való tájékoztatással, mint a középfokú végzettségűek.

7. táblázat

		„Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Középfokú végzettségű	% within Végzettség	17,8%	33,3%	20,0%	20,0%	8,9%	100,0%
	Adjusted Residual	,2	1,8	-2,0	-,9	2,4	
Felsőfokú végzettségű	% within Végzettség	16,4%	18,0%	37,7%	27,9%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,2	-1,8	2,0	,9	-2,4	
Total	% within Végzettség	17,0%	24,5%	30,2%	24,5%	3,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,266[a]	4	,024

7. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A következő kérdés tekintetében a Chi-négyzet érték alapján kimutatható az eltérés a kapott válaszok tekintetében az iskolai végzettség függvényében (8. táblázat). Mind a középfokú, mind a felsőfokú végzettségű válaszadók elégedetlenek az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről való tájékoztatásról, de ezen belül az "egyáltalán nem értek egyet" válasz a felsőfokú végzettségűek esetében még gyakoribb (32,8%), mint a középfokú végzettségűek körében (26,7%). A középfokú végzettségű

válaszadók közül a legkevesebben, 4,4% azt a választ adta, hogy teljes mértékben egyetért az állítással, ez az arány a felsőfokú végzettségűeknél is csupán 16,4%. Ezzel együtt az 5., "nem tudom" válasz a középfokú végzettségűek esetében igen gyakori volt, a korrigált standardizált reziduumok ezt a választ az elvárt érték felett, 8,9%-os arányban adták.

8. táblázat

		„Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről"					
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	Total
Középfokú végzettségű	% within Végzettség	26,7%	42,2%	17,8%	4,4%	8,9%	100,0%
	Adjusted Residual	-,7	1,5	-,6	-1,9	2,4	
Felsőfokú végzettségű	% within Végzettség	32,8%	27,9%	23,0%	16,4%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,7	-1,5	,6	1,9	-2,4	
Total	% within Végzettség	30,2%	34,0%	20,8%	11,3%	3,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,914[a]	4	,028

8. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

9. táblázat

		„Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalához."					
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	Total
Középfokú végzettségű	% within Végzettség	24,4%	26,7%	15,6%	26,7%	6,7%	100,0%
	Adjusted Residual	,4	,6	-2,2	,4	2,0	
Felsőfokú végzettségű	% within Végzettség	21,3%	21,3%	34,4%	23,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,4	-,6	2,2	-,4	-2,0	
Total	% within Végzettség	22,6%	23,6%	26,4%	24,5%	2,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,131[a]	4	,087

9. táblázat: „Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalához." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A minta igen homogén abban a tekintetben, hogy mennyire tartották elegendőnek a rendelkezésükre álló időt (9. táblázat). A felsőfokú végzettségűek többsége, 34,4% inkább egyetért azzal az állítással, hogy elegendő időt kapott, míg a középfokú végzettségűek ugyanolyan arányban, 26,7%-ban adták az "inkább nem értek egyet" és a "teljes mértékben egyetértek" választ. Statisztikailag igazolható eltérés a végzettség tekintetében ebben a kérdésben nem kimutatható.

A kérdéskör utolsó elemére adott válaszok tekintetében egyértelmű összefüggés mutatkozik az iskolai végzettség, és a kérdésnek szentelt idő között (10. táblázat). A Pearson-féle Chi-négyzet értéke 0,002, a korrigált standardizált reziduumok értéke alapján

a középfokú végzettségű válaszadók az "inkább egyetértek" választ az elvárt érték felett, a felsőfokú végzettségűek az elvárt érték alatt adták. A középfokú végzettségűek nagy többsége, 44,4%-a is ezt választ adta, míg a felsőfokú végzettségűek többsége, 41% az állítással teljes mértékben egyetértett. Az adatok alapján kijelenthető, hogy a felsőfokú iskolai végzettségű válaszadók a magánnyugdíjpénztári tagság kérdésének több időt szenteltek, mint a középfokú végzettségűek.

10. táblázat

		"Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam."					
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	Total
Középfokú végzettségű	% within Végzettség	15,6%	15,6%	44,4%	8,9%	15,6%	100,0%
	Adjusted Residual	,1	,1	2,0	-3,7	2,2	
Felsőfokú végzettségű	% within Végzettség	14,8%	14,8%	26,2%	41,0%	3,3%	100,0%
	Adjusted Residual	-,1	-,1	-2,0	3,7	-2,2	
Total	% within Végzettség	15,1%	15,1%	34,0%	27,4%	8,5%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	16,899[a]	4	,002

10. táblázat: „Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

3.1.3. A válaszadók kora és a kapott válaszok közötti összefüggések

A harmadik csoportképző változó a válaszadók kora volt. Statisztikailag kimutatható összefüggés az első kérdés és az életkor között a Chi-négyzet érték alapján nem volt (11. táblázat). A 25 évnél fiatalabb válaszadók többsége, 50% inkább nem ért egyet azzal, hogy megfelelő tájékoztatást kapott az állami nyugdíjrendszerbe történő visszalépés módjáról. A középső életkori kategória képviselőinek körében a többség, 35,5% már inkább egyetért ezzel, míg a 40 évnél idősebbek többsége, 41,7% teljes mértékben egyetért ezzel az állítással.

A következő kérdés esetében nincs szignifikáns eltérés a válaszadók kora tekintetében. A legfiatalabbak 33,3%-33,3%-a adta az "inkább egyetértek" és az "inkább nem értek egyet" választ arra a kérdésre, hogy megfelelő tájékoztatást kaptak-e az állami nyugdíjrendszerbe való visszatérés következményeiről (12. táblázat).

A 25-40 év közöttiek inkább mutatkoznak elégedetlennek az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeire vonatkozó tájékoztatás tekintetében, 34,2%-uk egyáltalán nem ért egyet az állítással, 30,3%-uk inkább nem ért egyet. Ezen utóbbi válasz

bizonyult a leggyakoribbnak a 40 év felettieknél is, ők 45,8%-ban inkább nem értenek egyet ezzel.

11. táblázat

		„Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
< 25 év	% within Kor	,0%	50,0%	33,3%	,0%	16,7%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,1	1,5	,2	-1,4	1,7	
25 – 40 év	% within Kor	18,4%	22,4%	35,5%	21,1%	2,6%	100,0%
	Adjusted Residual	,6	-,8	1,9	-1,3	-1,0	
> 40 év	% within Kor	16,7%	25,0%	12,5%	41,7%	4,2%	100,0%
	Adjusted Residual	,0	,1	-2,1	2,2	,1	
Total	% within Kor	17,0%	24,5%	30,2%	24,5%	3,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,707[a]	8	,090

11. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életkor szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

12. táblázat

		„Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
< 25 év	% within Kor	16,7%	33,3%	33,3%	,0%	16,7%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,1	1,5	,2	-1,4	1,7	
25 – 40 év	% within Kor	34,2%	30,3%	25,0%	7,9%	2,6%	100,0%
	Adjusted Residual	,6	-,8	1,9	-1,3	-1,0	
> 40 év	% within Kor	20,8%	45,8%	4,2%	25,0%	4,2%	100,0%
	Adjusted Residual	,0	,1	-2,1	2,2	,1	
Total	% within Kor	30,2%	34,0%	20,8%	11,3%	3,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,418[a]	8	,052

12. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életkor szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A harmadik kérdésre adott válaszok alapján a válaszadók afelé hajlanak, hogy elegendőnek találták a döntés meghozatalára biztosított időt (13. táblázat). A 25 év alattiak 33,3-33,3%-a inkább, vagy teljes mértékben egyetért ezzel az állítással. A 25-40 év közöttiek 28,9-28,9%-a inkább, vagy inkább nem ért egyet. A 40 év felettiek bizonyultak a leginkább heterogénnek ebből a szempontból, többségük, 37,5% teljes mértékben egyetért azzal, hogy elegendő időt kapott a kérdés eldöntésére, míg 33,3%-uk ezzel egyáltalán nem ért egyet. A Pearson-féle Chi-négyzet érték alapján statisztikailag kimutatható összefüggés a válaszadók kora és a kérdésre adott válaszok között nincsen.

13. táblázat

		„Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalára."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
< 25 év	% within Kor	16,7%	16,7%	33,3%	33,3%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,4	-,4	,4	,5	-,4	
25 – 40 év	% within Kor	19,7%	28,9%	28,9%	19,7%	2,6%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,1	2,1	,9	-1,8	-,2	
> 40 év	% within Kor	33,3%	8,3%	16,7%	37,5%	4,2%	100,0%
	Adjusted Residual	1,4	-2,0	-1,2	1,7	,4	
Total	% within Kor	22,6%	23,6%	26,4%	24,5%	2,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,041[a]	8	,339

13. táblázat: „Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalára." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életkor szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A 14. táblázat adatai alapján a Pearson-féle Chi-négyzet érték szerint az életkor és a döntésnek szentelt idő között nincs statisztikailag igazolható összefüggés. A legfiatalabb válaszadók 33,3%-33,3%-a adta az "inkább egyetértek" és az "inkább nem értek egyet" válaszokat, és egyikük sem nyilatkozott úgy, hogy egyáltalán nem értene egyet az állítással. A 25-40 év közöttiek többségükben elegendő időt szánt a kérdés eldöntésére, többségük, 31,6% inkább egyetért ezzel. A 40 évnél idősebbek körében hasonló a helyzet, a nagy többség, 41,7% ugyanígy nyilatkozott.

14. táblázat

		„Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
< 25 év	% within Kor	,0%	33,3%	33,3%	,0%	33,3%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,1	1,3	,0	-1,5	2,2	
25 – 40 év	% within Kor	17,1%	13,2%	31,6%	30,3%	7,9%	100,0%
	Adjusted Residual	,9	-,9	-,8	1,1	-,4	
> 40 év	% within Kor	12,5%	16,7%	41,7%	25,0%	4,2%	100,0%
	Adjusted Residual	-,4	,2	,9	-,3	-,9	
Total	% within Kor	15,1%	15,1%	34,0%	27,4%	8,5%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,160[a]	8	,254

14. táblázat: „Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életkor szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

3.1.4. A válaszadók életszínvonala és a kapott válaszok közötti összefüggések

Az utolsó csoportosító változó a válaszadók életszínvonala. A 15. táblázatban látható, hogy minél magasabb a válaszadó életszínvonala, annál megfelelőbbnek ítéli meg az

állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról való tájékoztatás színvonalát. A legalacsonyabb életszínvonalúak nagy többsége, 75%-uk inkább nem ért egyet ezzel az állítással, és csupán 25% adta az "inkább egyetértek" választ. Az átlagos életszínvonalúak inkább a skála közepét használták, 32,6%-uk inkább nem, 37,2%-uk inkább egyetért ezzel az állítással. A legmagasabb életszínvonalúak 50%-a pedig teljes mértékben egyetért, ők tehát elégedettek voltak a rendelkezésre álló információ mennyiségével, és közülük egyetlen válaszadó sem nyilatkozott úgy, hogy egyáltalán nem ért egyet ezzel az állítással. A Pearson-féle Chi-négyzet érték alapján létezik statisztikailag igazolható összefüggés a válaszadók életszínvonala és a kérdésre adott válaszok között. A korrigált standardizált reziduum értékek alapján az átlagosnál jóval alacsonyabb életszínvonalúak az elvárt érték fölött adták az "inkább nem értek egyet" választ, az átlagos életszínvonalúak esetében ugyanez mondható el a "teljes mértékben egyetértek" válaszokról. A legmagasabb életszínvonalúak viszont az elvárt érték felett adták ugyanezen választ.

15. táblázat

		„Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Az átlagosnál jóval alacsonyabb	% within Életszínvonal	,0%	75,0%	25,0%	,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,9	2,4	-,2	-1,2	-,4	
Az átlagosnál kissé alacsonyabb	% within Életszínvonal	21,4%	,0%	42,9%	21,4%	14,3%	100,0%
	Adjusted Residual	,5	-2,3	1,1	-,3	2,2	
Átlagos	% within Életszínvonal	16,3%	32,6%	37,2%	11,6%	2,3%	100,0%
	Adjusted Residual	-,2	1,6	1,3	-2,6	-,6	
Az átlagosnál kissé magasabb	% within Életszínvonal	22,9%	20,0%	17,1%	37,1%	2,9%	100,0%
	Adjusted Residual	1,1	-,8	-2,1	2,1	-,3	
Az átlagosnál jóval magasabb	% within Életszínvonal	,0%	20,0%	30,0%	50,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,5	-,3	,0	2,0	-,7	
Total	% within Életszínvonal	17,0%	24,5%	30,2%	24,5%	3,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	29,629[a]	16	,020

15. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés módjáról." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A következő kérdés kapcsán a fentiekhez hasonló összefüggés mutatható ki, minél magasabb a válaszadó életszínvonala, annál valószínűbb, hogy kielégítőnek találja az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről való tájékoztatást. A 16. táblázat adatai alapján a legalacsonyabb életszínvonalú válaszadók mindegyike, tehát 100% úgy nyilatkozott, hogy inkább nem ért egyet a megfogalmazott állítással. Az átlagosnál kissé alacsonyabb életszínvonalúak körében az "inkább egyetértek" és a "teljes

mértékben egyetértek" válaszok összesített aránya már 28,6%, ugyanezen érték az átlagos életszínvonal esetében 21%, az átlagosnál kissé magasabb életszínvonalúak körében már 31,4%, míg az átlagosnál jóval magasabb életszínvonalúak esetében pedig 100%. Ezt az összefüggést a 19. ábra szemlélteti, az összefüggés pedig a Pearson-féle Chi-négyzet érték alapján kimutatható. A korrigált standardizált reziduum értékek alapján a legalacsonyabb, és az átlagosnál kissé alacsonyabb életszínvonalú válaszadók az "inkább nem értek egyet", míg az átlagosnál jóval magasabb válaszadók a "teljes mértékben egyetértek" válaszokat adták meg az elvárt érték felett.

16. táblázat

		„Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről"					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Az átlagosnál jóval alacsonyabb	% within Életszínvonal	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,3	2,8	-1,0	-,7	-,4	
Az átlagosnál kissé alacsonyabb	% within Életszínvonal	28,6%	28,6%	28,6%	,0%	14,3%	100,0%
	Adjusted Residual	-,1	-,5	,8	-1,4	2,2	
Átlagos	% within Életszínvonal	30,2%	46,5%	14,0%	7,0%	2,3%	100,0%
	Adjusted Residual	,0	2,3	-1,4	-1,2	-,6	
Az átlagosnál kissé magasabb	% within Életszínvonal	42,9%	22,9%	20,0%	11,4%	2,9%	100,0%
	Adjusted Residual	2,0	-1,7	-,1	,0	-,3	
Az átlagosnál jóval magasabb	% within Életszínvonal	,0%	,0%	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,0	-1,8	-,5	3,5	-,6	
Total	% within Életszínvonal	30,2%	34,0%	20,8%	11,3%	3,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	45,263[a]	16	,000

16. táblázat: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről" kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A következő kérdés ("Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalához") esetében a Pearson-féle Chi-négyzet érték alapján ismét összefüggés mutatható ki a kapott válaszok és a válaszadók életszínvonala között, ebben az esetben azonban a 20. ábrán egy U-alakú görbe látszik kirajzolódni. A nagyon alacsony életszínvonalú válaszadók 75%-a teljes mértékben elégedett volt a kapott idővel, az átlagosnál kissé alacsonyabb életszínvonalúak 64,3%-a volt elégedett, vagy inkább elégedett. Az átlagos életszínvonalúak esetében ez az összevont arány már csak 41,8%-volt, az átlagosnál kissé magasabb életszínvonalúaknál ez 42,9%-ra emelkedik, míg az átlagosnál jóval magasabb életszínvonalúak körében ez az arány 90%. A korrigált standardizált reziduumok értéke alapján az átlagosnál jóval alacsonyabb életszínvonalúak a "teljes mértékben egyetértek", az átlagos életszínvonalúak ugyanezt, illetve az "inkább nem értek egyet", míg az

átlagosnál kissé, vagy jóval magasabb életszínvonalúak az "egyáltalán nem értek egyet" választ adták az elvárt érték felett.

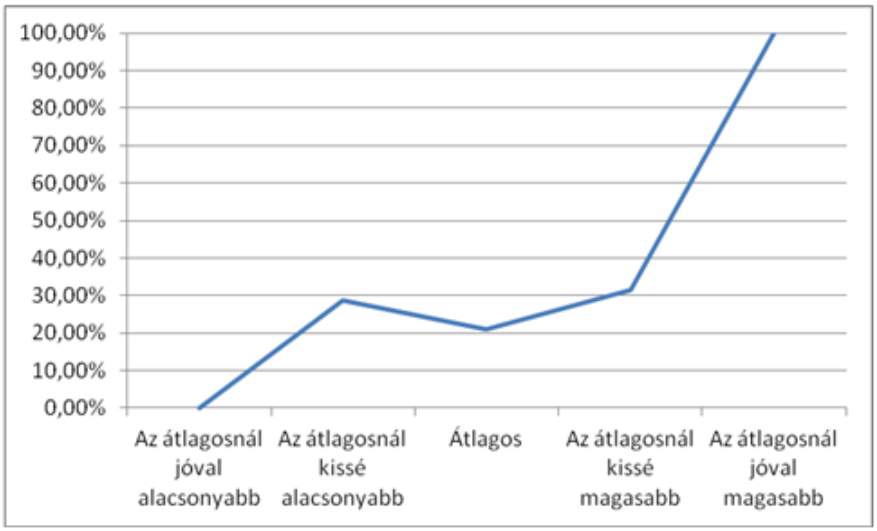

19. ábra: „Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről" kérdésre adott "inkább egyetértek" és "teljes mértékben egyetértek" válaszok összessége százalékos formában megadva az életszínvonal függvényében. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

17. táblázat

		„Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalához."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Az átlagosnál jóval alacsonyabb	% within Életszínvonal	25,0%	,0%	,0%	75,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,1	-1,1	-1,2	2,4	-,3	
Az átlagosnál kissé alacsonyabb	% within Életszínvonal	14,3%	21,4%	42,9%	21,4%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,8	-,2	1,5	-,3	-,7	
Átlagos	% within Életszínvonal	18,6%	34,9%	30,2%	11,6%	4,7%	100,0%
	Adjusted Residual	-,8	2,3	,7	-2,6	,9	
Az átlagosnál kissé magasabb	% within Életszínvonal	34,3%	20,0%	20,0%	22,9%	2,9%	100,0%
	Adjusted Residual	2,0	-,6	-1,1	-,3	,0	
Az átlagosnál jóval magasabb	% within Életszínvonal	10,0%	,0%	20,0%	70,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	2,0	-,6	-1,1	-,3	,0	
Total	% within Életszínvonal	22,6%	23,6%	26,4%	24,5%	2,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	29,721[a]	16	,020

17. táblázat: „Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalához" kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A kérdéskör utolsó eleménél a Chi-négyzet érték alapján ismét igazolható az összefüggés a válaszadók életszínvonala és a kapott válaszok között. Amint az a 21. ábrán látható, minél magasabb a válaszadó életszínvonala, annál valószínűbb, hogy kifejezetten

sokat foglalkozott az állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés kérdésével, azaz teljes mértékben egyetértett az állítással. A legalacsonyabb életszínvonalú válaszadók közül

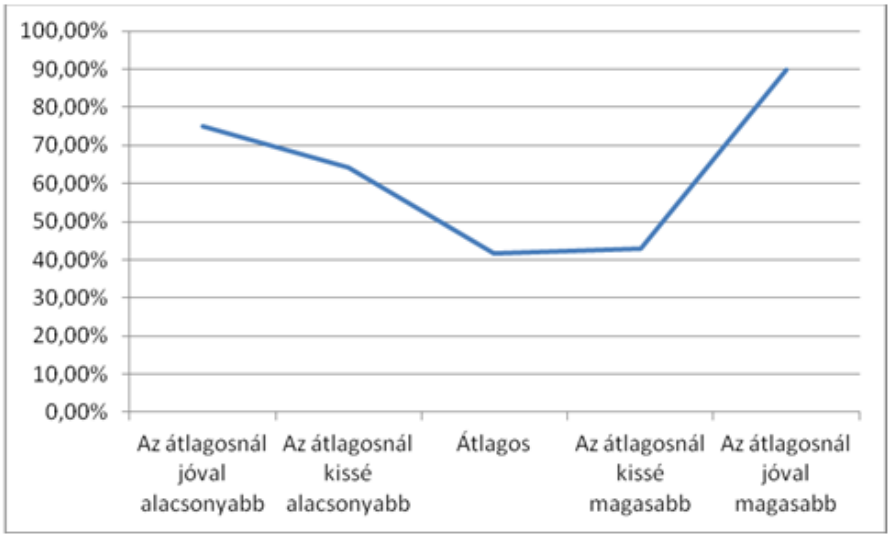

20. ábra: „Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalához" kérdésre adott "inkább egyetértek" és "teljes mértékben egyetértek" válaszok összessége százalékos formában megadva az életszínvonal függvényében. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

azonban senki nem adta a "teljes mértékben egyetértek" választ. Az átlagosnál kissé alacsonyabb életszínvonalú válaszadók esetében ez az arány 7,1%, az átlagos életszínvonalúak körében 25,6%. Az átlagosnál kissé magasabb életszínvonalú válaszadók 31,4%-a teljes mértékben egyetért, a legmagasabb életszínvonalú válaszadóknak pedig a 60%-a nyilatkozott hasonlóan.

18. táblázat

		„Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam.					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Az átlagosnál jóval alacsonyabb	% within Életszínvonal	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,9	-,9	2,8	-1,3	-,6	
Az átlagosnál kissé alacsonyabb	% within Életszínvonal	21,4%	14,3%	42,9%	7,1%	14,3%	100,0%
	Adjusted Residual	,7	,0	,8	-1,8	,8	
Átlagos	% within Életszínvonal	16,3%	20,9%	25,6%	25,6%	11,6%	100,0%
	Adjusted Residual	,3	1,4	-1,5	-,3	1,0	
Az átlagosnál kissé magasabb	% within Életszínvonal	5,7%	14,3%	42,9%	31,4%	5,7%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,9	-,2	1,4	,7	-,7	
Az átlagosnál jóval magasabb	% within Életszínvonal	40,0%	,0%	,0%	60,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	2,3	-1,4	-2,4	2,4	-1,0	
Total	% within Életszínvonal	15,1%	15,1%	34,0%	27,4%	8,5%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	30,734[a]	16	,015

18. táblázat: „Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

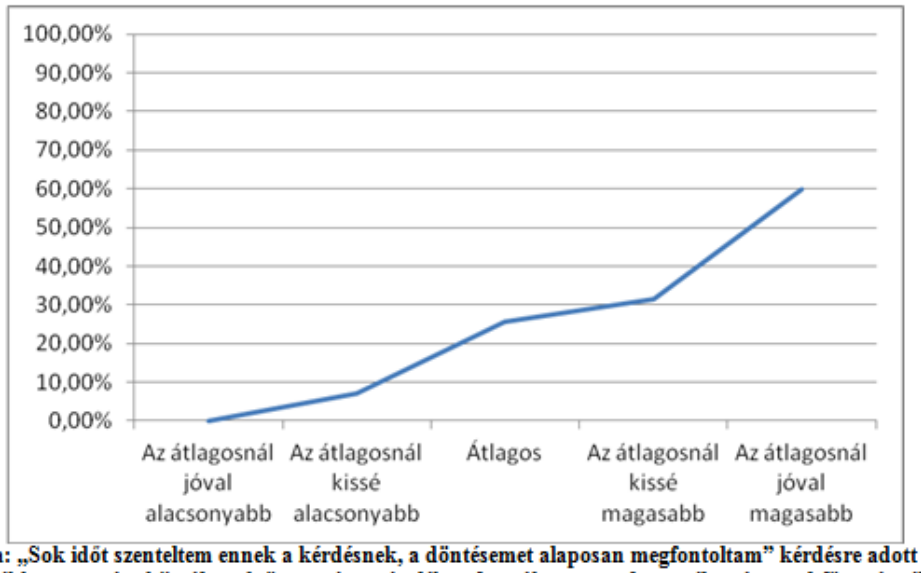

21. ábra: „Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam" kérdésre adott "teljes mértékben egyetértek" válaszok összessége százalékos formában megadva az életszínvonal függvényében. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

3.2. A második kérdéskörre adott válaszok bemutatása és statisztikai elemzése

A második kérdéskörön belül a válaszadóknak a következő állításokat kellett minősíteniük:

- *A saját nyugdíjamat biztosítottnak látom.*
- *A mostani nyugdíjrendszer hosszútávon fenntartható.*
- *A mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete igazságos, mindenki akkora nyugdíjat kap, amekkoráért megdolgozott*.

A válaszadók csakúgy, mint az első kérdéskör esetében a következő lehetőségek közül választhattak:

1 - *Egyáltalán nem értek egyet*

2 - *Inkább nem értek egyet*

3 - *Inkább egyetértek*

4 - *Teljes mértékben egyetértek*

5 - *Nem tudom*

A második kérdéskörön belül ismét négy csoportképző változó került alkalmazásra (nem, kor, iskolai végzettség, életszínvonal), és ebben az esetben is megvizsgálásra került a kapott válaszok és a csoportképző változók közötti összefüggés. A mérési szint ebben az esetben is ordinális skála, így értelmezhető a kapott válaszok átlagos pontszáma (19. táblázat és 22. ábra). A "nem tudom" válaszok természetesen ebben az esetben sem játszottak szerepet az átlagos pontszámok megállapításában.

19. táblázat

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
"A saját nyugdíjamat biztosítottnak látom."	1,00	4,00	1,5238	,73446
"A mostani nyugdíjrendszer hosszútávon fenntartható."	1,00	4,00	1,3387	,69711
"A mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete igazságos, mindenki akkora nyugdíjat kap, amekkoráért megdolgozott."	1,00	4,00	1,5321	,70144

19. táblázat: a második kérdéskörön belüli kérdésekre adott válaszok átlagos pontszáma. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A válaszadók a legtöbb esetben mindhárom kérdés tekintetében az 1., "egyáltalán nem értek egyet", illetve a 2., "inkább nem értek egyet válasz" valamelyikét adták meg, a szórások is jóval alacsonyabbak, mint az első kérdéskör esetében. A válaszadók a leginkább lesújtó véleménnyel a mostani nyugdíjrendszer fenntarthatóságáról vannak, ebben a kérdésben az átlagos pontszám mindössze 1,33. Nem sokkal jobb a helyzet a válaszadók saját nyugdíjával kapcsolatos vélemények kapcsán sem, az átlagos pontszám itt 1,52. Majdnem pontosan ugyanekkora eredmény adódik a mostani nyugdíjrendszer igazságosságába vetett hit esetében, ez 1,53 pont. A válaszadók összességében tehát kifejezetten negatívan vélekednek mind a fenntarthatóságról, mind a jelenlegi nyugdíjrendszer igazságosságáról, és a saját nyugdíjuk biztosítottságával kapcsolatban is erősen szkeptikusak.

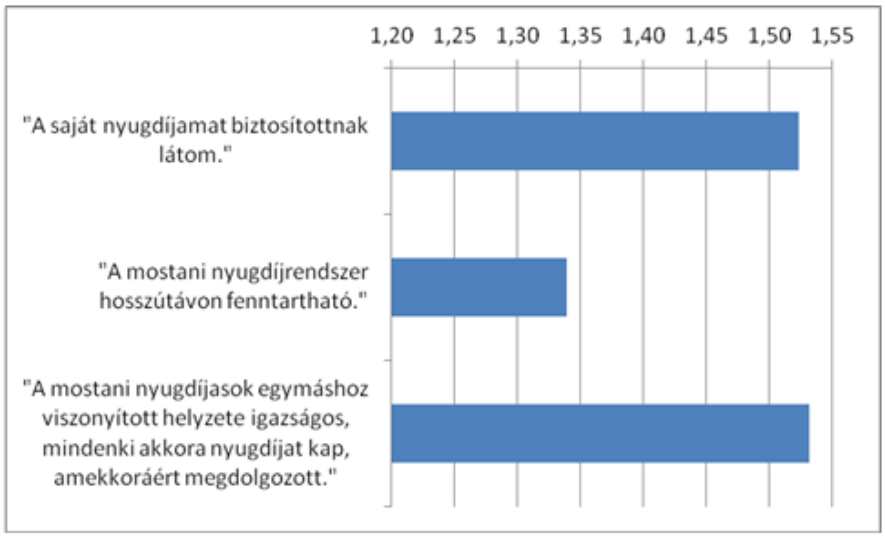

22. ábra: a második kérdéskörön belüli kérdésekre adott válaszok átlagos pontszáma. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

Az alábbiakban következzék az első kérdéskör kapcsán már megismert módon a válaszadók véleményének bemutatása a csoportképző változók mentén.

3.2.1. A válaszadók neme és a kapott válaszok közötti összefüggések

Amint az a 20. táblázat adataiból kitűnik, mind a nők, mind a férfiak rendkívül pesszimisták a saját jövendőbeli nyugdíjukat illetően. A nők is, és a férfiak is az "egyáltalán nem értek egyet" választ adták a leggyakrabban, a nők esetében ennek a vá-

20. táblázat

		"A saját nyugdíjamat biztosítottnak látom."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Nők	% within Nem	79,5%	10,3%	10,3%	,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	3,1	-2,6	-,3	-,7	-1,3	
Férfiak	% within Nem	50,5%	31,9%	12,1%	1,1%	4,4%	100,0%
	Adjusted Residual	-3,1	2,6	,3	,7	1,3	
Total	% within Nem	59,2%	25,4%	11,5%	,8%	3,1%	100,0%

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,105[a]	4	,025

20. táblázat: „A saját nyugdíjamat biztosítottnak látom." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

lasznak az aránya 79,5%, a férfiak körében pedig 50,5%. Megjegyzendő, hogy egyetlen nő sem gondolja úgy, hogy a saját nyugdíja teljes mértékben biztosított lenne, és a férfiak körében is csupán a válaszadók 1,1%-a ért ezzel teljes mértékben egyet. Mégis, a Pearson-féle Chi-négyzet érték alapján statisztikailag kimutatható az összefüggés a válaszadók neme és a kapott válaszok között, tehát a nők ebben a kérdésben pesszimistábbnak mutatkoznak. A korrigált standardizált reziduumok alapján az "egyáltalán nem értek egyet" választ a nők az elvárt érték felett, a férfiak pedig ez alatt adták. Az "inkább nem értek egyet" válasz esetében ennek az összefüggésnek pedig az ellenkezője érvényes.

21. táblázat

		"A mostani nyugdíjrendszer hosszútávon fenntartható."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Nők	% within Nem	87,2%	10,3%	,0%	,0%	2,6%	100,0%
	Adjusted Residual	2,4	-,9	-1,8	-1,1	-,7	
Férfiak	% within Nem	67,0%	16,5%	7,7%	3,3%	5,5%	100,0%
	Adjusted Residual	-2,4	,9	1,8	1,1	,7	
Total	% within Nem	73,1%	14,6%	5,4%	2,3%	4,6%	100,0%

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,573[a]	4	,160

21. táblázat: „A mostani nyugdíjrendszer hosszútávon fenntartható." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A kérdéskör következő eleme a jelenleg működő társadalombiztosítási nyugdíjrendszer fenntarthatóságára irányult. A 21. táblázatban látható eredmények alapján ebben a

témában az előzőhöz hasonlóan mind a nők, mind a férfiak igen kevéssé derűlátóak. Egyetlen olyan nő sem volt, aki a megfogalmazott állítással akár inkább, akár teljes mértékben egyetértett volna, és ezen válaszok aránya a férfiak körében is igen csekély, 7,7% illetve 3,3%. A nők nagy többsége (87,2%), és a férfiak döntő hányada (67%) egyáltalán nem ért egyet az állítással, a következő leggyakoribb válasz mindkét nemnél az "inkább nem értek egyet", a nők esetében ennek az aránya 10,3%, a férfiaknál 16,5%. Statisztikailag kimutatható összefüggés a kapott válaszok és a válaszadók neme között ebben az esetben nincs.

A kérdéskör utolsó eleme a jelenlegi nyugdíjrendszer igazságosságát taglalta, az eredmények a 22. táblázaton belül tekinthetőek meg. Csakúgy, mint a fentiekben, mind a nők, mind a férfiak igen alacsony hányada ért a megfogalmazott állítással egyet. A nők (61,5%) és a férfiak (42,9%) nagy többsége egyáltalán nem ért egyet, ez az arány az "inkább nem értek egyet" válasz esetében 15,4% illetve 31,9%. Statisztikailag igazolható összefüggés a nem és a kapott válaszok között ebben az esetben nincs.

22. táblázat

		"A mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete igazságos, mindenki akkora nyugdíjat kap, amekkoráért megdolgozott."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Nők	% within Nem	61,5%	15,4%	7,7%	,0%	15,4%	100,0%
	Adjusted Residual	2,0	-1,9	,0	-,7	-,2	
Férfiak	% within Nem	42,9%	31,9%	7,7%	1,1%	16,5%	100,0%
	Adjusted Residual	-2,0	1,9	,0	,7	,2	
Total	% within Nem	48,5%	26,9%	7,7%	,8%	16,2%	100,0%

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,717[a]	3	,194

22. táblázat: „A mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete igazságos, mindenki akkora nyugdíjat kap, amekkoráért megdolgozott." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

3.2.2. A válaszadók iskolai végzettsége és a kapott válaszok közötti összefüggések

A következő csoportképző változó a válaszadók iskolai végzettsége volt. A 23. táblázat adatai alapján látható, hogy mind a középfokú, mind a felsőfokú végzettségű válaszadók igen kevéssé találják a saját jövőbeli nyugdíjukat biztosítottnak. A középfokú végzettségűek 66%-a egyáltalán nem, 28,3%-a inkább nem ért egyet az állítással. A felsőfokú végzettségűek esetében ez az arány már egy kissé kedvezőbb, náluk ezek a válaszok 54,5%-os illetve 23,4%-os arányt képviselnek. A felsőfokú végzettségűek jól láthatóan optimistábbak a kérdésben, az ő esetükben már a az "inkább egyetértek" válaszok is megjelennek (19,5%). A Pearson-féle Chi-négyzet érték szerint a kapott

23. táblázat

		"A saját nyugdíjamat biztosítottnak látom."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Középfokú végzettségű	% within Végzettség	66,0%	28,3%	,0%	,0%	5,7%	100,0%
	Adjusted Residual	1,3	,6	-3,4	-,8	1,4	
Felsőfokú végzettségű	% within Végzettség	54,5%	23,4%	19,5%	1,3%	1,3%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,3	-,6	3,4	,8	-1,4	
Total	% within Végzettség	59,2%	25,4%	11,5%	,8%	3,1%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,954[a]	4	,007

23. táblázat: „A saját nyugdíjamat biztosítottnak látom." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

válaszok és az iskolai végzettség tekintetében az összefüggés statisztikailag igazolható. A korrigált standardizált reziduum értékei alapján a középfokú végzettségűek az "inkább egyetértek" választ az elvárt érték alatt, míg a felsőfokú végzettségűek az elvárt érték felett adták.

A 24. táblázat szerint mind a középfokú, mind a felsőfokú végzettségű válaszadók úgy találják, hogy a jelenleg működő nyugdíjrendszer hosszú távon nem fenntartható. Mindkét csoporton belül az elsöprő többség az "egyáltalán nem értek egyet" választ adta, a középfokú végzettségűek esetében ez az arány 73,6%, a felsőfokú végzettségűek esetében pedig 72,7%. Szignifikáns különbség a kapott válaszok tekintetében az iskolai végzettség tekintetében nem kimutatható.

24. táblázat

		"A mostani nyugdíjrendszer hosszútávon fenntartható."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Középfokú végzettségű	% within Végzettség	73,6%	13,2%	3,8%	,0%	9,4%	100,0%
	Adjusted Residual	,1	-,4	-,7	-1,5	2,2	
Felsőfokú végzettségű	% within Végzettség	72,7%	15,6%	6,5%	3,9%	1,3%	100,0%
	Adjusted Residual	-,1	,4	,7	1,5	-2,2	
Total	% within Végzettség	73,1%	14,6%	5,4%	2,3%	4,6%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,063[a]	4	,039

24. táblázat: „A mostani nyugdíjrendszer hosszútávon fenntartható." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A 25. táblázat értékei alapján kijelenthető, hogy a Pearson-féle Chi-négyzet érték szerint statisztikailag igazolható az összefüggés a válaszadók iskolai végzettsége és a mostani nyugdíjrendszer igazságosságába vetett hit között. A diplomás vagy tudományos fokozattal rendelkező válaszadók inkább gondolják úgy, hogy a mostani nyugdíjasok

egymáshoz viszonyított helyzete igazságos. Esetükben az "egyáltalán nem értek egyet" válaszok aránya 39%, a középfokú végzettségűeknél ez az érték jóval magasabb, 62,3%. Az "inkább egyetértek" válaszok aránya a felsőfokú végzettségű válaszadók körében is csupán 11,7%, ez a középfokú végzettségűek esetében viszont 0%. A korrigált standardizált reziduumok értéke alapján a középfokú válaszadók az első választ az elvárt érték felett, a harmadik, "inkább egyetértek" választ az elvárt érték alatt adták. Mindazonáltal ebben a kérdésben is elmondható, hogy a válaszadók többsége, 48,5%-a egyáltalán nem ért egyet azzal, hogy a mostani nyugdíjrendszer igazságos lenne.

25. táblázat

		"A mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete igazságos, mindenki akkora nyugdíjat kap, amekkoráért megdolgozott."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Középfokú végzettségű	% within Végzettség	62,3%	28,3%	1,9%	,0%	7,5%	100,0%
	Adjusted Residual	2,6	,3	-2,1	-,8	-2,2	
Felsőfokú végzettségű	% within Végzettség	39,0%	26,0%	11,7%	1,3%	22,1%	100,0%
	Adjusted Residual	-2,6	-,3	2,1	,8	2,2	
Total	% within Végzettség	48,5%	26,9%	7,7%	,8%	16,2%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,293[a]	4	,015

25. táblázat: „A mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete igazságos, mindenki akkora nyugdíjat kap, amekkoráért megdolgozott." kérdésre adott válaszok keresztáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

3.2.3. A válaszadók életkora és a kapott válaszok közötti összefüggések

26. táblázat

		"A saját nyugdíjamat biztosítottnak látom."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
< 25 év	% within Kor	80,0%	,0%	20,0%	,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	1,4	-1,9	,9	-,3	-,6	
25 – 40 év	% within Kor	61,3%	31,3%	6,3%	,0%	1,3%	100,0%
	Adjusted Residual	,6	1,9	-2,4	-1,3	-1,5	
> 40 év	% within Kor	50,0%	20,0%	20,0%	2,5%	7,5%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,4	-,9	2,0	1,5	1,9	
Total	% within Kor	59,2%	25,4%	11,5%	,8%	3,1%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	16,449[a]	8	,036

26. táblázat: „A saját nyugdíjamat biztosítottnak látom." kérdésre adott válaszok keresztáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei kor szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A harmadik csoportképző változó a válaszadók életkora. A Pearson-féle Chi-négyzet érték alapján statisztikailag igazolható az összefüggés a válaszadók kora, valamint a saját nyugdíj biztosítottságába vetett hit között (26. táblázat). Minél idősebb a válaszadó, annál

inkább úgy gondolja, hogy a saját jövendőbeli nyugdíjának kérdése rendezett. A megfogalmazott állítással a 25 évnél fiatalabbak nagy többsége, 80%-a egyáltalán nem ért egyet, a 25-40 év közöttiek körében ez az arány 61,3%, a 40 évesnél idősebbek esetében ez az arány már mindössze 50%. A korrigált standardizált reziduumok alapján a 25-40 év közöttiek az "inkább egyetértek választ" az elvárt érték alatt, a 40 évnél idősebbek az elvárt érték felett adták.

A kérdéskör második eleme tekintetében statisztikailag igazolható összefüggés az életkor és a kapott válaszok között nincsen. Valamennyi korcsoporton belül nagy az egyetértés annak a tekintetében, hogy a jelenlegi nyugdíjrendszer hosszútávon nem fenntartható, a kapott eredményeket a 27. táblázat tartalmazza. Az "egyáltalán nem értek egyet" válasz a legfiatalabb válaszadók körében 70%, a 25-40 évesek között 73,8%, a 40 évnél idősebbek esetében 72,5%.

27. táblázat

		"A mostani nyugdíjrendszer hosszútávon fenntartható."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
< 25 év	% within Kor	70,0%	20,0%	10,0%	,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,2	,5	,7	-,5	-,7	
25 – 40 év	% within Kor	73,8%	18,8%	1,3%	1,3%	5,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,2	1,7	-2,6	-1,0	,3	
> 40 év	% within Kor	72,5%	5,0%	12,5%	5,0%	5,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,1	-2,1	2,4	1,4	,1	
Total	% within Kor	73,1%	14,6%	5,4%	2,3%	4,6%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,380[a]	8	,181

27. táblázat: „A mostani nyugdíjrendszer hosszútávon fenntartható." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei kor szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A kérdéskör utolsó eleme a nyugdíjrendszer igazságosságát taglalja, a Pearson-féle Chi-négyzet érték alapján szignifikáns különbség a kapott válaszok között az életkor tekintetében ezúttal sincs, bár a 28. táblázat adatainak tükrében kijelenthető, hogy a válaszadók többsége ezzel az állítással sem ért egyet. A 25 évesnél fiatalabb válaszadók 50%-a, a 25-40 éves válaszadók 42,5%-a, a 40 évesnél idősebb válaszadók 60%-a egyáltalán nem ért egyet azzal, hogy a jelenleg működő társadalombiztosítási nyugdíjrendszer igazságos lenne, az "inkább egyetértek" és a "teljes mértékben egyetértek" válaszok aránya mindhárom korcsoport esetében elhanyagolható szintű.

28. táblázat

		"A mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete igazságos, mindenki akkora nyugdíjat kap, amekkoráért megdolgozott."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
< 25 év	% within Kor	50,0%	20,0%	10,0%	,0%	20,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,1	-,5	,3	-,3	,3	
25 – 40 év	% within Kor	42,5%	32,5%	7,5%	,0%	17,5%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,7	1,8	-,1	-1,3	,5	
> 40 év	% within Kor	60,0%	17,5%	7,5%	2,5%	12,5%	100,0%
	Adjusted Residual	1,8	-1,6	-,1	1,5	-,8	
Total	% within Kor	48,5%	26,9%	7,7%	,8%	16,2%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,715[a]	6	,581

28. táblázat: „A mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete igazságos, mindenki akkora nyugdíjat kap, amekkoráért megdolgozott." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei kor szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

3.2.4. A válaszadók életszínvonala és a kapott válaszok közötti összefüggések

29. táblázat

		"A saját nyugdíjamat biztosítottnak látom."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Az átlagosnál jóval alacsonyabb	% within Életszínvonal	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	1,6	-1,1	-,7	-,3	-,6	
Az átlagosnál kissé alacsonyabb	% within Életszínvonal	76,5%	11,8%	5,9%	5,9%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	1,0	-1,4	,8	-,8	-,5	
Átlagos	% within Életszínvonal	78,0%	10,0%	2,0%	2,0%	8,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,9	-1,2	-1,4	,3	1,4	
Az átlagosnál kissé magasabb	% within Életszínvonal	62,8%	20,9%	11,6%	,0%	4,7%	100,0%
	Adjusted Residual	-2,0	1,4	2,2	-1,0	,0	
Az átlagosnál jóval magasabb	% within Életszínvonal	75,0%	25,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,1	1,1	-,9	-,5	-,8	
Total	% within Életszínvonal	73,6%	14,7%	5,4%	1,6%	4,7%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,811[a]	12	,252

29. táblázat: „A saját nyugdíjamat biztosítottnak látom." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

Az utolsó csoportképző változó a válaszadók életszínvonala. Mint az összes többi csoportképző változó esetében, itt is azt láthatjuk, hogy az életszínvonaltól függetlenül a válaszadók elsöprő többsége, 73,6% egyáltalán nem ért egyet azzal, hogy a saját jövőbeli nyugdíja biztosított lenne (29. táblázat). A legalacsonyabb életszínvonalúak esetében ez az arány 100%, az átlagosnál kissé alacsonyabb életszínvonalúaknál 76,5%, átlagos életszínvonalnál 78%, az átlagosnál kissé magasabb életszínvonalnál 62,8%, a legmagasabb életszínvonalúaknál 75%. Az "inkább egyetértek" és a "teljes mértékben egyetértek" válaszok aránya ezúttal is elhanyagolható. Szignifikáns eltérés a kapott válaszok arányában az életszínvonal tekintetében nem kimutatható.

A válaszadók már kevésbé mondhatóak pesszimistának a mostani nyugdíjrendszer fenntarthatóságának tekintetében, bár 59,2%-uk itt is az "egyáltalán nem értek egyet" választ adta meg, és minden életszínvonalbeli kategórián belül ez volt a leggyakoribb válasz (30. táblázat). Az átlagosnál jóval alacsonyabb életszínvonalúak körében ezen válaszok aránya 50%, az átlagtól kis mértékben elmaradó életszínvonalúak esetében 70,6%, az átlagos életszínvonalúak körében 60%. Az átlagosnál kissé magasabb életszínvonalú válaszadók 53,5%-a, az átlagosnál jóval magasabb életszínvonalúak 66,7%-a adta meg ezt a választ.

A mostani nyugdíjrendszer igazságosságába vetet hittel kapcsolatban hasonló következtetés vonható le (31. táblázat). Életszínvonaltól függetlenül minden kategóriában

30. táblázat

		"A mostani nyugdíjrendszer hosszútávon fenntartható."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Az átlagosnál jóval alacsonyabb	% within Életszínvonal	50,0%	12,5%	25,0%	12,5%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,5	-,9	1,2	3,9	-,5	
Az átlagosnál kissé alacsonyabb	% within Életszínvonal	70,6%	11,8%	17,6%	,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	1,0	-1,4	,8	-,4	-,8	
Átlagos	% within Életszínvonal	60,0%	28,0%	4,0%	,0%	8,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,1	,5	-2,1	-,8	2,6	
Az átlagosnál kissé magasabb	% within Életszínvonal	53,5%	30,2%	16,3%	,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,9	,9	1,2	-,7	-1,4	
Az átlagosnál jóval magasabb	% within Életszínvonal	66,7%	25,0%	8,3%	,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,6	,0	-,4	-,3	-,6	
Total	% within Életszínvonal	59,2%	25,4%	11,5%	,8%	3,1%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	16,503[a]	16	,418

30. táblázat: „A mostani nyugdíjrendszer hosszútávon fenntartható." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

az "egyáltalán nem értek egyet" válasz szerepelt a legnagyobb gyakorisággal, az 1. kategóriában ezen válaszok aránya 62,5%, a 2. kategóriában 58,8%, az átlagos életszínvonalúak esetében 56%, míg a legmagasabb életszínvonalúak körében 58,3%. Ez az érték csupán az átlagosnál kissé magasabb életszínvonalat képviselő 4. kategóriában alacsonyabb, itt 30,2%. Ebben a kategóriában a leggyakoribb válasz az "inkább nem értek egyet" volt, ez 34,9%-os arányt képvisel. Statisztikailag igazolható összefüggés a kapott válaszok és az életszínvonal tekintetében nincsen.

31. táblázat

		"A mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete igazságos, mindenki akkora nyugdíjat kap, amekkoráért megdolgozott."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Az átlagosnál jóval alacsonyabb	% within Életszínvonal	62,5%	12,5%	12,5%	12,5%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,8	-,9	,5	3,9	-1,3	
Az átlagosnál kissé alacsonyabb	% within Életszínvonal	58,8%	23,5%	,0%	,0%	17,6%	100,0%
	Adjusted Residual	,9	-,3	-1,3	-,4	,2	
Átlagos	% within Életszínvonal	56,0%	24,0%	6,0%	,0%	14,0%	100,0%
	Adjusted Residual	1,4	-,6	-,6	-,8	-,5	
Az átlagosnál kissé magasabb	% within Életszínvonal	30,2%	34,9%	9,3%	,0%	25,6%	100,0%
	Adjusted Residual	-2,9	1,4	,5	-,7	2,1	
Az átlagosnál jóval magasabb	% within Életszínvonal	58,3%	25,0%	16,7%	,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,7	-,2	1,2	-,3	-1,6	
Total	% within Életszínvonal	48,5%	26,9%	7,7%	,8%	16,2%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,356[a]	12	,223

31. táblázat: „A mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete igazságos, mindenki akkora nyugdíjat kap, amekkoráért megdolgozott." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

3.3. A harmadik kérdéskörre adott válaszok bemutatása és statisztikai elemzése

A harmadik kérdéskörön belül a válaszadóknak az alábbi állításokat kellett minősíteniük:

- *Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.*
- *Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.*
- *Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.*
- *Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.*

Az első két kérdéskörrel megegyező módon a következő válaszok voltak adhatóak:

1 - *Egyáltalán nem értek egyet*

2 - *Inkább nem értek egyet*

3 - *Inkább egyetértek*

4 - *Teljes mértékben egyetértek*

5 - *Nem tudom*

32. táblázat

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
"Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj értékének megállapításában."	1,00	4,00	3,2880	,82125
"Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."	1,00	4,00	2,8720	,89781
"Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."	1,00	4,00	2,6230	1,20143
"Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."	1,00	4,00	2,2602	1,14403

32. táblázat: az első kérdéskörön belüli kérdésekre adott válaszok átlagos pontszáma. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A harmadik kérdéskörön belül ismét négy csoportképző változó került alkalmazásra, ezek a válaszadók neme, kora, iskolai végzettsége, illetve életszínvonala, és ebben az esetben is megvizsgálásra került a kapott válaszok és a csoportképző változók közötti összefüggés. A mérési szint ordinális skála, így értelmezhető a kapott válaszok átlagos pontszáma, ezen értékek a 32. táblázatban, illetve a 23. ábrán tekinthetőek meg. A "nem tudom" válaszok ebben az esetben sem játszottak szerepet az átlagos pontszámok megállapításában.

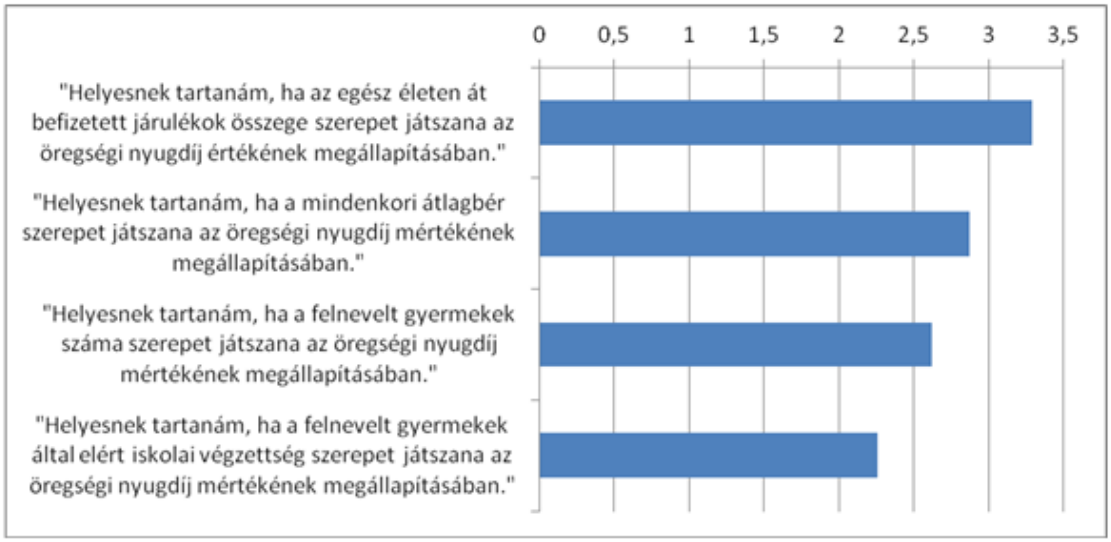

23. ábra: a harmadik kérdéskörön belüli kérdésekre adott válaszok átlagos pontszáma. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A 32. táblázat és a 23. ábra szerint a legnagyobb válaszadói egyetértés abban a kérdésben született, hogy helyesnek lenne-e, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíjak összegének megállapításában, az átlagos pontszám ebben a kérdésben 3,28, a kérdéskörön belül pedig ebben az esetben a legalacsonyabb a szórás, ennek értéke 0,82. Az átlagpontszám alulról közelít a 3 - "inkább

egyetértek" válaszhoz a második kérdés esetében ("Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában"), ennek értéke 2,87, de a szórás még mindig viszonylag alacsony, 0,89. Ehhez mérten már kisebb az egyetértés a harmadik kérdés esetében ("Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában"), az átlagpontszám 2,62, a szórás értéke viszont már 1,2. A válaszadók legkevésbé az utolsó állítással értenek egyet ("Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában"), az átlagpontszám mindössze 2,26, ez csupán kicsivel magasabb a 2 - "inkább nem értek egyet" válasz pontszámával. A szórás értéke 1,14.

Összességében tehát az jelenthető ki, hogy a válaszadók többsége szeretné, ha a jövőben az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet kapna az öregségi nyugdíj összegének alakulásában, és azzal is egyetértenek, hogy erre a nemzetgazdasági átlagbér összege is hatással legyen. Kisebb a támogatottsága annak az elképzelésnek, hogy ezen összeget a felnevelt gyermekek száma is módosítsa, a kérdéskörön belül pedig a gyermekek által elért iskolai végzettség szerephez jutása a leginkább elutasított, a többség ennek lehetőségével nem ért egyet.

3.3.1. A válaszadók neme és a kapott válaszok közötti összefüggések

33. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Nők	% within Nem	7,7%	15,4%	53,8%	20,5%	2,6%	100,0%
	Adjusted Residual	1,1	1,8	2,4	-3,8	-,2	
Férfiak	% within Nem	3,3%	5,6%	31,1%	56,7%	3,3%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,1	-1,8	-2,4	3,8	,2	
Total	% within Nem	4,7%	8,5%	38,0%	45,7%	3,1%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,725[a]	4	,003

33. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A 33. táblázat adatai alapján mind a nők, mind a férfiak helyesnek tartanák, ha az egész életen át befizetett nyugdíjjárulékok összege szerepet kapna az öregségi nyugdíj összegének megállapításában. A nők többsége, 53,8%-a inkább, 20,5%-uk teljes mértékben egyetért ezzel. A férfiak körében az állítással egyetértők hányada ehhez hasonló, náluk azonban 56,7% teljes mértékben, 31,1%-uk inkább ért egyet ezzel. A

Pearson-féle Chi-négyzet értéke alapján a kapott válaszok és a válaszadók neme közötti összefüggés statisztikailag igazolható, a korrigált standardizált reziduumok értéke alapján a nők az "inkább egyetértek" választ az elvárt érték felett, a "teljes mértékben egyetértek" választ az elvárt érték alatt adták, a férfiak esetében pedig ennek az ellenkezője érvényes.

A 34. táblázat értékei szerint mind a nők, mind a férfiak egyetértenek azzal, hogy az öregségi nyugdíj összege valamilyen formában a mindenkori aktuális nemzetgazdasági átlagbér összegétől is függjön. A nők 51,3%-a inkább, 12,8%-a teljes mértékben egyetért ezzel, a férfiak körében a hangsúly kismértékben a teljes mértékű egyetértés felé tolódik, 40%-uk inkább, 30%-uk teljes mértékben egyetért ezzel. A Pearson-féle Chi-négyzet értéke alapján azon szignifikáns eltérés a férfi és női válaszadó ezzel kapcsolatos véleményében nincsen.

34. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	Total
Nők	% within Nem	7,7%	25,6%	51,3%	12,8%	2,6%	100,0%
	Adjusted Residual	-,2	1,0	1,2	-2,1	-,2	
Férfiak	% within Nem	8,9%	17,8%	40,0%	30,0%	3,3%	100,0%
	Adjusted Residual	,2	-1,0	-1,2	2,1	,2	
Total	% within Nem	8,5%	20,2%	43,4%	24,8%	3,1%	100,0%

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,967[a]	4	,291

34. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A 35. táblázat adatai szerint a nők és a férfiak véleménye abban a kérdésben is hasonló, hogy helyesnek tartanák-e, ha az öregségi nyugdíjak összegét a nyugdíjasok által felnevelt gyermekek száma is befolyásolná. A nők 30,8%-a inkább, 15,4%-a teljes mértékben egyetért ezzel, viszont a második leggyakoribb válasz a nők körében az "egyáltalán nem értek egyet" volt (28,2%), ami csak kissé marad el a leggyakoribb válasz arányától. A férfiaknál hasonló a helyzet, többségük, 38,9% teljes mértékben, 23,3%-uk egyáltalán nem ért egyet ezzel. A férfiak körében az inkább, vagy teljes mértékben egyetértés összege azonban meghaladja az 50%-ot, a nők esetében viszont kismértékben elmarad ez az arány ettől. Az összefüggés a kapott válaszok és a válaszadók neme között statisztikailag is igazolható a Pearson-féle Chi-négyzet érték alapján. A nők az "inkább egyetértek" választ az elvárt érték felett, a "teljes mértékben egyetértek" választ ez alatt adták, a férfiak esetében pedig fordított a helyzet.

35. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Nők	% within Nem	28,2%	15,4%	30,8%	15,4%	10,3%	100,0%
	Adjusted Residual	,6	-,5	2,0	-2,6	1,6	
Férfiak	% within Nem	23,3%	18,9%	15,6%	38,9%	3,3%	100,0%
	Adjusted Residual	-,6	,5	-2,0	2,6	-1,6	
Total	% within Nem	24,8%	17,8%	20,2%	31,8%	5,4%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,705[a]	4	,030

35. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei nemek szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A kérdéskör utolsó eleme kapcsán kialakult vélemények a nők és férfiak körében meglehetős hasonlóságot mutat. A nők és a férfiak körében is az volt a leggyakoribb válasz, hogy egyáltalán nem értenek egyet azzal, hogy az öregségi nyugdíj összegében a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség is szerepet kapjon (36. táblázat), a nők 35,9%-a, a férfiak 32,2%-a nyilatkozott így, de az "inkább nem értek egyet" válasz is hasonló értékeket mutat (23,1% és 23,3%). Statisztikailag kimutatható összefüggés a nemek és a kapott válaszok között nincsen.

36. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Nők	% within Nem	35,9%	23,1%	23,1%	12,8%	5,1%	100,0%
	Adjusted Residual	,4	,0	,7	-1,2	,2	
Férfiak	% within Nem	32,2%	23,3%	17,8%	22,2%	4,4%	100,0%
	Adjusted Residual	-,4	,0	-,7	1,2	-,2	
Total	% within Nem	33,3%	23,3%	19,4%	19,4%	4,7%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,774[a]	4	,777

36. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

3.3.2. A válaszadók iskolai végzettsége és a kapott válaszok közötti összefüggések

A 37. táblázat adatai alapján mind a közép-, mind a felsőfokú végzettségű válaszadók egyetértenének azzal, ha az egész életen át befizetett járulékok összege hatást gyakorolna az öregségi nyugdíjak összegére. A középfokú végzettségűek 50,9%-a inkább, 32,1%-a teljes mértékben egyetért ezzel, a felsőfokú végzettségűek körében viszont ez az arány

megfordul, 28,9%-uk inkább, 55,3%-uk teljes mértékben egyetért. Az összefüggés az iskolai végzettség és a kapott válaszok között kimutatható, a középfokú végzettségűek az "inkább egyetértek" választ az elvárt érték felett, a "teljes mértékben egyetértek" választ az elvárt érték alatt adták, a felsőfokú végzettségűek esetében ennek az ellenkezője érvényes.

37. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Középfokú végzettségű	% within Végzettség	1,9%	7,5%	50,9%	32,1%	7,5%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,2	-,3	2,5	-2,6	2,4	
Felsőfokú végzettségű	% within Végzettség	6,6%	9,2%	28,9%	55,3%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	1,2	,3	-2,5	2,6	-2,4	
Total	% within Végzettség	4,7%	8,5%	38,0%	45,7%	3,1%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,963[a]	4	,005

37. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A 38. táblázat adatai alapján mind a középfokú, mind a felsőfokú végzettségű válaszadók többsége egyetért azzal, hogy a mindenkori átlagbér összege szerephez jusson az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában, mindkét csoporton belül az "inkább egyetértek" válasz szerepelt a legnagyobb gyakorisággal (37,7% illetve 47,4%). A "teljes mértékben egyetértek" válasz a középfokú végzettségűek körében volt gyakoribb (30,2% 21,1%-kal szemben), az "egyáltalán nem értek egyet" választ pedig a felsőfokú végzettségűek adták nagyobb arányban (11,8% 3,8%-kal szemben). Szignifikáns az eltérés a két csoport által adott válaszok között a Pearson-féle Chi-négyzet értéket alapul véve. Megjegyzendő, hogy a felsőfokú végzettségűek közül senki nem adta a "nem tudom" választ, ezen válaszok aránya a középfokú végzettségűek között viszont 7,5%, a korrigált standardizált reziduum értéke alapján ők ezt a választ az elvárt érték felett adták.

Sokkal inkább megosztotta a válaszadókat az a kérdés, hogy helyesnek tartanák-e, ha a felnevelt gyermekek száma befolyással lenne az öregségi nyugdíjak összegére (39. táblázat). A középfokú végzettségűek körében a leggyakoribb válasz az "egyáltalán nem értek egyet" volt (32,1%), a felsőfokú végzettségűek viszont legnagyobb arányban a "teljes mértékben egyetértek" választ adták (39,5%). Statisztikailag szignifikáns az eltérés

38. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Középfokú végzettségű	% within Végzettség	3,8%	20,8%	37,7%	30,2%	7,5%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,6	,1	-1,1	1,2	2,4	
Felsőfokú végzettségű	% within Végzettség	11,8%	19,7%	47,4%	21,1%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	1,6	-,1	1,1	-1,2	-2,4	
Total	% within Végzettség	8,5%	20,2%	43,4%	24,8%	3,1%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,854[a]	4	,043

38. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

39. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Középfokú végzettségű	% within Végzettség	32,1%	13,2%	24,5%	20,8%	9,4%	100,0%
	Adjusted Residual	1,6	-1,1	1,0	-2,2	1,7	
Felsőfokú végzettségű	% within Végzettség	19,7%	21,1%	17,1%	39,5%	2,6%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,6	1,1	-1,0	2,2	-1,7	
Total	% within Végzettség	24,8%	17,8%	20,2%	31,8%	5,4%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,953[a]	4	,041

39. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

a két csoport képviselői által adott válaszok között a Pearson-féle Chi-négyzet érték alapján, a "teljes mértékben egyetértek" választ a középfokú végzettségűek az elvárt érték alatt, a felsőfokú végzettségűek az elvárt érték felett adták.

A kérdéskör utolsó eleme hasonló mértékben megosztotta a válaszadókat (40. táblázat). A legnagyobb arányban mindkét csoporton belül az "egyáltalán nem értek egyet" válasz született (32,1% illetve 34,2%), a középfokú végzettségű válaszadók körében a második leggyakoribb válasz az "inkább nem értek egyet" (26,4%), a felsőfokú végzettségűek körében pedig a "teljes mértékben egyetértek" volt (26,3%). Statisztikailag igazolható az összefüggés a kapott válaszok és az iskolai végzettség között, a "teljes mértékben egyetértek" választ a középfokú végzettségűek az elvárt érték alatt, a felsőfokú végzettségűek az elvárt érték felett adták.

40. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Középfokú végzettségű	% within Végzettség	32,1%	26,4%	22,6%	9,4%	9,4%	100,0%
	Adjusted Residual	-,3	,7	,8	-2,4	2,2	
Felsőfokú végzettségű	% within Végzettség	34,2%	21,1%	17,1%	26,3%	1,3%	100,0%
	Adjusted Residual	,3	-,7	-,8	2,4	-2,2	
Total	% within Végzettség	33,3%	23,3%	19,4%	19,4%	4,7%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,939[a]	4	,041

40. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei iskolai végzettség szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

3.3.3. A válaszadók életkora és a kapott válaszok közötti összefüggések

41. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
< 25 év	% within Kor	10,0%	20,0%	40,0%	20,0%	10,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,8	1,4	,1	-1,7	1,3	
25 – 40 év	% within Kor	5,0%	10,0%	37,5%	46,3%	1,3%	100,0%
	Adjusted Residual	,2	,8	-,1	,1	-1,5	
> 40 év	% within Kor	2,6%	2,6%	38,5%	51,3%	5,1%	100,0%
	Adjusted Residual	,8%	,8%	11,6%	15,5%	1,6%	30,2%
Total	% within Kor	4,7%	8,5%	38,0%	45,7%	3,1%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,044[a]	8	,339

41. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei kor szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

A 41. táblázat értékei alapján minden korcsoporton belül egyetértés született abban, hogy helyesnek tartanák, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíjak összegében. A 40 évnél idősebb és a 25-40 év közötti válaszadók körében a "teljes mértékben egyetértek" válasz volt a leggyakoribb (51,3% és 46,3%), a legfiatalabbak körében az "inkább egyetértek" válasz szerepelt a legtöbbször (40%). Statisztikailag igazolható összefüggés a válaszadók kora és a kapott válaszok között nincs.

Hasonló mértékű az egyetértés a mindenkori átlagbér és az öregségi nyugdíj lehetséges kapcsolata közötti vélemények esetében is, mindhárom korcsoport körében az "inkább egyetértek" válasz volt a leggyakoribb (30%, 42,5% illetve 48,7%), a legkevesebben

pedig ugyancsak mindhárom korcsoporton belül az "egyáltalán nem értek egyet" választ adták (10%, 6,3% és 12,8%). Szignifikáns eltérés a különböző korcsoportok képviselői által adott válaszok között nem kimutatható, az adatok a 42. táblázatban olvashatóak.

42. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	Total
< 25 év	% within Kor	10,0%	30,0%	30,0%	20,0%	10,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,8%	2,3%	2,3%	1,6%	,8%	
25 – 40 év	% within Kor	6,3%	23,8%	42,5%	26,3%	1,3%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,2	1,3	-,3	,5	-1,5	
> 40 év	% within Kor	12,8%	10,3%	48,7%	23,1%	5,1%	100,0%
	Adjusted Residual	1,1	-1,8	,8	-,3	,9	
Total	% within Kor	8,5%	20,2%	43,4%	24,8%	3,1%	100,0%

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,071[a]	8	,427

42. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei kor szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

Megoszlanak a vélemények annak a tekintetében, hogy a nyugdíjasok által korábban felnevelt gyermekek száma szerepet játsszon-e az öregségi nyugdíj összegében (43. táblázat). A legfiatalabb válaszadók 30-30%-ban adták az "egyáltalán nem értek egyet" és a "nem tudom" válaszokat. A 25-40 évesek relatív többsége ezzel teljes mértékben (36,3%), vagy inkább egyetért (23,8%), a 40 évnél idősebb válaszadók többsége viszont egyáltalán nem ért egyet (38,5%). A Pearson-féle Chi-négyzet érték alapján szignifikáns az eltérés a különböző korcsoportba tartozó válaszadók véleménye között, a legfiatalabbak a "nem tudom" választ az elvárt érték felett, a középső korcsoport tagjai az "egyáltalán nem értek egyet" választ az elvárt érték alatt, a legidősebbek viszont ugyanezen választ az elvárt érték felett adták.

Szintén megosztotta a válaszadók a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség és az öregségi nyugdíj összegének kapcsolatának lehetősége (44. táblázat). Gyakori volt a legfiatalabbak körében a "nem tudom" válaszok aránya (20%), ugyanekkora arányt képvisel az "egyáltalán nem értek egyet" válaszok aránya, de a legtöbben körükben teljes mértékben egyetértenek ezzel (40%). A középső korcsoport tagjainak véleménye már inkább az egyet nem értés felé tolódik el, 27,5% egyáltalán, 26,3% inkább nem ért egyet, ugyanennyien pedig inkább egyetértenek. A legidősebbek körében ez az eltolódás már kifejezetten hangsúlyos, 48,7% egyáltalán nem ért egyet.

43. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
< 25 év	% within Kor	30,0%	10,0%	20,0%	10,0%	30,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,4	-,7	,0	-1,5	3,6	
25 – 40 év	% within Kor	17,5%	18,8%	23,8%	36,3%	3,8%	100,0%
	Adjusted Residual	-2,5	,3	1,3	1,4	-1,1	
> 40 év	% within Kor	38,5%	17,9%	12,8%	28,2%	2,6%	100,0%
	Adjusted Residual	2,4	,0	-1,4	-,6	-,9	
Total	% within Kor	24,8%	17,8%	20,2%	31,8%	5,4%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,982[a]	8	,007

43. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok keresztáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei kor szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

44. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
< 25 év	% within Kor	20,0%	20,0%	,0%	40,0%	20,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,9	-,3	-1,6	1,7	2,4	
25 – 40 év	% within Kor	27,5%	26,3%	26,3%	15,0%	5,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,8	1,0	2,5	-1,6	,2	
> 40 év	% within Kor	48,7%	17,9%	10,3%	23,1%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	2,4	-,9	-1,7	,7	-1,7	
Total	% within Kor	33,3%	23,3%	19,4%	19,4%	4,7%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,668[a]	8	,008

44. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok keresztáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei kor szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

Az összefüggés a válaszadók életkora és a kapott válaszok között statisztikailag igazolható. A korrigált standardizált reziduumok értéke alapján a legfiatalabbak a "nem tudom", a 25-40 évesek az "inkább egyetértek", míg a legidősebbek az "egyáltalán nem értek egyet" választ az elvárt érték felett adták.

3.3.4. A válaszadók életszínvonala és a kapott válaszok közötti összefüggések

Kijelenthető, hogy a többség vagy inkább, vagy teljes mértékben egyetért azzal, hogy az egész életen át befizetett járulékok összegének szerepet kell játszania a kifizetett öregségi nyugdíjak összegében, a "teljes mértékben egyetértek" válaszok arányának esetében azonban egy U-alakú görbe látszik kirajzolódni (24. ábra). A vonatkozó értékek sorrendben 85,7%, 29,4%, 24%, 60% illetve 83,3%. A válaszadók életszínvonala és a kapott válaszok közötti kapcsolat statisztikailag kimutatható, az átlagosnál jóval

alacsonyabb, az átlagosnál kissé magasabb és az átlagosnál jóval magasabb életszínvonalú válaszadók a korrigált standardizált reziduumok alapján a "teljes mértékben egyetértek" választ az elvárt érték felett adták (45. táblázat).

45. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Az átlagosnál jóval alacsonyabb	% within Életszínvonal	,0%	,0%	14,3%	85,7%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,6	-,8	-1,3	2,2	-,5	
Az átlagosnál kissé alacsonyabb	% within Életszínvonal	5,9%	17,6%	41,2%	29,4%	5,9%	100,0%
	Adjusted Residual	,3	1,4	,3	-1,5	,7	
Átlagos	% within Életszínvonal	6,0%	12,0%	52,0%	24,0%	6,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,3	1,4	,3	-1,5	,7	
Az átlagosnál kissé magasabb	% within Életszínvonal	4,7%	4,7%	30,2%	60,5%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,0	-1,1	-1,3	2,4	-1,4	
Az átlagosnál jóval magasabb	% within Életszínvonal	,0%	,0%	16,7%	83,3%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,8	-1,1	-1,6	2,7	-,7	
Total	% within Életszínvonal	4,7%	8,5%	38,0%	45,7%	3,1%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	29,712[a]	16	,020

45. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

Az előző kérdéshez hasonlóan a válaszadók többsége inkább, vagy teljes mértékben egyetért azzal, hogy az öregségi nyugdíjak mértékének megállapításában szerepet kell, hogy kapjon a mindenkori nemzetgazdasági átlagbér összege (46. táblázat). Az egyetértés fokában azonban már nagyok a különbségek az életszínvonal függvényében. Az átlagosnál jóval alacsonyabb életszínvonalú válaszadók elsöprő többsége, 85,7%-a teljes mértékben egyetért ezzel, a többi válaszadó körében viszont az "inkább egyetértek" válasz fordult elő a legnagyobb arányban (sorrendben 47,1%, 52%, 30,2% illetve 66,7%). A kapott válaszok különbözősége és a válaszadók életszínvonala közötti összefüggés statisztikailag kimutatható, az átlagosnál jóval alacsonyabb életszínvonalú válaszadók a "teljes mértékben egyetértek" választ az elvárt érték felett adták. Az átlagosnál kissé magasabb életszínvonalú válaszadók viszont az "inkább nem értek egyet" válasz pontosan ugyanolyan gyakorisággal fordult elő, mint az "inkább egyetértek" (30,2%), előbbit a korrigált standardizált reziduumok alapján az elvárt érték felett, az utóbbit az elvárt érték alatt adták.

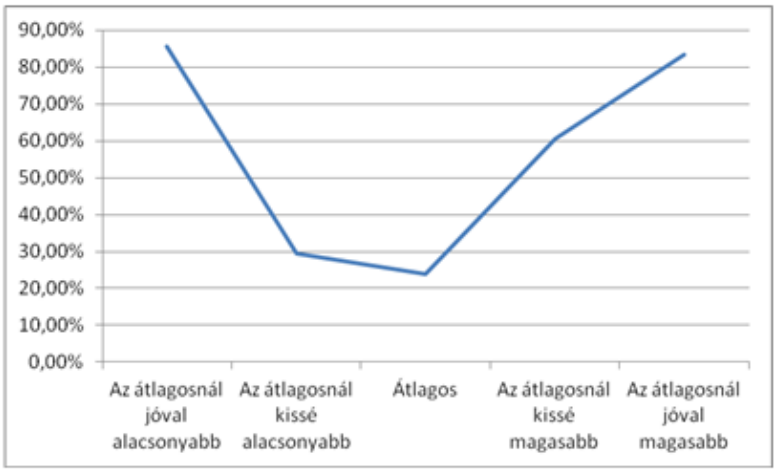

24. ábra: „Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."" kérdésre adott "teljes mértékben egyetértek" válaszok összessége százalékos formában megadva az életszínvonal függvényében. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

46. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	Total
Az átlagosnál jóval alacsonyabb	% within Életszínvonal	,0%	,0%	14,3%	85,7%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,8	-1,4	-1,6	3,8	-,5	
Az átlagosnál kissé alacsonyabb	% within Életszínvonal	11,8%	11,8%	47,1%	23,5%	5,9%	100,0%
	Adjusted Residual	,5	-,9	,3	-,1	,7	
Átlagos	% within Életszínvonal	8,0%	18,0%	52,0%	16,0%	6,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,2	-,5	1,6	-1,8	1,5	
Az átlagosnál kissé magasabb	% within Életszínvonal	11,6%	30,2%	30,2%	27,9%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,9	2,0	-2,1	,6	-1,4	
Az átlagosnál jóval magasabb	% within Életszínvonal	,0%	16,7%	66,7%	16,7%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,1	-,3	1,7	-,7	-,7	
Total	% within Életszínvonal	8,5%	20,2%	43,4%	24,8%	3,1%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	28,406[a]	16	,028

46. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi² értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

Az öregségi nyugdíj összegének és a felnevelt gyermekek számának lehetséges kapcsolata erősen megosztja a válaszadókat (47. táblázat). Az átlagosnál jóval alacsonyabb életszínvonalúak körében a leggyakoribb válasz az "egyáltalán nem értek egyet" volt (42,9%), az átlagosnál kissé alacsonyabb életszínvonalúak esetében ugyanez a helyzet (47,1%). Az átlagos életszínvonalúak esetében a válaszok inkább megoszlanak (28%, 20%, 30% és 20%), míg az átlagosnál magasabb életszínvonal esetén a tendencia megfordul, az átlagosnál kissé illetve jóval magasabb életszínvonalúak körében már a "teljes mértékben egyetértek" válasz fordult elő leggyakrabban (41,9% illetve 50%). Az

összefüggés a válaszadók életszínvonala és a kapott válaszok között viszont a Pearson-féle Chi-négyzet érték alapján nem igazolható.

A kérdéskör utolsó eleme az öregségi nyugdíj összegének és a nyugdíjasok által felnevelt gyermekek iskolai végzettségének lehetséges összefüggését taglalja (48. táblázat). Az öt csoport közül négy esetében az "egyáltalán nem értek egyet" válasz volt a leggyakoribb, ez alól csupán az átlagosnál kissé magasabb életszínvonalú válaszadók képeznek kivételt, esetükben a relatív többség, 30,2% inkább nem ért egyet, bár ettől az "egyáltalán nem értek egyet" válasz csupán hajszálnyival marad el (25,6%). Az átlagosnál jóval magasabb életszínvonalú válaszadók között viszont a "teljes mértékben egyetértek" válasz pontosan ugyanolyan arányban fordult elő, mint az "egyáltalán nem értek egyet" (33,3%), és ehhez nagyon hasonló a helyzet az átlagosnál kissé magasabb életszínvonalúak csoportjában (25,6% illetve 23,3%). A kérdés tehát roppant megosztó, de a Pearson-féle Chi-négyzet érték alapján összefüggés az életszínvonal és a kapott válaszok között nem kimutatható.

47. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Az átlagosnál jóval alacsonyabb	% within Életszínvonal	42,9%	28,6%	,0%	28,6%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	1,1	,8	-1,4	-,2	-,7	
Az átlagosnál kissé alacsonyabb	% within Életszínvonal	47,1%	5,9%	11,8%	29,4%	5,9%	100,0%
	Adjusted Residual	2,3	-1,4	-,9	-,2	,1	
Átlagos	% within Életszínvonal	28,0%	20,0%	30,0%	20,0%	2,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,7	,5	2,2	-2,3	-1,4	
Az átlagosnál kissé magasabb	% within Életszínvonal	11,6%	20,9%	14,0%	41,9%	11,6%	100,0%
	Adjusted Residual	-2,5	,7	-1,2	1,7	2,2	
Az átlagosnál jóval magasabb	% within Életszínvonal	16,7%	8,3%	25,0%	50,0%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,7	-,9	,4	1,4	-,9	
Total	% within Életszínvonal	24,8%	17,8%	20,2%	31,8%	5,4%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	26,035[a]	16	,054

47. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

48. táblázat

		"Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában."					Total
		Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom	
Az átlagosnál jóval alacsonyabb	% within Életszínvonal	42,9%	28,6%	,0%	28,6%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,5	,3	-1,3	,6	-,6	
Az átlagosnál kissé alacsonyabb	% within Életszínvonal	52,9%	17,6%	5,9%	5,9%	17,6%	100,0%
	Adjusted Residual	1,8	-,6	-1,5	-1,5	2,7	
Átlagos	% within Életszínvonal	32,0%	20,0%	28,0%	16,0%	4,0%	100,0%
	Adjusted Residual	-,3	-,7	2,0	-,8	-,3	
Az átlagosnál kissé magasabb	% within Életszínvonal	25,6%	30,2%	18,6%	23,3%	2,3%	100,0%
	Adjusted Residual	-1,3	1,3	-,2	,8	-,9	
Az átlagosnál jóval magasabb	% within Életszínvonal	33,3%	16,7%	16,7%	33,3%	,0%	100,0%
	Adjusted Residual	,0	-,6	-,2	1,3	-,8	
Total	% within Életszínvonal	33,3%	23,3%	19,4%	19,4%	4,7%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,890[a]	16	,183

48. táblázat: „Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában." kérdésre adott válaszok kereszttáblája, Chi^2 értéke és a korrigált standardizált reziduumok értékei életszínvonal szerint. Forrás: saját kutatás (2013), N= 129, mérési szint: ordinális skála

4. MEGVITATÁS

A vizsgált válaszok első nagy köre a magánnyugdíjpénztári tagság megtartása vagy elhagyása melletti okokat célozta. A kapott eredmények alapján kijelenthető, hogy a tagságot megtartók legnagyobb hányada azért döntött így, mert a tisztán állami nyugdíjrendszert hosszú távon fenntarthatatlannak ítéli. Majdnem ugyanennyien nyilatkoztak úgy, hogy az állam által kezelt megtakarítások a magánnyugdíjpénztárival szemben nem örökölhetőek, továbbá a rendszer kevéssé átlátható, a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe befizetett járulékok nem követhetőek nyomon. Kissé paradox módon a tisztán állami nyugdíjrendszerbe visszalépő válaszadók körében viszont a leggyakoribb indok az volt, hogy nem bíznak a magánnyugdíjpénztárak működésében, majdnem ugyanannyian vélekednek így, mint az előző csoport esetében azok, akik az állami nyugdíjrendszert ítélik kevéssé fenntarthatónak. Kevéssel marad el a fentitől azoknak az aránya, akiket ez a téma egészen egyszerűen nem érdekel. Ez a tény arra utal, hogy a Magyarországon közmondásosan alacsony szintű pénzügyi kultúra a nyugdíjak tekintetében sem túlzottan magas színvonalú. A válaszadóknak ennél jóval alacsonyabb hányada viszont azt gondolja, hogy a magánnyugdíjak intézménye igazságtalan, így ők szolidáris alapon léptek vissza a tisztán állami rendszerbe. Ami viszont mindenképpen örvendetes, hogy a válaszadók elhanyagolható hányada, mindössze 4,7%-a nyilatkozott úgy, hogy a magánnyugdíjpénztári tagság megtartásával vagy elhagyásával kapcsolatban

hozott döntésüket befolyásolta az, hogy nem rendelkeztek a témában elegendő mennyiségű információval.

A következő témakör arra irányult, hogy a válaszadóknak milyen nyugdíjcélú, vagy életjáradékként is igénybe vehető megtakarításuk van, és amennyiben nem rendelkeznek ilyennel, annak mi az oka. Az ismert trendeknek megfelelően a válaszadók többségének egyáltalán nincs ilyen jellegű megtakarítása, egy kisebb hányaduk viszont önkéntes nyugdíjpénztári tagsággal, vagy életbiztosítással rendelkezik. Akiknek viszont nincs megtakarításuk, többségében a pénzhiányra hivatkoznak. Ez sajnos arra enged következtetni, hogy a válaszadók nincsenek tisztában azzal, hogy az öngondoskodásra való idejében megkezdett felkészülés esetében havonta néhány ezer forint helyes befektetése már igen tisztes nyugdíjkiegészítésként funkcionálhat, vagy pedig tisztában vannak ugyan ezzel, de még ilyen csekély összeget sem tudnak félretenni. Ennél kevesebben, de még mindig nagy arányban nyilatkoztak a válaszadók úgy, hogy a megadott lehetőségek (a fentieken túl: NYESZ illetve TBSZ) működésében nem bíznak meg, vagy nem rendelkeznek ezzel kapcsolatban elegendő információval. Ez arra utal, hogy a mindenkori kormányzatnak a mostaninál intenzívebben lenne célszerű az öngondoskodás lehetőségeiről való tájékozódást támogatnia. Ezt az is alátámasztja, hogy a válaszadók komoly hányada gondolja úgy, hogy nem fogja megélni a nyugdíjkorhatárt, vagy ha meg is fogja, az még messze van, és később is ráér megkezdeni a takarékoskodást az időskori évekre, ami nem különösebben támogatandó nézőpont.

Az első hosszabb kérdéskör a magánnyugdíjpénztári tagsággal kapcsolatos kormányzati kommunikáció színvonalára irányult. A válaszok alapján kijelenthető, hogy a többség ezt a kérdést alaposan megfontolta, és tette ezt úgy, hogy tisztában volt a tisztán állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés, vagy megfordítva, a magánnyugdíjpénztárakban való maradás módjával, és általánosságban véve elegendőnek tartották a rendelkezésre álló időt is. Nagyobb mértékű azonban az ezzel kapcsolatos elégedettség a felsőfokú végzettségű, 40 évnél idősebb, az átlagosnál magasabb életszínvonalon élő férfiak körében, ezzel szemben inkább mondhatóak elégedetlennek a középfokú végzettségű, 40 évesnél fiatalabb, átlagos, vagy ez alatti életszínvonalon élő nők. Hasonló tendencia figyelhető meg abban a tekintetben, hogy mennyire voltak megelégedve a válaszadók a tisztán állami nyugdíjrendszerbe való visszalépés következményeiről való tájékoztatással kapcsolatban. Ebben a kérdésben is pozitívabban nyilatkoztak a felsőfokú végzettségű, 40 évesnél idősebb, az átlagosnál magasabb

életszínvonalon élő férfiak, azonban a vélemények ezzel kapcsolatban minden csoport minden képviselőjének körében kevésbé mondhatóak pozitívnak, eszerint tehát a visszalépés következményeiről való tájékoztatás kevésbé mondható sikeresnek. Összességében tehát amennyiben további nyugdíjreformokra kerül sor, a kormányzat részéről célszerű lenne a nők, az alacsonyabb iskolai végzettségűek, valamint ezen belül a fiatalabb korosztály megszólítására komolyabb figyelmet fordítani.

A második nagyobb kérdéskör a jelenleg működő társadalombiztosítási nyugdíjrendszer működését és fenntarthatóságát taglalta. Túlzás nélkül állítható, hogy az ezzel kapcsolatos vélemények minden tekintetben lesújtóak. Valamennyi válaszadó véleményét figyelembe véve az emberek nem gondolják, hogy a saját jövőbeli nyugdíjuk kérdése rendezett lenne, azt sem gondolják, hogy a mostani nyugdíjrendszer hosszú távon fenntartható volna, és az is kijelenthető, hogy a jelenlegi nyugdíjrendszert nem találják igazságosnak, azaz nem gondolják, hogy a mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete korrekt lenne. Számos szakértő által boncolgatott tény, hogy a mostani nyugdíjrendszerben számos aránytalanság tapasztalható, és a jelek szerint ezt a válaszadók is így gondolják. A fenti kérdésekben is inkább a nők, az alacsonyabb iskolai végzettségűek, a fiatalabbak, illetve az átlagostól elmaradó életszínvonalon élők mondhatóak pesszimistának. Ez azonban egyszersmind azt is jelenti, hogy nem csupán a szakemberek, de a laikus polgárok is úgy gondolják, hogy a jelenlegi nyugdíjrendszer felülvizsgálatra szorul, ezért vélelmezhetően nyitottak egy esetleges paradigmatikus reformra.

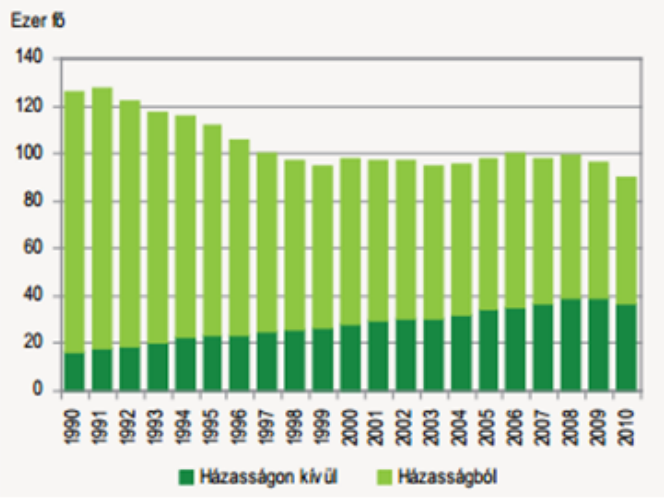

25. ábra: az élveszületések száma Magyarországon. Forrás: KSH, 2011

A harmadik kérdéskör pedig pontosan egy ilyen paradigmatikus reform várható fogadtatását célozza. A bevezetőben ismertetett javaslat alapján a jövő magyar

nyugdíjrendszere egy, a németéhez hasonló pontrendszeren alapulna, amely figyelembe venné az öregségi nyugdíjak összegének megállapításában az egész életen át befizetett járulékok összegét, a mindenkori nemzetgazdasági átlagbért (ami által a nyugdíjak indexálása egyfajta automatizmuson alapulna), a nyugdíjba vonulók által felnevelt gyermekek számát, valamint a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettséget is. A fenti szempontok közül az első az, amivel kapcsolatban a legnagyobb a támogatottság a válaszadók körében, ezzel a nagy többség egyetért. Hasonló megállapítás tehető annak a kérdésnek a tekintetében, hogy a nyugdíjak összege függjön a mindenkori nemzetgazdasági átlagbértől, azaz a nyugdíjak indexálása béralapú legyen. Ennél sokkal inkább megosztotta a válaszadókat az a kérdés, hogy a nyugdíjba vonulók által felnevelt gyermekek száma is szerepet kapjon-e ebben. Általánosságban véve, a teljes válaszadói minta kismértékben ugyan, de inkább afelé hajlik, hogy elfogadja ennek lehetőségével. Ezen belül a férfiak inkább hajlanak ennek az elfogadására, mint a nők, és a felsőfokú végzettségű válaszadók inkább támogatják az elképzelést, mint a középfokú végzettségűek. Az életkor tekintetében a középső, 25-40 éves korcsoport nyitott erre a javaslatra, a 25 év alattiak, illetve a 40 év felettiek sokkal inkább elutasítják ezt. Ennek vélhetően az lehet az oka, hogy a megszólított válaszadók 25 év alatti hányada a kormányzat által bevezetett családi adózás ellenére sem igazán képes a jelenlegi szintet meghaladó gyermekvállalásra, ezért nyilvánvalóan ódzkodnak ettől a lehetőségtől (lásd 25. ábra).

A másik oldalról pedig azon 40 évesnél idősebb nők, akiknek még nem, vagy csupán egyetlen gyermeke született, valószínűleg hasonlóan vélekednek ebben a kérdésben. Ugyanez mondható el a csupán középfokú, vagy az átlagosnál alacsonyabb életszínvonalon élő válaszadókról, ők szintén inkább arrafelé hajlanak, hogy a felnevelt gyermekek száma és a majdani időskori nyugdíj összegének lehetséges kapcsolata nemkívánatos dolog. A javasolt reformok közül azonban a leginkább elutasított felvetés annak a lehetősége, hogy nem csupán a felnevelt gyermekek száma, hanem az általuk elért iskolai végzettség is szerepet kapjon a folyósított öregségi nyugdíjak összegében, ami arra ösztönözné a szülőket, hogy minél magasabban képzett járulékfizetőket állítsanak maguk helyett. A válaszadók többsége ennek lehetőségével inkább, avagy egyáltalán nem ért egyet. Árnyalatnyival ugyan, de ebben a tekintetben is elutasítóbbak a nők, mint a férfiak, és kissé jobban ellenzik a javaslatot a középfokú végzettségű válaszadók, mint a felsőfokú végzettségűek. Sokkal inkább szembetűnő, hogy a 40 évesnél idősebb válaszadók körében

ez a lehetőség is igen komoly ellenállásba ütközik, nagy valószínűséggel igen hasonló okokból, mint a felnevelt gyermekek száma és a folyósított öregségi nyugdíjak jövőbeli lehetséges összefüggése kapcsán már kifejtésre kerültek. Ehhez azonban hozzájárulhat az is, hogy a korábbi évtizedekben, a felsőoktatás eltömegesedését megelőzően a felsőfokú végzettség megszerzése még sokkal ritkább volt, így a 40 évnél idősebb válaszadók gyermekei sokkal kisebb hányadban szereztek valamilyen felsőfokú végzettséget, így ez a lehetőség ezt a korosztályt hátrányosan érintené a fiatalabbakkal szemben. Az sem meglepő, hogy az átlagosnál kissé, vagy jóval alacsonyabb életszínvonalon élők körében a vázolt javaslat hasonló mértékű elutasítottsággal találkozik. A felsőoktatásban résztvevő gyermekek támogatása egyre magasabb terhet ró a szülőkre, így aztán a jövőben sokan nem lesznek képesek segíteni a gyermekeiket felsőfokú végzettség megszerzésében, ez pedig indirekt formában csökkenti az alacsonyabb életszínvonalon élők várható öregségi nyugdíjának összegét.

Abban a válaszadók nagy többsége egyetért, hogy a jelenlegi társadalombiztosítási nyugdíjrendszer nem fenntartható, és ebből kifolyólag tartanak is attól, hogy a saját időskori nyugdíjuk már nem lesz biztosított. Ez azt jelenti, hogy az emberek nyitottak a változásra, és szükségesnek is látják azt. Az is nyilvánvaló azonban, hogy egy, a bevezetőben javasolt nyugdíjreform gyakorlatba való átültetése esetén a felnevelt gyermekek száma, és a gyermekek által elért iskolai végzettség figyelembe vétele a folyósított öregségi nyugdíjak összegében igen komoly ellenállásba ütközne, különösen az idősebb, alacsonyabb életszínvonalon élő nők esetében, ezért a vázolt célcsoport megfelelő színvonalú tájékoztatására kiemelt figyelmet kell majd fordítani.

4.1. Megszorítások

Amint az már a rezümében kifejtésre került, a megfelelő következtetések levonása érdekében legalább 250 fős mintával lett volna célszerű dolgozni, a válaszadói hajlandóság azonban a vártnál csekélyebb volt, így az elemzésbe bevont válaszadók száma ennek az értéknek csak kicsit több, mint a felét érte el. Ennek ellenére a legtöbb esetben az alkalmazott statisztikai próbák szignifikáns különbséget mutattak ki a különböző csoportok által adott válaszok között, így levonhatóak bizonyos következtetések a válaszadók neme, kora, iskolai végzettsége, életszínvonala, valamint a vázolt kérdéskörök kapcsán kialakult vélemények között, magasabb elemszám esetében azonban ezen következtetések még inkább megalapozottá válhattak volna.

Azt figyelembe kell venni, hogy a mintába bevont válaszadók között nagymértékben felülreprezentált a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, ezzel szemben egyetlen alapfokú, vagy ennél is alacsonyabb iskolai végzettségű embert sem sikerült a kérdőívvel elérni. Ugyanezen különbségek megmutatkoznak az országos átlag és a kérdőívvel elért válaszadók lakhelye, valamint foglalkozása tekintetében is. A budapesti szellemi foglalkozásúak túlzottan felülreprezentáltak a vidéken élőkkel és a fizikai dolgozókkal szemben, ilyen formában például egyetlen mezőgazdasági dolgozó sem került be a mintába.

A fentiek tükrében az eredmények értelmezése során figyelembe kell venni, hogy a kapott és bemutatásra került válaszok leginkább a budapesti, szellemi foglalkozású, az átlagnál magasabban iskolázott válaszadók véleményét tükrözik.

Irodalomjegyzék

Bartha A. - Tóth A. [2013]: A nyugdíjrendszerről és a jóléti államról folyó magyarországi viták. Politikatudományi következtetések. In: Working Papers in Political Science. MTA TK Politikatudományi Intézet, 1-39.
http://www.mtapti.hu/uploaded_files/3389_2013_02_bartha_toth.pdf (letöltve: 2013. szeptember 4.)

Borlói R. - Réti J. [2009]: a pontrendszeres nyugdíjrendszer. In: NYIKA, 248-266.

Botos J. - Botos K. [2011]: A kötelező nyugdíjrendszer reformjának egy lehetséges megoldása: pontrendszer és demográfia. In:
http://www.asz.hu/penzugyi-szemle-cikkek/2011/a-kotelezo-nyugdijrendszer-reformjanak-egy-lehetseges-megoldasa-pontrendszer-es-demografia/botos-jozsef-botos-katalin-157-166.pdf (letöltve: 2013. május 9.)

Kevés adat lesz egyelőre a nyugdíjszámlán [2013]. In:
http://www.portfolio.hu/vallalatok/keves_adat_lesz_egyelore_az_allami_nyugdijszamlan.182282.html (letöltve: 2013. április 9.)

KSH [2011]: A hazai termékenység legújabb irányzatai. In:
http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/hazaitermekenyseg.pdf (letöltve: 2013. szeptember 27.)

Kulcsszerepet szán a Tanács az oktatásnak [2011]. In:
http://www.eu2011.hu/hu/hir/oktatas-fontos-megallapodas-szuletett-tanacsban (letöltve: 2012. szeptember 10.)

Márkus K. [2013]: A gyerekvállalás kockázatai: szülés után csak álom a munka? In:
http://www.sonline.hu/somogy/kozelet/a-gyerekvallalas-kockazatai-szules-utan-csak-alom-a-munka-498506 (letöltve: 2013. október 4.)

Menyhárt Sz. [2009]: Az öregségi nyugdíjrendszer a reformfolyamatok tükrében, különös tekintettel az öregségi nyugdíjakra. Miskolci Egyetem - Állam és Jogtudományi kar, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.
http://midra.uni-miskolc.hu/JaDoX_Portlets/documents/document_5729_section_1391.pdf (letöltve: 2013. február 24.)

Nemzetgazdasági Minisztérium Tervezéskoordinációért Felelős Államtitkárság [2012]: Új Baby Boom. A középosztály gyermekvállalási forradalma. Vitaanyag.
http://www.kormany.hu/download/b/dc/80000/%C3%9Aj%20baby%20boom20120509.pdf (letöltve: 2013. szeptember 2.)

NYIKA [2009]: Jelentés a Nyugdíj és Időskori Kerekasztal 2007. március és 2009. november között végzett tevékenységéről. In:
http://econ.core.hu/file/download/nyika/jelentes_hu.pdf (letöltve: 2012. szeptember 7.)

Nyugdíjcsökkenést hozhat az új magyar "svéd modell" [2012]. In:
http://hvg.hu/gazdasag/20120117_sved_modell_nyugdij (letöltve: 2013. szeptember 4.)

Nyugdíj: kapjanak többet, akik gyereket vállaltak! [2012]. In:

http://hvg.hu/gazdasag/20120629_nyugdijkonferencia_gyermekvallalas_elisme (letöltve: 2013. szeptember 28.)

OECD [2010]: Education at a Glance. OECD Indicators. In: http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/45926093.pdf (letöltve: 2012. szeptember 10.)

Prugberger T. [2011]: A magyar társadalombiztosítás reformja a nyugat-európai rendszerek tükrében. In: http://www.polgariszemle.hu/app/interface.php?view=v_article&ID=447 (letöltve: 2013. június 6.)

Süge, Cs. [2011]: A magyar nyugdíjrendszer dilemmái. Szakirodalmi áttekintés. In: Tudományos Mozaik 8. Tomori Pál Főiskola, 187-194. http://www.tpfk.hu/web/suge.csongor/publikaciok/nyugdij_2011.pdf (letöltve: 2013. augusztus 7.)

Szabics Zs. [2013]: Nyugdíj: meglepő formában indulnak el az állami számlák. In: http://www.portfolio.hu/gazdasag/nyugdij_meglepo_formaban_indulnak_el_az_allami_szamlak.182391.html (letöltve: 2013. május 11.)

Szegő Sz. [2011]: Gyermekfedezetű juttatást a nyugdíjakban - miért és hogyan? In: http://www.asz.hu/penzugyi-szemle-cikkek/2011/gyermekfedezetu-juttatast-a-nyugdijakban-miert-es-hogyan/419-434-szegosz.pdf (letöltve: 2012. december 9.)

I. melléklet: a kutatásban használt kérdőív

Tisztelt Válaszadó!

Kérdőíves felmérést végzek a magyar nyugdíjrendszer változásainak és jövőbeli fenntarthatóságának, illetve a válaszadók ezzel kapcsolatos véleményének témakörében. A felmérést a szakdolgozatom elkészítésének céljából végzem, az eredményeket statisztikai módszerekkel, név nélkül, összesítve elemzem. A kérdőív kitöltése kb. 10-15 percet vesz igénybe, számomra azonban komoly segítséget jelent. Segítségét, munkáját előre is köszönöm!

Budapest, 2013.

1. Az Ön neme *(válaszát kérem jelölje x-szel):* □ férfi □ nő

2. Az Ön életkora (kérem, csak a betöltött évek számát adja meg): .....

3. Az Ön lakóhelye *(válaszát kérem jelölje x-szel):*

□ Budapest □ Bács-Kiskun □ Baranya □ Borsod-Abaúj-Zemplén
□ Békés □ Csongrád □ Fejér □ Győr-Moson-Sopron
□ Hajdú-Bihar □ Heves □ Jász-Nagykun-Szolnok □Komárom-Esztergom
□ Nógrád □ Pest megye (Budapest nem!) □ Somogy □Szabolcs-Szatmár-Bereg
□ Tolna □ Vas □ Veszprém □ Zala

4. Lakóhelyének típusa *(válaszát kérem jelölje x-szel):*
□ Főváros □ Megyeszékhely □ Város □ Község, falu

5. Legmagasabb befejezett iskolai végzettsége *(válaszát kérem jelölje x-szel):*
□ alapfokú (8 általános)
□ középfokú (szakmunkásképző, szakiskola, gimnázium)
□ főiskolai/Bsc/BA diploma
□ egyetemi/Msc/MA diploma
□ tudományos fokozat (Ph.D., Csc, stb.)

6. Jelenleg van-e Önnek munkaviszonya?
□ igen, teljes munkaidőben dolgozom
□ igen, részmunkaidőben dolgozom
□ nem **(kérem, folytassa a 11. kérdéssel)**

7. Foglalkozása *(válaszát kérem jelölje x-szel):*
□ alkalmazott, szellemi dolgozó □ alkalmazott, fizikai dolgozó □ közalkalmazott □ vállalkozó □ mezőgazdasági munkás, segédmunkás □ köztisztviselő

8. Az Ön munkahelye *(válaszát kérem jelölje x-szel):*
□ központi fenntartású közintézmény (óvoda, iskola, minisztérium, stb.)
□ önkormányzati fenntartású közintézmény (óvoda, iskola, stb.)
□ állami vállalat
□ saját vállalkozás
□ hazai tulajdonban lévő kis- vagy középvállalkozás
□ hazai tulajdonban lévő nagyvállalat
□ külföldi tulajdonú vállalat
□ vegyes tulajdonú vállalat

9. Alkalmazotti létszám az Ön munkahelyén *(válaszát kérem jelölje x-szel):*

□ 50 fő alatt □ 50-250 fő □ 250 fő felett

10. Hogyan jellemezné az Ön munkahelyi pozícióját? *(válaszát kérem jelölje x-szel)*
□ beosztott □ középvezető □ felsővezető

11. Melyik évben jött létre Önnek először munkaviszonya?

.....

□ még nem volt munkaviszonyom **(kérem, folytassa 13. kérdéssel)**

12. Hány évnyi munkaviszonnyal rendelkezik Ön?

.....

13. Van-e már Önnek gyermeke? Ha igen, hány gyermeke van? *(válaszát kérem jelölje x-szel)*

□ igen, ... gyermek

□ nem

14. Volt-e valaha tagja magánnyugdíjpénztárnak? Ha igen, önként lépett be, vagy kötelezték rá? *(válaszát kérem jelölje x-szel)*
□ igen, önként léptem be
□ igen, köteleztek rá
□ igen, de nem tudom, hogy köteleztek-e rá
□ soha nem voltam tagja magánnyugdíjpénztárnak **(kérem, folytassa a 20. kérdéssel)**
□ nem tudom **(kérem, folytassa a 20. kérdéssel)**

15. Jelenleg tagja-e magánnyugdíjpénztárnak? *(válaszát kérem jelölje x-szel)*
□ igen
□ nem **(kérem, folytassa a 17. kérdéssel)**

16. Miért döntött úgy, hogy tagja marad a magánnyugdíjpénztárnak? *(válaszát kérem jelölje x-szel, több választ is megjelölhet)*
□ komoly magánnyugdíjpénztári megtakarításom volt, nem akartam veszni hagyni
□ nem bízom az állami nyugdíjrendszer fenntarthatóságában
□ az állami nyugdíj nem örökölhető
□ az állami nyugdíj alakulása nem követhető nyomon
□ arra számítottam, hogy végül mégis jogosult leszek majd az állami nyugdíjra

17. Kérem, minősítse az alábbi táblázatban karikázással, hogy az alábbi állításokkal mennyire ért egyet! Minden állításnál csak egy választ adjon meg!

	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom
Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe történő visszalépés módjáról.	1	2	3	4	5
Megfelelően tájékoztattak az állami nyugdíjrendszerbe történő visszalépés következményeiről.	1	2	3	4	5
Elegendő időt biztosítottak a döntésem meghozatalához.	1	2	3	4	5
Pénzügyi, gazdasági kérdésekben járatos embernek tartom magam.	1	2	3	4	5
Sok időt szenteltem ennek a kérdésnek, a döntésemet alaposan megfontoltam.	1	2	3	4	5

18. Amennyiben már nem tagja magánnyugdíjpénztárnak, miért döntött úgy, hogy az állami nyugdíjrendszert választja? *(válaszát kérem jelölje x-szel, több választ is megjelölhet)*
□ Nem érdekelt a téma
□ Kicsúsztam a határidőből, ezért automatikusan visszaléptettek az állami rendszerbe
□ Nem kaptam elegendő tájékoztatást
□ Tartottam az esetleges állami retorziótól
□ Az állami nyugdíjrendszer megfelelő életszínvonalat fog biztosítani
□ Nem bízom a magánnyugdíjpénztárak működésében
□ Fel akartam venni a reálhozamot
□ A magánnyugdíjpénztárak rendszere és működése igazságtalan, szolidáris alapon léptem vissza

19. A döntése meghozatala előtt (tagja marad magánnyugdíjpénztárnak, vagy az állami rendszert választja) milyen forrásból / forrásokból tájékozódott? *(válaszát kérem jelölje x-szel, több választ is megjelölhet)*

□ TV
□ rádió
□ nyomtatott sajtó
□ online sajtó
□ pénzügyi tanácsadó
□ ismerősök, családtagok
□ munkáltató
□ nem tájékozódtam, nem érdekelt a téma

20. Az alábbiakban felsorolt megtakarítási formák közül rendelkezik-e Ön valamelyikkel? *(azt a választ jelölje x-szel, amelyikkel rendelkezik, több választ is megjelölhet)*
□ NYESZ (Nyugdíj-előtakarékossági számla)
□ TBSZ (Tartós befektetési számla)
□ önkéntes nyugdíjpénztári tagság
□ életbiztosítás
□ nem rendelkezem egyikkel sem

21. Ha az előző, 20-as kérdésben felsorolt megtakarítási formák közül egyikkel sem rendelkezik, mi ennek az oka? *(válaszát kérem jelölje x-szel, több választ is megjelölhet)*
□ nem bízom a működésükben
□ az állami nyugdíj megfelelő életszínvonalat fog biztosítani
□ nincs pénzem megtakarításra
□ nem áll rendelkezésemre megfelelő mennyiségű információ
□ félek az esetleges állami retorziótól, pl. államosítás
□ külföldön élek, vagy tervezem a külföldre költözést
□ nem élem meg a nyugdíjkorhatárt
□ messze van a nyugdíjkorhatár, később is ráérek megkezdeni az öngondoskodást
□ egyéb tőkejövedelemre számítok a nyugdíjkorhatár betöltése után
□ munkajövedelemre számítok a nyugdíjkorhatár betöltése után
□ a gyermekeim fognak segíteni nyugdíjas koromban

22. Kérem, minősítse az alábbi táblázatban karikázással, hogy az alábbi állításokkal mennyire ért egyet! Minden állításnál csak egy választ adjon meg!

	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom
A ma élő nyugdíjasok megfelelő életszínvonalon élnek.	1	2	3	4	5
A saját nyugdíjamat biztosítottnak látom.	1	2	3	4	5
A mostani kormány megfelelően kezeli a nyugdíjkérdést.	1	2	3	4	5
A mostani nyugdíjrendszer hosszútávon fenntartható.	1	2	3	4	5
A mostani nyugdíjasok egymáshoz viszonyított helyzete igazságos, mindenki akkora nyugdíjat kap, amekkoráért megdolgozott.	1	2	3	4	5

23. A jelenlegi nyugdíjrendszerben a megállapított öregségi nyugdíj mértékét az 1988. január 1-től a nyugdíjkorhatár betöltéséig számított havi átlagkereset és a szolgálati idő határozza meg. Felmerült azonban annak a lehetősége, hogy ezt a rendszert német mintára egy pontgyűjtő rendszerré alakítanák át, amelyben az öregségi nyugdíj összegét

- a mindenkori átlagbér
- a nyugdíjba vonuló által a ledolgozott éves során befizetett nyugdíjjárulék
- az általa felnevelt gyermekek száma
- az általa felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség

határozná meg. Az elképzelés szerint ilyen módon minden ember érdekelt lenne abban, hogy a valós jövedelmének megfelelően jelentse be a munkaadó, hogy minél több gyermeket neveljen fel, és hogy a gyermekeknek szakmát adjon a kezükbe, amivel a későbbiekben el tudnak majd helyezkedni, így ők is járulékfizető állampolgárrá válhatnak.
Kérem, minősítse az alábbi táblázatban karikázással, hogy az alábbi állításokkal mennyire ért egyet! Minden állításnál csak egy választ adjon meg!

	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Nem tudom

Helyesnek tartanám, ha az egész életen át befizetett járulékok összege szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.	1	2	3	4	5
Helyesnek tartanám, ha a mindenkori átlagbér szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.	1	2	3	4	5
Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek száma szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.	1	2	3	4	5
Helyesnek tartanám, ha a felnevelt gyermekek által elért iskolai végzettség szerepet játszana az öregségi nyugdíj mértékének megállapításában.	1	2	3	4	5

24. Hogyan jellemezné az Ön jelenlegi életszínvonalát? *(válaszát kérem jelölje x-szel)*

□ az átlagosnál jóval alacsonyabb
□ az átlagosnál kissé alacsonyabb
□ átlagos
□ az átlagosnál kissé magasabb
□ az átlagosnál jóval magasabb

KÖSZÖNÖM MEGTISZTELŐ VÁLASZAIT ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉSÉT A VIZSGÁLATBAN!